

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Кафедра міжнародних відносин та журналістики

Рада молодих учених

**ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії
науки ім. Г. М. Доброва НАН України»**

Рада молодих учених

Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»

**Комітет освіти, науки, молоді та спорту Громадської ради Київської
міської державної адміністрації**

**Комітет з питань суспільного розвитку та суспільно-владних
відносин при Міністерстві юстиції України**

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

**ІІІ Всеукраїнська науково-практична
Інтернет-конференція
молодих учених та студентів**

м. Київ, Україна, 1 грудня 2023 р.

УДК 001.8

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК»
(протокол № 3 від 30 листопада 2023 р.)*

Рецензенти:

Соловійов В'ячеслав Павлович – доктор економічних наук, кандидат технічних наук, професор, головний науковий співробітник ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України», керівник Центру інновацій та технологічного розвитку;

Момот Неля Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин та журналістики ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК».

Редакційна рада збірника: Ткач Д.І., д.п.н., проф., Надзвичайний та Повноважний Посол – Голова ради; Момот Н.М., к.ф.н., доц.; Трухачов О.І., к.політ.н., доц.; Вовченко О.В., к.е.н.; Петренко Н.С., к.е.н.; Мамчур В.А., д.е.н., с.н.с.; Столярчук Н.М., к.е.н., с.н.с., Потабенко І.В., Трофімчук К.В.

Міждисциплінарні дослідження науки XXI століття : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції молодих учених та студентів, 1 грудня 2023 р. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». 2023. 244 с.

ISBN 978-966-170-084-9

Матеріали подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей несуть автори.

ISBN 978-966-170-084-9

© ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2023

© ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України», 2023

© Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2023

© Комітет освіти, науки, молоді та спорту Громадської ради Київської міської державної адміністрації, 2023

© Комітет з питань суспільного розвитку та суспільно-владних відносин при Міністерстві юстиції України, 2023

© Автори, текст, 2023

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	8
СЕКЦІЯ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ	9
БЕССАЛОВА Т. В. МІЖГАЛУЗЕВА ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ	9
БОГАЦЬКА Н. М., БОРОСЮК І. О. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	12
БОГАЦЬКА Н. М., БОРОСЮК Н. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КРАЇНАХ ЄС	16
ДАНІЛОВА Ю. О. ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	19
ДОЦЕНКО Д. В. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СМАРТ-КОНТРАКТІВ У DEFI	22
ДРУЗЬ М. С. РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: БАР'ЄРИ ТА МОЖЛИВОСІ ДЛЯ ЕКСПОРТУ	25
ЗАЛЕВСЬКА Г. О. ТЕОРІЯ ПРИСКОРЕННЯ ЯК ПІДХІД ДО СИТУАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ	28
ІВАНЮК К. Д. НАСЛІДКИ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	31
КОЦЕНКО М. С. ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ОДИН ІЗ ПРОЯВІВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	34
КРИЛОВ М. М. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВІДНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ	36
ОБУХІНА В. В. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	39
ОРЛОВА Є. В. РИЗИК ЯК ЧИННИК СИТУАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	42
ОСТРІЙЧУК В. В. МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ	45
ПЕТРЕНКО Н. С. ОГЛЯД ЗАРУБІЖНИХ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПЛАТФОРМ	47
ПІДДУБЦЕВА О. І., СЕРГІЄНКО А. В. ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	51
ПРИСТИНСЬКИЙ Б. О. ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОМЕРЕЖ У ПРОТИДІЇ КІБЕРАТАКАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	54

СТЕЦЬ Д. О. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	57
СТОЛЯРЧУК Н. М. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	60
ТАРАЩЕНКО Н. А. РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ БАНКІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	63
ТКАЧУК Л. С. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МИТНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПОДОЛАННІ ПАНДЕМІЇ COVID-19	69
ТРОФІМЧУК К. В. ЕКОНОМІКА ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ СФЕРИ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ	72
ФАРАОНОВ Г. Є. МІГРАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ	75
ЦУБЕРА А. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	78
ЦЬОМКАЛО Т. В. БЮДЖЕТУВАННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	81
ЧАЙНА К. І. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО РОЗВИТКУ	83
ЧЕРНЕГА В. В., СЕРЖАНТ Д. С. ВИДАТКИ НА ОБОРОНОЗДАТНІСТЬ. АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	87
ШЕВЧУК С. В. ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ МІЖНАРОДНОЇ КОМПАНІЇ	90
ШЕНДЕР Т. Ю. ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ДЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА КРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	93
СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	97
БАЛАБАН О. Г., МАРУХОВСЬКИЙ О. О. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В СТАТУСІ КАНДИДАТА НА ВСТУП ДО ЄС	97
ВІРТОВ Б. І. РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ	100
ГЕДІН М. С. ТРАНСКОРДОННІ ПРОЄКТИ ЯК ФАКТОР ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНАХ	104
ГУЧЕНКО К. В. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНУ ДЕЗЕРТИРСТВО	107

КАПЛЕНКО Д. О. РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	110
МАРЧЕНКОВА А. Г. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	114
ТОМЧУК О. К. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ФЕШН-БРЕНДІВ НА ЗАКОРДОННІ РИНКИ	118
ТОМЧУК О. К. СУЧАСНІ ФОРМИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	121
ФІЛАТОВА Є. В. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ЇХ РОЛЬ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ТРАНСПЛАНТОЛОГІЇ В УКРАЇНІ	124
СЕКЦІЯ 3. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ	128
БЛАЖИЄВСЬКА М. В. ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ В ЗАКОРДОННІЙ ПРЕСІ (2022-2023 РР.)	128
БОНДАРЧУК Л. В., ДРУЗЬ М. С. РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	131
ГРИЦЕНКО В. С. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	134
ДЕМ'ЯНЧЕНКО А. С. АКТУАЛІЗАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОГО ТА НОВІТНЬОГО ВИЗНАЧЕННЯ МЕТАФОРИ	137
ІВАНЕНКО Ф. В., МАРУХОВСЬКИЙ О. О. НОВІ ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ЕРИ ДЛЯ ІТ-ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙ У СФЕРІ ЖУРНАЛІСТИЦІ ТА PR-КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ	142
КРАВЧУК В. О. МІЖСОБИСТІСНІ КОМУНІКАЦІЇ	146
КУКАРІН Т. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	148
МАКАРОВ Д. Д. ВПЛИВ ВЕРБАЛЬНОЇ І НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН МАЙБУТНІХ ПОЛЩЕЙСЬКИХ	151
МИТНИК Н. В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	154
НАКОНЕЧНИЙ А. В. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	158
ПАЛАМАРЧУК С. І. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ	161
ПАЩЕНКО М. С., СЕМАК Л. А. РОЗВИТОК НАВИЧОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	163

ПОЛЬЩА І. О. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ	166
РОМАШКО І. А., ВОВЧЕНКО О. В. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ В НОВИНИХ ТЕЛЕПРОГРАМАХ	169
СЕМАК Л. А. СОЦІАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ: ПОНЯТТЯ ДІЄВОЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	172
СОТНІЧУК Ю. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ	175
ТКАЧ Д. К. ЖУРНАЛІСТИКА В УГОРЩИНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	179
ЦЮСЬ З. Ю. ФЕНОМЕН ПОЗИТИВНОЇ ПРОПАГАНДИ У СИСТЕМІ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ	182
ЦИБУЛЯ А. В. ТРАНСФОРМАЦІЯ УГОРСЬКОГО РИНКУ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ ПІСЛЯ ЗМІНИ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ І ВПЛИВ НА ЖУРНАЛІСТИКУ	185
ШИЯН Р. В., БУРМАКА М. В. ПРОБЛЕМАТИКА МІЖНАРОДНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ	188
ШЛАПАК С. О., ВОВЧЕНКО О. В. ТЕМАТИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНТЕНТУ ДІЛОВОГО ВИДАННЯ	193
СЕКЦІЯ 4. ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	197
MARUKHOVSKA-KARTUNOVA O. O. PHILOSOPHICAL ASPECTS OF SOCIO-CULTURAL COMMUNICATIONS	197
МОМОТ Н. М. МІСЦЕ УКРАЇНИ У ГЕОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ЄВРОПИ (НА МАТЕРІАЛІ «НАРИСІВ З ІСТОРІЇ НАШОЇ КУЛЬТУРИ» Є. МАЛАНЮКА)	200
СИТНИК А. Д., БУРМАКА М. В. ПУБЛІЦИСТИКА ЄВГЕНА МАЛАНЮКА: ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ ТА НАЦІЇ	203
СЕКЦІЯ 5. РОЗВИТОК НАУКОВОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТІ	206
БИКОВА О. О. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У РОЗВИТКУ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ	206
БОРОЗДИХ Н. В. МАТРИЦЯ ОЦІНКИ КАР'ЄРИ ВЧЕНОГО ЯК КРИТЕРІЙ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	209
БРИГАДИР Л. Г. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ	211
ВОВЧЕНКО О. В. БІЗНЕС-ЖУРНАЛІСТИКА: ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЇ	216

ЖУРНАЛІСТА

ГЕЗА А. В. ЛЬВІВСЬКИЙ ЦЕНТР ІНСТИТУТУ КОСМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ ТА ДКА УКРАЇНИ	218
ІСАКОВА К. Ю. ПЕТЛЯ ЯКОСТІ	220
КІРІЛІНА М. А., КОБЗАР К. В. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕХАНІЗМІВ У НЕІГРОВОМУ КОНТЕКСТІ	223
КРАВЧЕНКО З. О. РОЗВИТОК НАУКОВОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТІ	226
ЛІСЕЦЬКА Ю. О. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ	230
РАПУТА Г. І., БОНДАР Н. О. 3D-МОДЕЛЮВАННЯ У ВИКЛАДАННІ ІНЖЕНЕРНОЇ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ	233
ШКАРУПА В. М., ЛЮТКО Н. В. ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	236
ШОСТАК О. С., БОНДАР Н. О. ВИКЛАДАННЯ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ	239
ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО	243

ВСТУПНЕ СЛОВО

Міждисциплінарні дослідження науки у сучасному освітньому просторі відіграють провідну роль у пізнанні світу, процесів, які відбуваються у різних сферах і галузях знань. Такі дослідження зорієнтовано на поглиблення фундаментальних знань та наближення їх від науки до освіти. Вони є об'єднуючими для різних професійних сфер, що дає можливість застосувати знання і вміння з різних дисциплін. За своїм характером, міждисциплінарний підхід дає можливість різнобічно підійти до спостереження та вивчення якогось конкретного наукового аспекту, вирішити конкретну науково-навчальну задачу.

У міждисциплінарних дослідженнях важливою є науково-практична співпраця у рамках таких конференцій, щоб обмінятися думками щодо різних підходів до розуміння і вирішення проблем сучасної науки. Значущою є взаємодія молодих науковців та здобувачів для обміну ідеями, методами пошуку, знаннями. Інновації у використанні міждисциплінарних зв'язків можуть відіграти у цьому безпосередню дієву роль. Сучасна стратегія розвитку освіти в Україні спрямована на створення передумов для входження у європейський науковий простір через міждисциплінарну синхронізацію наук, що значно розширює коло наукових і практичних пошуків у вирішенні практичних проблем. Окрім того, війна змусила світ переглянути засадничі принципи взаємодій світового порядку. Тому нові виклики цифровізації, трансформації, модернізації сприяють переосмисленню сучасних освітніх програм.

Дана конференція має на меті апробувати методологічні напрацювання сучасної науки, які потребують обговорення для спільного вирішення науково-освітніх актуальних проблем. Сучасні погляди молодих науковців та здобувачів можуть стати у нагоді для академічної фундаментальної науки та освітньої галузі у процесі викладання навчальних дисциплін. Наукові дослідження XXI століття вимагають інноваційних методів. У зв'язку з вирішенням таких практичних питань необхідно проводити науково-практичні обговорення, здійснювати аналіз із урахуванням думки молодих науковців і студентів. Міждисциплінарні дослідження об'єднують різні наукові сфери, доповнюючи обмін інформацією та досвідом, комбінуючи інноваційні методики сучасної науки.

*З побажаннями успішної роботи,
Оргкомітет конференції*

СЕКЦІЯ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

БЕССАЛОВА Т. В.

к.і.н., старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу
та історії науки ім. Г. М. Доброва» НАН України,
м. Київ

bessalovatv@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4662-5706>

МІЖГАЛУЗЕВА ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ

Особливе місце в системі державних програм посідають цільові програми. Закон України «Про державні цільові програми» (2004 р.) визначає державні цільові програми як комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, котрі спрямовані на вирішення найважливіших проблем розвитку держави, галузей економіки та узгоджені за строками виконання, складом виконавців та ресурсами забезпечення [1]. За своєю спрямованістю програми поділяються на загальнодержавні економічні, програми регіонального розвитку, наукові, науково-технічні, соціальні, національно-культурні, екологічні та інші програми, метою яких є розв'язання окремих проблем соціально-економічного розвитку, що потребують державної підтримки.

Концентруючи ресурси та створюючи необхідну «критичну масу» на вирішальних ділянках, знижуючи відсоток дублювання та посилюючи цілеспрямованість та взаємодію, в сучасному світі програми стали ефективним засобом підтримки темпів розвитку країн. Масштаби цих програм майже завжди диктують необхідність міждисциплінарної та міжсекторальної взаємодії. Сьогодні у світі зростає питома вага програм, реалізація яких передбачає потужну концентрацію матеріальних, фінансових та людських ресурсів. Втім, ресурси, які

можуть бути використаними для розвитку неабезмежні. Обмеженість нарощування залучених у наукову сферу ресурсів – об'єктивна неминучість. У цьому випадку встановлення пріоритетів у сфері науки і технологій шляхом оцінювання очікуваного внеску, стає важливим механізмом при виробленні науково-технічної та інноваційної політики, що дозволяє зменшити випадкову, стихійну складову процесу розвитку науки і посилити її цілеспрямованість з урахуванням світових тенденцій розвитку науки і технологій, серед яких, глобальний характер досліджень та їх міждисциплінарність. Отже, характерною рисою сучасних наукових досліджень стає їх міждисциплінарність та міжгалузева взаємодія різних напрямів науки, виробництва і бізнесу, що забезпечує цілеспрямоване і системне управління процесом, узгоджену взаємодію спеціалістів різних напрямів та секторів економіки для розробки і створення нових видів техніки й технологій.

Важлива роль у практиці програмно-цільового планування та управління належить програмам розвитку науки й техніки. До науково-технічних програм, які формуються для розв'язання найважливіших науково-технічних завдань, належить програма наукових досліджень «Фундаментальні основи молекулярних та клітинних біотехнологій» (2010–2014 рр.). Базуючись на багаторічних дослідженнях у майже 20 установах НАН України, вона продемонструвала міждисциплінарний підхід, залучивши до виконання наукові структури біологічного, хіміко-технологічного, фізико-технічного, сільськогосподарського та інших напрямів. Програма зіграла позитивну роль у розвитку біотехнології в Україні та отримала низку важливих результатів для впровадження [2, с. 54–55].

До цільових науково-технічних програм, які формувалися для розв'язання найважливіших міждисциплінарних науково-технічних проблем, створення нових технологій, засобів виробництва та матеріалів, іншої наукомісткої продукції можна віднести такі програми, як, Державна цільова науково-технічна програма «Нанотехнології та наноматеріали» (2010–2014 рр.) та комплексна цільова програма фундаментальних досліджень НАНУ «Фундаментальні проблеми наноструктурних систем, наноматеріалів, нанотехнологій» (2010–2014 рр.), у виконанні яких брали участь інститути відділень фізики і астрономії;

фізико-технічних проблем матеріалознавства; хімії НАН України [2, с. 70–71].

Часто міжгалузєва та міждисциплінарна складові поєднуються в одній програмі. Прикладом є Державна цільова програма «Українське вугілля» (2001–2010 рр.). Так, в реалізації 126 проєктів програми брали участь 14 організацій, 13 галузєвих науково-дослідних і проєктних інститутів та Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України [3, с. 15]. Зокрема, до виконання Державної науково-технічної програми «Ресурс» (2004–2007 рр.) були залучені провідні наукові, науково-дослідні, конструкторсько-технологічні та експертні установи та організації НАН України, МОН України, Держбуд та ін. [4].

Потужний міжгалузєвий підхід продемонструвала комплексна програма «Здоров'я нації» (2002–2011 рр.), метою якої стало підвищення в Україні стану здоров'я населення, поліпшення демографічної ситуації та підвищення якості медичної допомоги. Виконавцями програми стали 16 міністерств України, 7 державних служб та агенств, НАН України, НАМН, НАПН та інші установи [5].

Втім, вивчення досвіду реалізації програм свідчить про те, що не завжди вдавалося дотримуватися принципів міжвідомчої взаємодії. Наприклад, в умовах відсутності централізованих фондів програм, науково обґрунтованих концепцій та стабільного фінансування, міжвідомча та міждисциплінарна взаємодія зводились нанівець. Водночас, аналіз перспектив одержання нових ефектів від інтеграції різних галузей наукових знань та заходів, направлених на подолання відомчих бар'єрів, показали, що там де застосовувалися нові підходи до організації програмно-цільових досліджень значно зростала результативність програм [6, с. 88].

Сьогодні міждисциплінарний підхід та міжгалузєва взаємодія до вирішення науково-технічних проблем визнано найбільш продуктивним методом наукової роботи, а більша частка так званих «проривів» відбувається саме на стиках наукових дисциплін. Необхідність застосування нових підходів буде помітно зростати по мірі збільшення темпів створення та освоєння інновацій, які потребуватимуть налагодженого та стабільного взаємозв'язку наукових та виробничих структур, різних галузей економіки та знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державні цільові програми: Закон України № 1621 від 18. 03. 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25.
2. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. Київ : НАН України, 2015. 336 с.
3. Куранда Т. К., Вавіліна Н. І. Цільові програми в системі державного управління науково-технологічним розвитком. *Науково-технічна інформація*. 2011. № 2. С. 12–17.
4. Державна науково-технічна програма «Ресурс». URL : <https://www.kmu.gov.ua>
5. Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/14-2002-n#Text>
6. Шкворець Ю. Ф. Програмно-цільове управління формуванням і реалізацією державних пріоритетів науково-технічного та інноваційного розвитку. Київ : ПП «Сердюк В.», 2016. 804 с.

БОГАЦЬКА Н. М.

к.е.н., доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
bogatska@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-7546-7428>

БОРОСЮК І. О.

студент,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
borosyukivan@gmail.com

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Соціальне підприємництво – це відносно молодий інструмент бізнесу в Україні, який через інноваційні концепти реагує на соціальні виклики, створює

додаткову соціальну цінність та, водночас, генерує дохід для свого подальшого розвитку.

Засновником поняття «соціальне підприємництво» є Лауреат Нобелівської премії з економіки Моххамед Юнус, який надає йому широкого тлумачення, відносячи до соціального підприємництва будь-яку інноваційну ініціативу, яка має на меті допомогу людям. Термін «соціальне підприємство», як правило, асоціюється з діяльністю благодійних організацій або соціальною інтеграцією знедолених людей та інвалідів, а не з підприємництвом [1].

Об'єктивна оцінка результатів діяльності соціальних підприємств та їх внеску у розв'язання певної соціальної проблеми є необхідною передумовою не тільки їх сприйняття і визнання суспільством, але й підвищення ефективності їх діяльності та подальшого розвитку. Разом з тим, така оцінка має виразні особливості, обумовлені специфікою самих соціальних підприємств. Справа у тому, що соціальне підприємство має одночасно дві тісно взаємопов'язані системи цілей. Одна (пріоритетна) спрямована на вирішення певної значущої соціальної проблеми. Друга (підпорядкована) - на досягнення прибутковості (самоокупності або часткової самоокупності). При цьому досягнення підпорядкованої мети формує базу для реалізації пріоритетної. Отже, в процесі оцінювання діяльності соціального підприємства необхідно чітко розмежовувати соціальні та бізнес-результати його функціонування. Вибір фокусу оцінювання суттєво впливає на її методику.

Виділяють 3 види ефективності в соціальному підприємстві: економічна ефективність діяльності соціального підприємства виражається у незалежності і прибутковості, соціальна ефективність – у досягненні соціальних результатів, підтримці місцевої спільноти, екологічна ефективність – у застосуванні екологічних матеріалів, програм енерго- та ресурсозбереження; екології праці. Оцінка економічного ефекту діяльності підприємства не викликає труднощів. Економічний ефект функціонування підприємства являє собою різницю між вартісною оцінкою економічних результатів і сукупністю витрат на їх досягнення та вимірюється у вартісній формі показниками збільшення обсягу виробництва та

реалізації продукції, прибутку, економії витрат тощо [2].

На відміну від традиційного підприємництва, соціальне базується на таких основних принципах:

– Соціальний вплив. Основна мета цього виду підприємництва – рішення або пом'якшення існуючих проблем в суспільстві.

– Самооплатність. Незважаючи на особливий статус, підприємство повинно бути рентабельним, насамперед для того, щоб мати можливість вести соціальну діяльність.

– Підприємницький підхід. Підприємець повинен вміти знаходити можливості для розвитку, акумулювати ресурси, приймати рішення, які позитивно вплинуть на суспільство в подальшому.

На відміну від класичного бізнесу, соціальне підприємництво має використовувати більш комплексний підхід для вимірювання своєї ефективності. Так, комерційне підприємство використовує, наприклад, простий та визначений показник – прибуток, який чітко відображає результат діяльності. Якщо цей показник є від'ємним, можна зробити висновок про негативний результат роботи. З від'ємним показником прибутку говорити про ефективність соціального підприємства також не можна, але в такому випадку тільки цього показника буде недостатньо для оцінки результатів діяльності. Якщо соціальні підприємства ставлять за основну мету діяльності вирішення соціальної проблеми, а не отримання прибутку, відповідно й ефективність їхньої діяльності має вимірюватись інакше [3].

Проведення SWOT-аналізу соціального підприємства:

SWOT-аналіз - це один зі способів аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на роботу та розвиток компанії.

SWOT аналіз соціального підприємства дає чітке розуміння ситуації та вказує напрямок для розвитку. Ви зможете розробити ефективну стратегію роботи компанії, використовуючи сильні сторони та знаючи про її слабкості. Саме SWOT аналіз допомагає звести до мінімуму ризик невдачі.

SWOT-аналіз діяльності підприємства придумали 4 вчених Гарвардського

університету ще в 1965 році. Цей спосіб аналізу для розробки стратегії виявився настільки корисним, що його досі використовують для дослідження не тільки комерційних фірм, а й некомерційних організацій, людей і навіть міст [5].

Дані для подальшого використання. SWOT-аналіз допомагає виявити значну кількість корисної інформації, яка дозволить вам проаналізувати ваші маркетингові активності, досконало вивчити ситуацію на підприємстві та на ринку в цілому, а також розробити стратегію розвитку на майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богацька Н. М. перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-4>
2. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник / Свинчук А. А., Корнецький А. О. та ін. Київ : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 188 с.
3. Лункіна Т. І. Соціальне підприємництво в Україні як сучасний тренд розвитку: особливості, фінансові аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 39. С. 297-303.
4. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Соціальне підприємництво : опорний конспект. Тернопіль : Вектор. 2021. 74 с.
5. Табенська О. І. Тенденції розвитку соціального підприємництва. *Держава та регіони*. 2021. № 1 (118). С. 79-85.

БОГАЦЬКА Н. М.

к.е.н., доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
bogatska@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-7546-7428>

БОРОСЮК Н. О.

студент,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
borosyuknikita@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КРАЇНАХ ЄС

Останніми десятиліттями через зростання соціальних та інших ризиків у країнах Європи актуалізувалися питання перспективного стійкого розвитку, вирішення яких вимагало й вимагає інституціональних, правових, суспільних змін, що підтримують соціальні інновації. Завдання розбудови соціальної держави та становлення громадянського суспільства в Україні тісно пов'язане з використанням європейського досвіду розвитку інституту соціального підприємництва, який може стати новим інструментом вдосконалення державної соціальної політики і створення дієвого ринку соціальних послуг, соціальної інтеграції в суспільстві [1].

Соціальне підприємництво знаходиться на межі традиційного підприємництва та благодійності. Соціальне підприємництво бере від благодійності соціальну спрямованість діяльності, а від бізнесу – підприємницький підхід. Існують певні розбіжності у формуванні і реалізації концепції соціального підприємництва [2].

Як зазначає американська дослідниця Дж. Керлін, у загальноєвропейському науковому мисленні відклалося два основних розуміння феномена соціального підприємництва: як виробнича діяльність компаній задля досягнення соціального ефекту або як певна діяльність "ідеалістичного" типу, переважно кооперативна.

Другий підхід культивує Європейська мережа дослідників соціального підприємництва (EMES European Research Network, сформувалася в 1996 р. в Бельгії), яка визначає такі критерії соціальних підприємств: спрямованість роботи на допомогу місцевій спільноті; групова динамічна ініціатива певної цільової групи осіб; прийняття рішень кожним із засновників підприємства незалежно від частки володіння капіталом; залучення споживачів до прийняття управлінських рішень; обмеження розподілу прибутку [3].

Активна "легалізація" соціального підприємництва в Європі розпочалася з Італії, коли в 1991 році парламент країни ухвалив закон щодо діяльності «соціальних кооперативів» – малих та середніх підприємств, які вирішують соціальні проблеми громад. Італійська соціальна кооперація виникла у процесі пошуку рішень, які б дали змогу соціально незахищеним чи мало захищеним особам знайти своє місце на ринку праці.

У Бельгії поняття соціального підприємництва не має чітких правових меж. У 1996 р. з'явилося законодавство про компанії із соціальною місією (social purpose company), що намітило розмаїття юридичних форм соціальних підприємств. Федеральне законодавство не обмежує обсягів підприємницької діяльності і не передбачає розподілу прибутків між засновниками (допускаючи окремі механізми зниження їхніх витрат) [1].

У Данії, подібно до бельгійського досвіду, соціальні підприємства та соціальні інновації асоціюються у більшості людей із третім сектором та соціальною економікою. Сфери діяльності соціального підприємства тут класифікуються за чотирма основними групами: соціальні послуги вразливим групам; кооперативи; організації, що навчають безробітних («WISE»); проекти місцевого розвитку та урбаністичні проекти.

У країнах ЄС соціальні підприємства знані як "кооперативи соціальної солідарності" (Португалія), "кооперативи соціальних ініціатив" (Іспанія), "компанії соціальної мети" (Бельгія), "соціальні кооперативи колективної власності" (Франція). Парламент Великобританії узаконив роботу соціальних підприємств (або "компаній, що працюють в інтересах громади" –

socialinterestcompanies) у 2004 році. Робота соціальних підприємств також легалізована в Угорщині, Чеській Республіці, Словацькій Республіці, Словенії, Литві та Польщі (Польський парламент прийняв закон "Про соціальні кооперативи" у 2006 року [3].

Необхідність вирішення спільних проблем підприємництва актуалізує необхідність пошуку ефективних способів досягнення керованого розвитку світової економіки загалом та окремих національних економік, зокрема: взаємозалежність та ступінь відкритості економік, необхідність вирішення спільних проблем, що утворюються єдиною системою та проектують успіхи та невдачі на глобальний рівень [4].

Соціальне підприємництво є перспективною інноваційною формою бізнесу, яка за рахунок розробки та поширення нових методів вирішення соціальних проблем, використання традиційних практик господарювання вдосконалює модель соціально-економічного розвитку та адаптує її до реалій сьогодення.

Отже, соціальні підприємства грають важливу роль у створенні більш справедливого і стійкого суспільства, забезпечуючи економічний і соціальний розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голубка О. Я., Біланич Л. В Аналіз правової бази розвитку соціального підприємства в Україні і Євросоюзі та її порівняння. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. Вип. 2 (48). С. 66-73.

2. Богацька Н. М. Перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-4>

3. Ігнатович Н. Зарубіжний досвід розвитку соціального підприємства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. URL : http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/165_22-25.pdf

4. Комісаренко А. Зарубіжний досвід інституалізації та розвитку соціального підприємництва. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. 2023. № 3. URL : <file:///C:/Users/User/Downloads/14.pdf>

ДАНІЛОВА Ю. О.
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти,
Державний біотехнологічний університет,
м. Харків
danylovauulia@gmail.com

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У світі відмічається постійно зростаючий інтерес споживачів до здорового способу життя. Відповідно, зростає попит на органічні м'ясо, молоко, овочі, фрукти, хлібобулочні вироби та інші продукти. На фоні цього розвиток ринку органічних продуктів харчування є перспективним явищем, яке визначає майбутнє харчової промисловості та аграрного бізнесу.

Світове споживання органічної продукції в 2021 р. складало 124,8 млрд євро (збільшення на 3,5% у порівнянні із 2020р.). При цьому, найбільшими ринками органічної продукції є США (48,6 млрд євро), Німеччина (15,9 млрд євро) та Франція (12,7 млрд євро). Також потрібно відмітити зростання земель, на яких здійснюється органічне виробництво в 2021 р. на 1,7% у порівнянні із 2020 р. Їх площа склала 76,4 млн га. Кількість виробників органічної продукції зросла майже на 5 % і становить понад 3,7 млн. од. [1].

На початок 2022 р. загальна площа сільськогосподарських угідь України, занятих під органічним виробництвом, склала 422,3 тис га, що складає 1% від загальної площі земель сільськогосподарського призначення. Загальна кількість виробників органічної продукції становила 528 од, включаючи 418 сільськогосподарських виробників.

Позитивним моментом, крім збільшення кількості операторів на ринку, можна визначити розширення асортименту виробленої продукції. Це й круп'яні і зернові вироби, борошно, молоко та молочна продукція, м'ясна продукція, соки, напої, пасти, овочі, фрукти та гриби, насіння, консервовані продукти, яйця, олія, цукор, мед та інша продукція. Значна частина виробленої в Україні продукції експортується на зовнішні ринки, переважно, на ринки ЄС. Так, у 2021 р. у країни Європи було спрямовано 82% українського органічного експорту [2].

Попри всі складнощі, викликані повномасштабним вторгненням (руйнування інфраструктури, порушення логістики, знищення підприємств, окупація), органічні оператори у 2022 р. змогли збільшити експорт до країн ЄС та Швейцарії на 13% у 2022 р. [1].

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на ринку органічної продукції в Україні та в світі є актуальним та важливим завданням, адже саме виробництво цієї продукції може надати стимул для подальшого розвитку аграрного бізнесу, сприяти повоєнному відновленню країни та зміцненню її економіки. В Україні є значні природні ресурси та родючі ґрунти, висока культура землеробства, вона має великий потенціал для розвитку цього сектора. І вже сьогодні ми можемо визначити низку відомих виробників та органічних брендів в Україні, які можуть стати потужними драйверами в майбутньому. До них можна віднести: «Organic Milk» (виробництво органічної сертифікованої молочної продукції), «Дунайський аграрій» (вирощування органічних овочів, фруктів, зернових культур та продукції тваринного походження), «Сквирський комбінат хлібопродуктів» (виробництво органічної гречки, борошна, пластівців, вівсянки, кукурудзяної крупи), ТМ «Garna Organica» (виробництво олії виключно з органічного сояшнику), ТМ «Organic Meat» (виробництво органічної м'ясної продукції), ПрАт «ЕтноПродукт» (виробництво органічної продукції: молоко сире, кефіри, йогурти, солодковершкове масло, м'ясна та зернову продукція) [3].

Загалом варто зазначити, що вітчизняні підприємства мають потенціал стати потужними учасниками як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку

органічної продукції завдяки своїм природним ресурсам, якості продукції та підтримці від держави.

Проте, у виробників органічної продукції в Україні є й проблеми, які обмежують повноцінний розвиток, а саме – потрібно гармонізувати національні стандарти з міжнародними, розвинути та вдосконалити інфраструктуру (особливо для доступу на ринок малого бізнесу, фермерських господарств), забезпечити доступ до сертифікації всім виробникам, проводити просвітницьку роботу серед споживачів (зادля збільшення внутрішнього попиту) [4].

Вирішення цих проблем сприятиме подальшому збільшенню кількості операторів органічного ринку України, активізує виробництво органічної продукції та забезпечить виробників значними конкурентними перевагами на міжнародних ринках аграрної сировини та продуктів харчування. Крім того, поширення інформації щодо споживання органічної продукції та цінова доступність продуктів високої якості в середині країни буде не менш важливим фактором покращення рівня здоров'я громадян нашої країни.

Таким чином, ми можемо зробити висновок про те, що, по – перше, органічне виробництво в Україні стає актуальним напрямком аграрного бізнесу, який відображає загальний світовий рух до екологічно чистого сільського господарства та споживання, та по – друге, ця тенденція матиме важливий позитивний вплив на конкурентоспроможність економіки, навколишнє середовище та здоров'я споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Світовий органічний ринок продовжує зростати. URL : <https://organicinfo.ua/news/biofach2023-opened/> (дата звернення: 11.11.2023).
2. Органічне виробництво в Україні. URL : <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini> (дата звернення: 12.11.2023).
3. Шпикуляк О. Г., Беженар І. М., Білокінна І. Д. (2023). Сучасні тенденції розвитку органічного виробництва в аграрному секторі і фермерських

господарствах. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 8. URL : <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-04-04>

4. Білоусько Т. Ю. Актуальність запровадження біотехнологій в підвищенні конкурентоспроможності національної економіки. *Національні економічні стратегії в глобальному середовищі* : збірник матеріалів XIV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 11 травня 2023 р.). Київ : НАУ. С. 50-52.

ДОЦЕНКО Д. В.

студент,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків

dotsenko2021kb12@student.karazin.ua

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СМАРТ-КОНТРАКТІВ У DEFI

Децентралізовані фінанси (DeFi) - це децентралізована фінансова система, яка працює на основі блокчейну. Вона пропонує широкий спектр фінансових послуг, включаючи кредитування, страхування та торгівлю [1].

Смарт-контракти - це угоди що самовиконуються, які записані в блокчейні. Вони забезпечують прозорість та безпеку фінансових операцій в DeFi.

Особливості роботи смарт-контрактів у DeFi:

1. Децентралізація: смарт-контракти працюють без посередників. Це означає, що учасники фінансових операцій можуть взаємодіяти безпосередньо один з одним, без необхідності залучення третьої сторони, наприклад, банку чи страхової компанії.

2. Прозорість: смарт-контракти є відкритими для всіх. Це означає, що будь-хто може переглянути код контракту та переконатися, що він виконує всі умови угоди.

3. Безпека: смарт-контракти працюють на основі блокчейну, який є безпечною та децентралізованою технологією. Це означає, що смарт-контракти є більш безпечними, ніж традиційні фінансові угоди, які укладаються в централізованих системах [2-3].

Переваги використання смарт-контрактів у DeFi:

1. Децентралізація: децентралізація забезпечує більшу автономію та контроль над своїми фінансами для учасників DeFi.

2. Прозорість: прозорість смарт-контрактів підвищує довіру між учасниками фінансових операцій.

3. Безпека: безпека смарт-контрактів забезпечується блокчейном, що знижує ризик шахрайства та інших фінансових злочинів [4].

Недоліки використання смарт-контрактів у DeFi:

1. Складність: код смарт-контрактів може бути складним для розуміння та аудиту. Це може призвести до помилок у контракті, які можуть мати негативні наслідки для учасників фінансових операцій.

2. Необхідність сплачувати комісії за транзакції: для здійснення транзакцій у блокчейні необхідно сплачувати комісії. Це може збільшити витрати на фінансові операції в DeFi [4-5].

Перспективи розвитку використання смарт-контрактів у DeFi:

Смарт-контракти мають потенціал революціонізувати фінансові послуги. Вони можуть зробити фінансові операції більш децентралізованими, прозорими та безпечними.

У майбутньому використання смарт-контрактів у DeFi, ймовірно, буде зростати. Це пов'язано з такими факторами, як:

1. Зростаюча популярність DeFi.
2. Розвиток технологій блокчейну.
3. Зростаюча потреба у більш децентралізованих, прозорих та безпечних фінансових послугах.

Висновок. Смарт-контракти є важливою частиною DeFi. Вони забезпечують децентралізацію, прозорість та безпеку фінансових операцій у DeFi. У майбутньому використання смарт-контрактів у DeFi, ймовірно, буде зростати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко О. Смарт-контракти в децентралізованих фінансах: особливості та перспективи розвитку. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Економіка"*. 2022. № 878. С. 49-59.

2. Клименко О., Мірошниченко О. Смарт-контракти в децентралізованих фінансах: виклики та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Економіка"*. 2022. № 21(4(72)). С. 168-174.

3. Мельник О. Смарт-контракти в децентралізованих фінансах: правові аспекти. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ"*. 2022. № 3(4(92)). С. 107-113.

4. Сокол О. Смарт-контракти в децентралізованих фінансах: проблеми та перспективи. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2022. № 1(1(199)). С. 148-154.

5. Ткач О. Смарт-контракти в децентралізованих фінансах: теоретичні та практичні аспекти. *Економічний часопис Донбасу*. 2022. № 63. С. 18-22.

ДРУЗЬ М. С.
студент,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
druz.maryna644@gmail.com

Науковий керівник:
СЕМЕНЮК І. Ю.
к.е.н., Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця

РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: БАР'ЄРИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЕКСПОРТУ

Жіночий експорт – це одна з найбільш перспективних галузей в Україні. За дослідженням від ГО «Український центр сприяння інвестиціям та торгівлі» 87% жінок-підприємниць відзначають, що в Україні є можливості розвитку [1]. Однак, закриття та переорієнтація підприємств, порушення логістичних ланцюгів та зниження української продукцію на світовому ринку стали основними проблемами українського бізнесу. Тому важливо розглянути стан та перспективи розвитку жіночого підприємництва в Україні, проаналізувати динаміку та тенденції зовнішньої торгівлі України, а також розглянути проблеми та перспективи українського експорту.

За даними Світового банку, у більшості країн світу жінки не мають рівних прав із чоловіками. Україна, зокрема, посідає лише 71-ше місце зі 190 країн за рівнем рівноправності жінок [2]. Досвід передових країн показує, що обидві статі мають важливе значення для розвитку економіки. Однак у багатьох країнах, зокрема в Україні, жіночий потенціал досі не реалізовано повною мірою. Особливості розвитку жіночого підприємництва в Україні включають в себе розгляд жіночого підприємництва як одного з найефективніших напрямків зайнятості жінок. Предмет підприємницької діяльності стикається з особливим класом соціальних проблем: конфліктами ролей, які відіграються в громадському та приватному житті, масовою свідомістю, деформацією в бік патріархату та

багато іншого [3].

Таблиця 1

Кількість жінок-директорів та чоловіків-керівників компаній в Україні з 2020–2022 роки [4]

Рік	2020	2021	2022	Темп приросту, 2022/2020
Кількість жінок, що є керівниками (тис. осіб)	350 433	363 078	372 059	6,2 %
Кількість чоловіків, що є керівниками (тис. осіб)	800 062	825 184	845 480	5,7 %

Згідно даних таблиці 1, кількість жінок-директорів в Україні зростає з 2020 року. У 2022 році кількість жінок-директорів становила 372,059 тис. осіб, що на 6,2% більше, ніж у 2020 році. Кількість чоловіків-керівників в Україні також зростає, але в меншому темпі. У 2022 році кількість чоловіків-керівників становила 845,480 тис. осіб, що на 5,7% більше, ніж у 2020 році. Висновки свідчать про те, що в Україні відбувається поступова гендерна рівність у сфері управління. Жінки все частіше займають керівні посади в компаніях, що є позитивним трендом.

Українські жінки експортери безперечно стикаються з різними викликами, пов'язаними з війною. Однак, незважаючи на це, існують програми та заходи, які можуть допомогти жінкам-підприємницям розвивати свій експортний бізнес. Наприклад, Women's Entrepreneurship Satellite Expo 2023 in Ukraine, який організовується UN Women у співпраці з різними урядовими партнерами, такими як Міністерство економіки та Міністерство цифрової трансформації, а також з приватним сектором, таким як EFSE Entrepreneurship Academy, Marie Claire Business Ukraine, Ukraine Investment & Trade Facilitation Center, WEPs signatories, компанії, які беруть участь в ініціативі «Women For The Future», координованій Happy Monday, та ініціативі «Dream and Achieve», координованій Impact Force [2]. Щоб забезпечити успіх у розвитку жіночого експорту, жінки-підприємниці можуть розглянути такі перспективні галузі, як харчова промисловість, текстильна промисловість та IT-індустрія [5].

Жінки-підприємці в Україні стикаються з рядом бар'єрів, які обмежують їх можливості в експорті. Однак, не дивлячись на ці виклики, жінки в Україні продовжують показувати великий потенціал у сфері підприємництва. Використовуючи свої унікальні навички та здібності, вони розробляють інноваційні продукти та послуги, які відповідають міжнародним стандартам і можуть бути експортовані за кордон. Ці продукти та послуги не лише відображають їх креативність та інноваційність, але й підкреслюють здатність адаптуватися до глобального ринку, враховуючи його вимоги та тенденції. Це свідчить про відданість жінок підприємству та бажання розширити свої горизонти, виходячи за рамки вітчизняного ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 87% жінок-підприємниць відзначають, що в Україні є можливості розвитку – дослідження від ГО «Український центр сприяння інвестиціям та торгівлі». *Дія.Бізнес*. URL : <https://business.diia.gov.ua/cases/women-entrepreneurship/87-zinok-pidprieimic-vidznacaut-so-v-ukraini-e-mozlivosti-rozvitku-doslidzenna-vid-go-ukrainskij-centr-sprianna-investiciam-ta-torgivli>
2. Women's Entrepreneurship Expo 2023 in Ukraine. *UN Women – Europe and Central Asia*. URL : <https://eca.unwomen.org/en/news-and-events/events/2023/10/womens-entrepreneurship-expo-2023-in-ukraine>
3. Прокопець Л. В., Карп А. Г. Перспективи та особливості розвитку жіночого підприємництва. *Економічна наука*. 2021. № 2. С. 100. URL : <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.2.100>
4. Більше молодших і сміливих. Третиною українського бізнесу керують жінки. Як на них вплинула війна. *LIGA*. URL : <https://biz.liga.net/ua/all/all/article/stali-smelee-i-moloje-tretyu-ukrainskogo-biznesa-rukovodyat-jenschiny-kak-ih-izmenila-voyna>
5. Ukraine - Market Opportunities. *International Trade Administration | Trade.gov*. URL : <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/ukraine-market-opportunities>

ЗАЛЕВСЬКА Г. О.
студентка III курсу першого рівня (бакалаврського) вищої освіти,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса
zalevskaya.glafira@stud.onu.edu.ua

Науковий керівник:
КІРІЛІНА М. А.
старший викладач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса
kirilina1@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-4527-792X>

ТЕОРІЯ ПРИСКОРЕННЯ ЯК ПІДХІД ДО СИТУАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ

Криза є невід'ємною частиною розвитку будь-якої системи, як на мікро, так і на макрорівнях. У теорії менеджменту дуже багато уваги присвячено розгляду кризи як соціально-економічного явища: кризи розглядаються як з точки зору життєвого циклу товару, так і з точки зору життєвого циклу групи та організації. Управління організацією в умовах турбулентності та швидких змін як зовнішнього, так і внутрішнього середовища призвело до появи антикризового управління, значною частиною якого є ситуаційний підхід. Метою ситуаційного підходу є ефективне застосування при управлінні соціально — економічними системами методів та інструментів відповідно до ситуації. Кризовій ситуації характерні такі обставини, як наявність загроз високопріоритетним цілям і цінностям; ефекти раптовості для осіб, відповідальних за подолання кризи; гострий дефіцит часу для реагування на загрозу [1]. Загалом криза у вітчизняній науці розглядається як складний загострений стан, різкий перелом або занепад [2]. Серед причин, які призводять до кризи, можна виділити наступні: війни, революції та інші політичні потрясіння; відкриття великих родовищ цінних ресурсів; освоєння нових територій і пов'язана з цим міграція населення, коливання чисельності населення; потужні прориви в технології, винаходи й

інновації, які дозволяють докорінно змінити структуру суспільного виробництва; особисті потреби, скорочення або зростання яких відбивається на обсягах виробництва і зайнятості; інвестування, тобто вкладення засобів в розширення виробництва, його модернізацію, створення нових робочих місць; економічну політику держави, яка прямо і непрямо впливає на виробництво, попит і споживання. Як видно, кризи та циклічність їх прояву є характерними і для природи, і для сучасного суспільства.

Криза є складовою економічного циклу, під час якого відбуваються порушення пропорційності розвитку господарських процесів, зменшення доходів виробничого комплексу та скорочення доходів населення, нахшталт життєвого циклу організації. Економічні цикли середньої тривалості мають чотири послідовні фази: кризу, депресію, пожвавлення, піднесення. Визначальними моментами серед цих фаз є криза і піднесення. Перехід від однієї фази циклу до іншої здійснюється автоматично. Середні цикли за своїм змістом відображають циклічність розвитку не лише виробництва, а й обміну, розподілу і споживання. З точки зору розгляду економічних циклів можна побачити, що будь-якій кризі передуює період зростання та піднесення. Після цього настає стадія замедлення зростання, яка в подальшому може перерости в рецесію або депресію.

У сучасному світі широко розглядаються теорії кризових явищ. Класичною теорією є теорія довгих хвиль [3]. З цією теорією пов'язано багато наукових досліджень, які виділяють не тільки економічні кризи в часовому періоді, але й чинники, які можуть спричинити появлення криз.

Ґрунтуючись на класичній теорії довгих хвиль, виникає так звана теорія прискорення, або теорія інноваційного підприємництва. Згідно з теорією прискорення, розвиток та інновації відбуваються швидше, ніж може бути усвідомлено та використано компаніями і організаціями.

Головна ідея теорії прискорення полягає в тому, що технологічні, соціальні та культурні зміни відбуваються в експоненційному темпі - швидкість змін зростає з часом. Це означає, що підприємства мають докладати зусиль для засвоєння нових знань, технологій та інновацій, щоб вижити та процвітати в

сучасному конкурентному середовищі [4].

Теорія прискорення також вказує на необхідність гнучкого та швидкого реагування на зміни та інтеграцію нововведень у стратегію та діяльність організації. Це може включати швидке прийняття рішень, перегляд бізнес-моделей та процесів, а також створення інноваційної культури в організації.

Серед основних принципів теорії прискорення можна виділити такі, як розробка прозорих систем, попередження та виявлення ризиків, безперервне управління кризами, систематичний підхід до аналізу та управління впливом, розвиток гнучкості та адаптивності.

Таким чином, теорія прискорення стає одним із підходів до ситуаційного управління і відіграє важливу роль у створенні прозорості, ефективності та готовності до негативних ситуацій в організації. Вона розглядається як ключовий інструмент для управління кризовими ситуаціями і негативними подіями і дозволяє організації бути більш готовою та ефективною в управлінні негативними подіями. Це допомагає зменшити ризики, збільшити прозорість і забезпечити стабільність та успіх організації в сучасному швидкозмінному світі.

Теорія прискорення, хоча й впливає з теорії довгих хвиль, має свої унікальні характеристики та впливи. Вона допомагає краще розуміти динаміку економічного росту і може слугувати важливим інструментом для економічного планування та прогнозування.

Усвідомлення теорії прискорення може покращити наше розуміння того, як великі економічні цикли впливають на інвестиції та виробництво, і як ми можемо використовувати цю інформацію для поліпшення наших стратегій економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скібіцька Л. І., Матвеев В. В., Щелкунов В. І., Подреза С. М. Антикризовий менеджмент : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2014. 588 с.
2. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2007. 680 с.

3. Стаджі Д. Спіймати хвилю. Що таке економічні цикли і чому в них важливо розбиратися URL : <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/a-pomnite-kak-eto-bylo-let-nazad-hto-takoe-ekonomicheskie-cikly-i-pochemu-oni-povtoryayutsya-25052021-426020>

4. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 504 с.

ІВАНЮК К. Д.
здобувач першого освітнього рівня, 2 курс,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів
kseniia.ivaniuk.ev.2022@lpnu.ua

НАСЛІДКИ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Людський фактор - рушійна сила для багатьох відкриттів, удосконалень та розвитку світу загалом. Ми завжди жадаємо більшого, новішого, кращого, безпечнішого, і вибір країни для проживання не є винятком.

Міграційні процеси обумовлюються багатьма причинами, серед яких:

- політична нестабільність або політичні конфлікти в країні проживання;
- культурні, релігійні чи інші тиски;
- зміна клімату;
- відсутність достатньої кількості робочих місць;
- фінансові можливості;
- відсутності відчуття безпеки;
- відсутності гідної якості освіти, медицини тощо;
- кризи;
- біженство внаслідок природного лиха.

Глобалізація полегшила пересування, спричинила розвиток, надала нові економічні можливості для вибіркового країн та створила нерівність у розподілі

ресурсів, що стало одним з найвпливовіших факторів в питанні міграції.

Міграція населення - це світовий виклик для суспільства, який водночас несе незручності та користь. З одного боку, вона спричиняє чимало негативних наслідків і для країн, які втрачають своє населення, і для країн, куди це населення мігрує, проте, з іншого боку, вона може покращити економічне становище та прискорити темп розвитку обох сторін.

Негативні наслідки міграційних процесів [1]:

- нестача трудових ресурсів;
- перенаселення вибіркових територій;
- підвищення злочинності;
- зменшення робочих місць для корінного населення;
- проблеми з соціальним захистом мігрантів;
- відтік національної валюти в країнах-імпортерах;
- спад темпів економічного зростання;
- втрата кваліфікованих спеціалістів;
- зіткнення культур;
- загроза для державної політики.

Позитивні наслідки міграції [1]:

- дешева робоча сила;
- прискорення економічного зростання;
- зменшення проблеми безробіття;
- підвищення народжуваності в країнах з даною проблемою.

Проблема міграції трудового населення особливо гостро зараз постала в Україні. Вона може спричинити невідворотні процеси, а саме [2]:

- дефіцит робочої сили;
- зменшення споживчого попиту;
- інфляції заробітних плат;
- зменшення податкових надходжень;
- зменшення соціальних внесків;

- соціальне розшарування суспільства.

Окрім наслідків у економічній галузі країн, міграція також спричиняє політичні, культурні, демографічні та інші наслідки, що в довготривалій перспективі будуть негативно впливати на розвиток країни.

Задля зменшення міграції суспільства та повернення громадян, що вимушено мігрували, владі України слід втілити такі кроки [3]:

- надання житла за пільгових умов;
- надання кредитів для відкриття власного бізнесу;
- надання робочих місць громадянам, які повернулися;
- відбудова інфраструктури для збільшення робочих місць.

СПИСОК ВИКОРИСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравчик Ю. В. Позитивні та негативні наслідки сучасних міжнародних міграційних процесів та регулювання міжнародних міграційних процесів в Україні. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=66> (дата зведення 19.11.2023).

2. Позитивні й негативні наслідки української трудової міграції. URL : <https://uainfo.org/blognews/1525678266-pozitivni-y-negativni-naslidki-ukrayinskoyi-trudovoyi-migratsiyi.html> (дата зведення 19.11.2023).

3. Богдан Т. Як повернути українських біженців додому після війни. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/28/695503/> (дата зведення 19.11.2023).

КОЦЕНКО М. С.

асистент кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет,
м. Житомир

marina.kotcenko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9770-1510>

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ОДИН ІЗ ПРОЯВІВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

На сучасному етапі розвитку України підприємцям та виробникам продуктів харчування необхідно враховувати соціально-економічні та демократичні напрями ведення бізнесу. З отриманням статусу кандидата в ЄС змінилися основні напрями розвитку сучасної економіки, де в пріоритеті є дотримання цілей Сталого розвитку, основними з яких є: подолання бідності, захист навколишнього середовища, продовольча захищеність населення планети, розвиток сільських територій та підтримка сільського населення.

Соціальна відповідальність бізнесу – це здатність організації приймати та впроваджувати управлінські рішення відповідно до інтересів та цінностей суспільства. Також її слід розглядати як внесок підприємства у майбутнє не лише власного бізнесу, а й держави та суспільства загалом, оскільки, в такому випадку, метою ведення підприємництва є не лише отримання прибутку, а й задоволення суспільних потреб та турбота про навколишнє середовище. Впровадження у свою діяльність принципів соціальної відповідальності є добровільним явищем, яке в результаті здатне принести компанії такі конкурентні переваги, як: позитивний імідж серед партнерів та споживачів, підвищення інвестиційної привабливості, збереження планети для майбутніх поколінь та ряд інших.

Соціальна відповідальність включає в себе такі складові: управління організацією, дотримання прав людини під, чесні трудові відносини, захист навколишнього середовища, розвиток територіальних громад та співпраця з ними, чесна операційна діяльність, дотримання прав споживачів. Однією із найважливіших складових соціальної відповідальності є захист навколишнього

середовища та соціально відповідальне споживання продуктів продовольства.

Питання збереження планети для майбутніх поколінь на нинішньому етапі розвитку стоїть досить гостро, оскільки із збільшенням потужностей виробництва продуктів харчування збільшився і шкідливий вплив на планету. Збільшення викидів у атмосферу, спустошення родючих ґрунтів, забрудненість річок, нестача питної води – все це несе негативний вплив на населення планети. Тому актуальним є пошук шляхів щодо зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та розвиток соціально активного бізнесу.

В Україні органічне виробництво є перспективним напрямом розвитку аграрної галузі, так як для цього є всі необхідні передумови: наявність родючих ґрунтів, доступ до шляхів збуту, трудові ресурси. Органічне виробництво – це виробництво продуктів харчування, під час якого не використовуються генomodифіковані сорти насіння, пестициди, які шкідливо впливають на навколишнє середовище, та усі процеси мають обов'язкову сертифікацію. Принципами органічного виробництва є: принцип здоров'я, принцип екології, принцип справедливості та принцип турботи [1]. Такі принципи лежать і в основі соціальної відповідальності бізнесу, що свідчить про актуальність розвитку органічного виробництва в контексті соціального підприємництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федерація органічного руху України. URL : <https://organic.com.ua/princzipi-organichnogo-silskogo-gospodarstva>

КРИЛОВ М. М.

аспірант,

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»,

м. Київ

zemproekt2112@gmail.com

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВІДНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Дослідження розглядає роль інновацій у створенні стійких моделей розвитку та відновлення сільських територій України після періодів конфліктів, обґрунтовуючи їхню значущість як ключового елемента успішного постконфліктного відновлення та забезпечення сталого соціально-економічного прогресу.

Функціонування вітчизняної економіки на принципах інноваційної моделі розвитку виступає наразі об'єктивною необхідністю і вимагає ефективних заходів, спрямованих на збереження науково-технологічного потенціалу, забезпечення ефективнішого його використання з метою подолання кризових явищ у соціально-економічному розвитку, обґрунтування доцільності наукових і технологічних результатів та їх адаптації до суспільних потреб країни [1, с. 37].

Звісно, запровадження інновацій може бути ключовим у сталому розвитку сільських територій після конфліктів. Ось кілька напрямків, які можна розглянути [2]:

Сільське господарство та агротехнології: Впровадження сучасних методів сільського господарства, таких як вертикальне фермерство, гідропоніка, застосування дронів для моніторингу посівів або використання сенсорів для оптимізації рівня поливу.

Енергетика: Застосування відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні батареї або вітряні установки для забезпечення енергії в сільських районах. Також можна дослідити енергоефективні технології сільського господарства.

Цифровізація: Впровадження цифрових технологій для покращення доступу до інформації та освіти, створення мереж для продажу сільськогосподарської продукції, використання цифрових інструментів для моніторингу та аналізу стану ґрунту.

Інфраструктура: Розвиток інфраструктури, такий як будівництво доріг, водопостачання, системи обробки відходів, що сприяє покращенню якості життя та забезпечує базові умови для розвитку.

Соціальні інновації: Програми з розвитку освіти, підтримки охорони здоров'я, соціального захисту, стимулювання підприємництва та створення робочих місць у сільських районах.

Екологічно стійкі рішення: Впровадження технологій та практик, спрямованих на зменшення екологічного впливу сільського господарства та підвищення його стійкості.

Території, де відбувалися бойові дії, стикаються з унікальними проблемами, що потребують специфічних підходів до відновлення та сталого розвитку.

- Зруйнована інфраструктура: Бойові дії можуть призвести до руйнування доріг, мостів, енергетичних систем, що ускладнює доступ до основних послуг та створює перешкоди для відродження економіки.

- Екологічні проблеми: Використання зброї, включаючи військові технології, може залишати екологічні наслідки, такі як забруднення ґрунту та водойм, що потребує реабілітації та відновлення екосистем.

- Соціальні та психологічні наслідки: Конфлікти можуть залишити важкі сліди у суспільстві: це можуть бути втрати близьких, травми, поділ спільнот та порушення соціальної структури, що потребує програм реабілітації та підтримки.

- Економічні труднощі: Військові дії призводять до економічного колапсу, втрати робочих місць, руйнування підприємств, що робить відновлення економіки більш складним та потребує інвестицій та стимулювання розвитку.

- Нестабільність і безпека: Нестабільність, що продовжується, може перешкоджати відновленню та інвестиціям, оскільки вона створює загрозу для життя та бізнесу.

Інновації в галузі розмінування територій відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки та прискоренні відновлення постконфліктних зон. Ось кілька напрямів інновацій, які можуть бути використані:

Робототехніка: Розвиток робототехніки для розмінування, таких як автономні або дистанційно керовані роботи, спеціально розроблені для виявлення та знешкодження мін та інших вибухонебезпечних пристроїв.

Використання дронів: Дрони з технологією виявлення можуть бути використані для сканування та огляду території, що допомагає виявити місця потенційної небезпеки та визначити ділянки, які потребують розмінування.

Інновації в детекторах: Розвиток більш точних та ефективних детекторів мін та вибухових пристроїв для покращення виявлення їх наявності на території.

Геоінформаційні системи (ГІС): Використання ГІС для більш точного картографування зон з ризиком мінування, що допомагає оптимізувати процес розмінування та підвищити його ефективність.

Використання штучного інтелекту: Застосування алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту для обробки даних, отриманих з дронів та детекторів, для більш точного аналізу та виявлення вибухонебезпечних об'єктів.

Розвиток безпечних методів знешкодження: Дослідження та розробка нових технологій або методів для безпечного знищення або знешкодження мін без ризику для людей та навколишнього середовища.

Інновації у розмінуванні допомагають прискорити процес очищення територій, знизити ризики для життя людей та сприяють швидкому відновленню інфраструктури та громадського життя у постконфліктних районах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мазуренко О. В., Столярчук Н. М. Інноваційне забезпечення аграрного сектору економіки: аналіз стану. *Економіка АПК*. 2019. №12. С. 37 – 45.
2. Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір : колективна монографія / за ред. Омеляненка В. А. Суми : Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с.

ОБУХІНА В. В.

студентка III курсу першого рівня (бакалаврського) вищої освіти,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса

obukhina.victoria@stud.onu.edu.ua

Науковий керівник:

КІРІЛІНА М. А.

старший викладач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса

kirilina1@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4527-792X>

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Дослідження управління ризиками в інноваційній діяльності є актуальним у сучасному світі, оскільки інновації стали ключовим фактором для конкурентоспроможності та стабільності підприємств. Зростаюча нестабільність у глобальному середовищі, швидкі зміни технологій, високий рівень конкуренції та швидкі темпи розвитку створюють нові виклики для підприємств.

Формулюванню ефективної інноваційної політики має бути приділено особливу увагу, оскільки стрімкий економічний розвиток майбутнього визначатиметься рівнем інноваційної активності.

Інноваційна діяльність завжди супроводжується певним ризиком, але цей ризик можна і потрібно мінімізувати через ретельне планування і аналіз. Управління ризиком — це велике поле, яке включає в себе різноманітні аспекти управління та дозволяє ефективно оптимізувати ризики, пов'язані з інноваціями та різними сферами управління. Це не лише про виявлення можливих загроз, а й про прийняття стратегічних рішень, які допомагають зменшити негативний вплив ризику та сприяють досягненню успішних результатів у процесі інноваційного розвитку.

Під ризиком в інноваційній діяльності слід розуміти можливість (загрозу) втрати господарюючим суб'єктом частини своїх ресурсів, недоотримання доходів

чи виникнення додаткових витрат у результаті здійснення виробничо-збутової і фінансової діяльності, яка спирається на нові технології, нові продукти, нові способи їхньої реалізації і т. д. [1].

Виділяють три основні види ризику, пов'язаного зі здійсненням інновацій:

- технічний ризик, пов'язаний із недостатнім технологічним опрацюванням проекту;
- комерційний ризик, пов'язаний із невизначеністю частки продукту на потенційному ринку;
- екологічний, який полягає в непередбачених наслідках дії продукту на навколишнє середовище [4].

Основним елементом процесу управління ризиком інноваційної діяльності є визначення методу оцінювання економічного ризику. Існують такі основні методи оцінювання економічного ризику:

1. Статистичний метод оцінювання ризику полягає у вивченні статистики витрат (негативних наслідків реалізації рішень), які мали місце в аналогічних видах підприємницької діяльності [3].

2. Метод доцільності затрат, орієнтований на ідентифікацію потенційних зон ризику по проекту [3]. Узагальненим фактором ризику тут вважається перевитрата коштів порівняно із запланованим обсягом.

3. При дослідженні складних систем, до яких входять і фінансові системи, виникають проблеми, які виходять за межі формальних математичних поставок завдань. Тому дуже часто для оцінювання ризику використовують метод експертного оцінювання. Основна ідея цього методу полягає у використанні інтелекту людей та їх здатності знаходити рішення слабо формалізованих завдань.

Компетентність експертів об'єктивно визначається ступенем їхньої кваліфікації у певній області знань, шляхом аналізу професійної, наукової та іншої діяльності.

Для ефективного управління інноваційним ризиком, необхідно мати певний план послідовних дій, які будуть визначати, що необхідно робити на певному етапі, які методи і заходи застосовувати.

Найбільш поширеними є такі етапи управління ризиками інноваційної діяльності підприємств:

- виявлення можливих інноваційних ризиків;
- визначення ймовірності виникнення кожного такого ризику;
- оцінка наслідків ризику;
- визначення способів реагування на виявлені та оцінені ризики [4].

Ідентифікація ризиків впровадження інноваційного проекту включає усвідомлення тих можливих подій або обставин, які можуть негативно вплинути на проект. Це означає визначення потенційних джерел ризику, а також повинен враховувати всі можливі негативні аспекти, що можуть виникнути в процесі реалізації проекту.

Отже, управління ризиками в інноваційній діяльності є критично важливим аспектом для успішного впровадження новаторських ідей та продуктів. Інновації завжди супроводжуються певним ризиком, який можна ефективно контролювати та мінімізувати через вчасне виявлення, аналіз та управління різноманітними видами ризиків. Ризики у здійсненні інновацій можуть мати технічний, комерційний та екологічний характер, і їх управління передбачає застосування різноманітних методів оцінювання, від статистичних до експертних.

Ефективна стратегія управління ризиками в інноваційній діяльності включає в себе етапи виявлення можливих ризиків, визначення ймовірності та наслідків ризиків, а також розробку методів реагування на них. Планування, виявлення та аналіз ризиків на різних етапах діяльності є ключовими для забезпечення стійкості та успішності інноваційних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Покотилова В. І. Система управління ризиками інноваційної діяльності. *Економіка АПК*. 2009. № 2. 230 с.
2. Волинець І. Г. Ризики інноваційної діяльності: суть, види та етапи управління. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/43.pdf

3. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навчальний посібник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. 278 с.

4. Князевич А. О., Крайчук О. В. Механізми управління інноваційним розвитком : монографія. Рівне : РДГУ, 2011. 133 с.

ОРЛОВА Є. В.

студентка III курсу першого рівня (бакалаврського) вищої освіти,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса

orlova.elizaveta@stud.onu.edu.ua

Науковий керівник:

КІРІЛІНА М. А.

старший викладач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса

kirilina1@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4527-792X>

РИЗИК ЯК ЧИННИК СИТУАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Інновації в сучасному економічному середовищі є ключовим чинником стійкого розвитку підприємств. Однак, разом з можливістю досягнення успіху, інновації несуть значний ризик. Саме тут стає важливим впровадження системи ризик-менеджменту інновацій, яка допомагає забезпечити сталість та безперервний розвиток підприємства в умовах нестабільності і швидкості науково-технічного прогресу.

Проблема полягає у виявленні та аналізі етапів управління ризиками як чинником ситуаційного менеджменту в інноваційній діяльності, визначенні їх впливу на стратегічні пріоритети розвитку. Отримані управлінські рішення, засновані на аналізі ризиків, є важливими для мінімізації можливих втрат від

ризикових ситуацій у процесі реалізації інновацій.

Ризик-менеджмент інновацій представляє собою систему методів та практичних інструментів управління, спрямованих на гарантування неперервного та стійкого інноваційного розвитку підприємства. Основна мета цієї методології полягає в забезпеченні стійкості організації перед нестабільністю та швидкістю науково-технічного прогресу в інноваційному середовищі. Це включає в себе використання заходів для ефективного виявлення, аналізу та управління ризиками, пов'язаними з інноваційними ініціативами, з метою забезпечення стабільного та продуктивного розвитку підприємства в умовах постійних змін у науково-технічній сфері [1, с. 105].

Важко переоцінити роль ризик-менеджменту у сфері інноваційної діяльності підприємства, оскільки ця роль визначається переважно ситуаційними факторами, які призводять до виникнення ризиків, і в інноваційному середовищі практично неможливо гарантувати абсолютний успіх. Таким чином, можна зробити висновок, що управлінські рішення, що ґрунтуються на ретельному аналізі та оцінці ризиків інноваційної діяльності, можуть визначати стратегічні пріоритети розвитку.

Управлінські рішення, які впроваджуються в практику підприємства, повинні не тільки мінімізувати збитки від можливих ризикових ситуацій, але й передбачати їхнє виникнення та запобігати їм. Цей підхід повністю характеризує ситуаційний менеджмент і дозволяє підприємствам ефективно пристосовуватися до змін у інноваційному середовищі та зберігати стійкість у реалізації своїх інноваційних ініціатив [2, с. 16].

Узагальнення літературних джерел сприяє виділенню кількох етапів управління ризиками в інноваційній діяльності підприємств:

1. Визначення ідентифікації окремих (елементарних) ризиків, пов'язаних з реалізацією інноваційного проекту. На цьому етапі особлива увага приділяється виявленню можливих ризиків, які можуть виникнути на будь-якому етапі проекту, і їх систематизації, де це можливо.

2. Оцінка інформації для визначення рівня окремих ризиків.

3. Вибір та використання відповідних методів оцінки ймовірності окремих проектних ризиків. Аналіз елементарного ризику інноваційного проекту ґрунтується на оцінці ризиків, які стосуються його грошових потоків.

4. Визначення можливих фінансових наслідків при виникненні ризикової події під час реалізації інновації.

5. Розробка плану заходів зниження ризиків і ліквідації наслідків подій, які можуть виникнути внаслідок дії ризиків.

6. Моніторинг інноваційного процесу та прийняття тактичних рішень щодо управління ризиками.

7. Вибір методу управління ризиком.

8. Аналіз ситуації та розробка рекомендацій щодо врахування набутого досвіду у майбутньому [3, с. 243-244].

Отже, ризик у сфері інноваційної діяльності суб'єктів господарювання є неодмінною та важливою частиною, від якої залежить успішність вирішення актуальних завдань чи запобігання можливим втратам. Ефективним інструментом реагування на зміни в економічному середовищі функціонування підприємства виступає ризик-менеджмент, який є частиною ситуаційного менеджменту і визначається як комплекс управлінських дій інтегрованого характеру, спрямованих на виявлення, аналіз та регулювання ризиків [2, с. 18].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва Т. А., Діденко О. М., Єпіфанов А. А. Ризик-менеджмент інновацій : навчальний посібник. Суми : "Ділові перспективи", 2005. 260 с.

2. Степанова А. А. Ризик-менеджмент як важлива складова інноваційної діяльності підприємства. *Науково-практичний збірник*. 2017. №5. URL : file:///D:/Documents/Downloads/finu_2017_5_6.pdf

3. Волинець І. Г. Ризики інноваційної діяльності: суть, види та етапи управління. *Електронний журнал «Економіка та суспільство»*. 2016. № 2. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/43.pdf

ОСТРІЙЧУК В. В.
студентка 3 курсу,
Відокремлений структурний підрозділ
«Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»,
м. Житомир
vikaostrijchuk@gmail.com

МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Сьогодні ринкове середовище, нестабільність зовнішнього оточення та зміни в правовій системі, в тому числі податковій, вимагають від підприємств умілого використання свого потенціалу для утримання ринкових позицій та подальшого розвитку.

Як складна економічна система, підприємства мають потенціал, який можна формувати, аналізувати, оцінювати та управляти ним. У зв'язку з цим низка відкритих проблем щодо вдосконалення механізмів визначення інвестиційного потенціалу підприємств та оцінки ефективності його використання є актуальною науковою темою.

У сучасних умовах господарювання оцінка інвестиційної діяльності підприємства відіграє важливу роль у процесі прийняття управлінських рішень. Для внутрішніх користувачів вона є фактором, що впливає на оцінку подальшої стратегії компанії та потенційних ризиків, тоді як для зовнішніх користувачів аналіз інвестиційної привабливості та інвестиційної активності є оцінкою доцільності спрямування власних коштів для забезпечення діяльності компанії у вигляді інвестицій або кредитів, а також вигоди від інвестування коштів, основа для визначення термінів - отримання таких вигод [1].

Якщо процес оцінки результатів інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання внутрішніми користувачами є більш достовірним, оскільки передбачає розрахунки на основі показників управлінської звітності суб'єкта господарювання, то така оцінка зовнішніми користувачами є значно складнішою через обмеженість підкріплення інформації лише показниками оприлюдненої

фінансової звітності.

Джерелами інвестування в діяльність суб'єкта господарювання є як власні, так і позикові кошти. Власні кошти суб'єкта господарювання включають статутний капітал, додатковий та резервний капітал, фонди, сформовані суб'єктом господарювання, в тому числі амортизаційні відрахування, та нерозподілений прибуток минулих років.

Основою для інвестиційної діяльності за рахунок власного капіталу є прибуток підприємства та амортизаційні фонди. Амортизаційні фонди використовуються для відшкодування вартості втраченого капіталу, а прибуток – для оновлення основних фондів [3].

Оцінка фінансових інвестицій зазвичай залежить від конкретних умов, цілей проекту та факторів, що впливають на інвестиційну діяльність, і для отримання повної карти ризиків і перспектив проекту може використовуватися один або декілька методів.

Організаційні фактори, що впливають на міжнародну діяльність підприємств, включають гнучкість організаційної структури, демократичний стиль управління, переважання горизонтальних, а не вертикальних інформаційних потоків, самоуправління, координацію діяльності, централізацію, автономію та формування цільових проблемних груп.

Законодавчі фактори включають законодавчі норми, що заохочують інноваційну діяльність, та державну підтримку інновацій.

Соціальні фактори, що впливають на інноваційну діяльність, включають моральне заохочення, суспільне визнання, надання можливостей для самореалізації, можливість реалізації творчих ідей, нормальний психологічний клімат у трудовому колективі.

Оцінка фінансового інвестування підприємств дає можливість розробити підходи, які встановлюють оптимальну пропорцію інвестиційних ресурсів підприємства [2].

Таким чином, інвестиції в розвиток підприємств можуть здійснюватися шляхом вкладення власних коштів або шляхом мобілізації позикових чи

залучених коштів. Позикові кошти – це кошти, які підприємства отримують протягом певного періоду часу на умовах платності та повернення. Вони формуються переважно за рахунок короткострокових і довгострокових банківських кредитів. Залучені кошти - це кошти, які не є власністю підприємства, але постійно обертаються через поточну платіжну систему. Власні кошти - це кошти, які належать підприємству і доступні для використання в розвитку діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горлачук В. В., Черненко А. С., Раку О. О. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Наукові праці. Економіка*. 2016. № 273. С. 57-63.
2. Ярошенко В. В. Обліково-аналітичне та контрольне забезпечення фінансових інвестицій URL : https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35086/1/071_Yaroshenko%20Veronika%20Vitaliivna.pdf
3. Зінченко Д. С., Зінченко О. А., Павлицій Д. О Інвестиційні ресурси: сутність, механізм залучення та роль в економічному розвитку підприємства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 33 С. 50- 57.

ПЕТРЕНКО Н. С.

к.е.н., науковий співробітник,
ДУ «ІДНТПІН ім. Г.М. Доброва НАН України»,
м. Київ

zinchenko2014n@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9781-5622>

ОГЛЯД ЗАРУБІЖНИХ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПЛАТФОРМ

В економічно розвинених державах світу краудфандинг набув поширення

та став продуктивним елементом нагромадження фінансових ресурсів для малих і середніх підприємств та підприємців. Метою роботи є вивчення іноземного досвіду розвитку краудфандингових платформ та краудфандингу в цілому.

США. Після успіху краудфандингової платформи EquityNet у 2016 р. у Чикаго було засновано стартап – платформу CFX Markets, що є першим повноцінним біржовим майданчиком, де учасники мають можливість купувати або продавати власні частки в інвестиційних проектах. На даний момент чиказька компанія вже уклала кілька контрактів з найбільшими краудфандинговими сайтами США, завдяки якому інвестори, що вклали кошти в краудфандингові проекти і отримали замість акцій стартапу, отримують можливість пропонувати їх до торгу на платформі CFX Markets. Процес торгівлі на цій платформі подібний до традиційних біржових торгів.

Азія. Тайванська Flying V – найбільша, працююча на основі нагород, краудфандингова платформа в Азії. Як стверджується, на цій платформі свої мети зі збирання коштів досягають 45% кампаній. Принцип роботи: FlyingV - платформа, що працює за принципом «все чи нічого», - подібний підхід використовує і Kickstarter. Компанія бере плату з успішно завершених кампаній.

Crowdonomic, що базується в Сінгапурі, є сайтом, орієнтованим на азіатські стартапи, підприємців, обладнання, технології та творчі проекти. Його також можна використовувати для створення своєї краудфандингової платформи. Принцип роботи: Crowdonomic бере адміністративний збір, що розраховується на основі загальної суми отриманих під час кампанії коштів.

Європа. Платформа Wised.fr з'явилася першою на французькому ринку і на даний момент вона залишається лідером за обсягами операцій. З-поміж краудфандингових платформ, що розвиваються швидкими темпами, доцільно виділити платформу «Lumo.fr», що спеціалізується на нерухомості та має ряд переваг перед технологічними стартапами, зокрема, вона є більш зрозумілою для більшості інвесторів і приваблює їх своєю передбачуваністю. Вже за півроку після запуску платформа «Lumo.fr» акумулювала понад 500 тис. євро від 140 інвесторів. На відміну від традиційних краудфандингових платформ, вона отримує основний

дохід не від перерозподілу коштів (тобто не за рахунок відрахувань від залучених коштів), а за рахунок створення товарів (одиниць житла).

Сайт Sparker.de доступний угорською та німецькою мовами. Його найвідоміший і найуспішніший проект, на який були зібрані гроші (одна з найбільших краудфандингових кампаній у Німеччині) – онлайн-журнал Krautreporter.de. Принцип роботи: фінансування приймається до євро. Відомості про плату за використання ресурсу можна знайти тут.

«Seedmatch» (Дрезден). З моменту заснування у 2011 р. здійснила фінансування понад 60 проектів, зібравши загалом 10.7 млн. євро. Мінімальний розмір внеску 250 євро. Чотири із п'яти (80%) найбільших краудпроектів Німеччини отримали фінансування за допомогою цієї платформи. Рекордним став проект Protonet, який лише за перші 4 години після розміщення зібрав 1 млн. євро, а його загальна сума склала понад 3 млн. євро. Платформа бере комісію у розмірі 10% від акумульованої суми;

«Companisto» (Берлін). Охоплює понад 15 тис. інвесторів. Мінімальний розмір внеску 5€. Збирає окремі інвестиції у єдиний пул для кредитування стартапів. Подібну модель можна розглядати як спеціальне венчурне фінансування, яке припускає вихід інвесторів на будь-якому з етапів;

«Innovestment» (Берлін). Спеціалізується на інвестиціях у інноваційні стартапи. Ресурс має унікальну модель, яка передбачає проведення аукціонів.

Іспанський ресурс Goteo – це платформа для краудфандингу та отримання безкоштовної допомоги (наприклад, послуг); підтримка надається проектам, які сприяють тому, що суспільство використовує "відкриті джерела та [приймає рішення на основі] знань". Платформа доступна іспанською, каталанською, баскською, англійською та французькою мовами. Принцип роботи: Goteo працює за принципом "все чи нічого" – кампанія отримує гроші лише у разі досягнення заявленого мінімуму фінансування. Якщо у вас немає рахунку в іспанському банку, вам, можливо, доведеться сплатити додаткові банківські збори.

Journalism – сайт, що базується в **Нідерландах** голландською мовою. Платформа використовує фінансову та інформаційну допомогу користувачів

щодо журналістських розслідувань. Принцип роботи: користувачі пропонують платформу ідеї розслідування. Редактори Journalism зацікавлені в ідеях історій, які не одержують (або одержують недостатньо) висвітлення у ЗМІ. Редакція Journalism використовує ці ідеї для проведення розслідувань та організує кампанії зі збору коштів на ці розслідування.

Африка. JumpStart Africa – краудфандингова платформа для творчих проєктів, що готується до запуску, включаючи проєкти в галузі моди, ігор, музики та медіа. Принцип роботи: сайт збирає плату з проєктів, які успішно завершили кампанію зі збору коштів.

Латинська Америка. Idea.me – краудфандингова платформа з Латинської Америки, на якій автори можуть отримати фінансування своїх ідей, що слугують змінам на краще у суспільстві. Платформа працює в Аргентині, Бразилії, Чилі, Колумбії, Мексиці, Уругваї та США. Принцип роботи: сайт дає змогу збирати кошти за принципом "все або нічого" або за принципом гнучкого фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Vecquet P. L'hyper croissance du crowdfunding. URL : <http://www.bsi-economics.org/513-hypercroissance-crowdfunding> (дата звернення 10.11.2023).
2. Distribution of funds collected by crowdfunding in the economic sector in France in 2018, by industry. URL : <https://www.statista.com/statistics/1091754/economic-sector-share-of-funds-raised-by-crowdfunding-france/> (дата звернення 10.11.2023).
3. Leading regulation crowdfunding campaigns in the United States as of September 2017, by amount of money raised. URL : <https://www.statista.com/statistics/621186/leading-regulation-crowdfunding-campaigns-usa/> (дата обращения 10.11.2023).

ПІДДУБЦЕВА О. І.

доктор філософії, доцент,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет,

м. Дніпро

poddubtseva@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-5958-750X>

СЕРГІЄНКО А. В.

аспірант,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет,

м. Дніпро

serhiienko.a.v@gmail.com

ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Обов'язковою умовою соціально-економічного розвитку країни є наявність ефективно функціонуючої системи вищої освіти. Її ефективність позначається на всіх сферах народного господарства, так як головна її мета полягає у забезпеченні економіки країни висококваліфікованими спеціалістами, що сприяє економічному зростанню. В свою чергу якість освіти чинить значний вплив на загальний рівень доходів населення та відображається на рівні життя. У зв'язку зі швидкими євроінтеграційними процесами різні сектори економіки відчують певну нестачу фахівців із знаннями новітній технологій та достатнім рівнем іншомовної підготовки для здійснення професійної комунікації. Тому актуальним стає дослідити питання впливу вищої освіти на соціально-економічний розвиток країни.

Питання ролі освіти в економіці та її впливу на соціально-економічний розвиток країни вивчається багатьма науковцями – С. І. Бебко, С. П. Біліченко, Т. М. Боголіб, І. В. Грищенко, Л. М. Лавриненко, О. С. Падалко, Л. О. Федунова. Попри той факт, що дослідженням цього питання займалось дуже багато вітчизняних науковців, вплив вищої освіти на стан і характер соціально-економічних трансформацій залишаються недостатньо висвітленими, це й стало метою нашого дослідження.

У багатьох дослідження наголошується, що система освіти відноситься до базових соціальних інститутів, які формують еліту суспільства. Вища освіта покликана вирішувати стратегічні завдання для країни, із-поміж яких виділяють: підготовку кадрів для різних галузей знань, забезпечення політичної і соціальної стабільності, зміцнення безпеки громадян та держави. Очевидним є те, що повноцінна реалізація освітніх потреб можлива лише в розвиненій країні, яка ставить перед собою амбітні цілі в економіці та соціальній сфері, прагне до виходу на міжнародний ринок. Ми погоджуємося з думкою Л. М. Лавриненко, що «освіта, що відповідає сучасним потребам суспільства та ринку праці, виступає могутнім адаптивним потенціалом у швидкоплинному трансформуючому суспільстві до сучасних соціально-економічних реалій, це стає найзначнішою умовою успішного та сталого суспільного розвитку» [1].

В останні десятиліття науковці досить активно досліджують питання оцінки ролі та визначення впливу вищої освіти на стан і характер соціально-економічних трансформацій, як у глобальному вимірі, так і на рівні окремих країн. До основних загальносвітових тенденцій, що впливають на підвищення ролі вищої освіти в суспільному розвитку, І. С. Каленюк та О. С. Падалки відносять [2, с. 95]:

- визначальну роль освіти у становленні економіки знань (як генератора і передавача знань та інформації);
- диверсифікацію джерел фінансування (від переважно державного фінансування до широкого спектра джерел доходів закладів вищої освіти та актуалізації проблеми підвищення ефективності витрачання цих коштів);
- зміну вимог до змісту, методів і форм освітнього процесу (компетентнісний підхід, необхідність формування нових навичок: здатності до навчання протягом життя, уміння працювати з великими масивами інформації, інформаційно-комунікативними технологіями (ІКТ), креативності та спроможності працювати в команді);
- зміна організаційних форм освітньої діяльності (концентрація та централізація університетської діяльності, диверсифікація: паралельна освіта, мережеві університети, дистанційна освіта);

– інтернаціоналізація освіти (необхідність уніфікації освітнього контенту в міжнародному масштабі, визнання дипломів);

– глобалізація освіти (формування світового ринку освітніх послуг, зростання чисельності іноземних студентів, поява транснаціональної, транскордонної освіти, загострення конкуренції та поява світових рейтингів університетів).

Роль освіти як чинника соціально-економічного розвитку країни в сучасних умовах постійно зростає. На думку С. П. Біліченко, «багатоаспектність освіти зумовлена функціями, що реалізуються у відносинах суспільства й економіки» [3, с. 18]. Соціальна, культурна, духовно-виховна функції освіти є відносно беззаперечним предметом вивчення відповідних наук. Науковець підкреслює, що «визнання ж економічної ролі освіти, розробка оцінок її ефективності і спрямування росту – проблема, від вирішення якої залежить, чи буде скасована вражаюча невідповідність продуктивності освіти й очікувань економіки у відношенні її значущості» [3, с. 19].

В економіці країни постійно відбуваються зміни, на які повинна реагувати система освіти, для того щоб забезпечувати державу фахівцями з відповідними програмними результатами навчання, які прописані у національній рамці кваліфікацій.

Отже, освіта є важливим чинником соціально-економічного розвитку країни. Тому що від того наскільки добре робітники будуть підготовлені і відповідати сучасним вимогам праці, тим краще буде розвиватися країна у зв'язку зі впровадження у виробництво виконаних високоефективних розробок, сприянням підвищенню рівня інформатизації всіх видів діяльності, збільшенням кількості інвестицій та ефективного державного захисту інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лавриненко Л. М. Освіта як чинник соціально-економічного розвитку держави. URL : http://ubentz.com.ua/ua/golovna/osvita_-nauka-i-sotsialniy-

[progres.html](#)

2. Падалка О. С., Каленюк І. С. Економіка освіти та управління : посібник. Київ : Педагогічна думка, 2012. 184 с.

3. Біліченко С. П. Стратегічні напрями модернізації освіти в Україні. *Materiály VIII mezinárodní vědecko – praktická konference «Dny vědy – 2012»*. Díl 31. Pedagogika : Praha. 27.03-05.04.2012. Publishing House «Education and Science» s.r.o. С. 18 – 23.

ПРИСТИНСЬКИЙ Б. О.

здобувач вищої освіти 3-го курсу,
Навчально-науковий інститут права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
м. Дніпро
sapsan743@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0009-3203-0611>

Науковий керівник:

КОПИЛОВ Е. В.

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОМЕРЕЖ У ПРОТИДІЇ КІБЕРАТАКАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодення вказує на те, що війна є тотальною. Вона охоплює всі сфери людської життєдіяльності, в тому числі й інформаційну. Інформаційно-психологічні операції, кібератаки, розвідка на основі відкритих джерел (OSINT) – усе це й досі намагаються застосовувати росіяни проти нашої держави як засоби воєнного впливу. Найнебезпечнішими з цього переліку є кібератаки, оскільки вони можуть вивести з ладу цілі сервіси, необхідні для стабільного функціонування державних органів, а також поставити під загрозу персональні

дані багатьох громадян. Через стрімкий розвиток різноманітних нейромереж, кібератаки можуть проводитися не тільки навченими співробітниками спеціальних служб, але і пересічними громадянами. Оскільки тематика інформаційного захисту нашої держави від кібератак нині є актуальною, ми вважаємо необхідним дослідити специфіку застосування нейромереж у проведенні кібератак, а також розглянути способи захисту від них.

Кібератаки мають різні форми та види, проте найпоширенішим способом їх проведення є саме розподілені атаки на відмову в обслуговуванні (далі – DDoS-атаки). DDoS-атаку можна визначити як інформаційні атаки, які спрямовані на веб-сайти й сервери та здійснюються для того, щоб порушити роботу мережевих служб [1]. Під час таких атак веб-сайт або сервер наповнюється фіктивним трафіком, що призводить до погіршення їх роботи, або повного відключення. Саме такі атаки застосовували росіяни під час перших тижнів повномасштабного вторгнення в Україну.

Можливістю для проведення DDoS-атак, як правило, стають прогалини та недоліки в початковому коді веб-сайту. Виявляючи слабкі місця в структурі інтернет сайту, зловмисники використовують їх в своїх цілях та проводять відповідні кібератаки. Оскільки офіційні сервіси державних органів мають високий рівень захисту їхнього трафіку, виявити недоліки в коді буває доволі важко навіть досвідченим фахівцям, саме у таких випадках часто застосовуються спеціальні нейромережі.

Насамперед пропонуємо розглянути таку нейромережу, як Browse AI, оскільки вона є потенційно найнебезпечнішою з тих, які зараз існують у відкритому доступі. Дана нейромережа дозволяє відслідковувати зміни на конкретному веб-сайті, а також проводити подальшу екстракцію його даних [2]. Хакери можуть використовувати цей сервіс для відслідковування зміни трафіку на сайтах або додання на них нових розділів, які можуть бути вразливими для DDoS-атак.

Ефективним способом захисту від вищенаведеної нейромережі може слугувати сервіс DataDome. Цей сервіс надає рішення для захисту від DDoS-атак,

ботів й інших форм автоматизованих загроз, які можуть завдати шкоди веб-сайтам [3]. Перевага цього сервісу полягає в тому, що в основу його технології покладено машинне навчання, тобто нейромережу, яка постійно розвивається та знаходить нові способи протидії кібератакам.

Наступна нейромережа, яку можуть використовувати хакери в своїх цілях, – це CodeSonar. Хоча нейромережа створена з метою допомагати володільцям сайтів, її можуть використовувати у своїх цілях ті, хто проводять DDoS-атаки. Це стає можливим, оскільки даний сервіс проводить статичний аналізу коду, який виявляє в ньому помилки, такі як витoki пам'яті, невизначені значення та потенційні вразливості [4]. Знаючи прогалини в коді сайту, зловмисники можуть використати це для кібератак на сайт.

Ефективним способом перевірки коду на прогалини, недоліки та вразливості є застосування нейромережі CodePal. Ця нейромережа дозволяє автоматично усувати недоліки в коді, та генерувати новий код, який буде мати більш високий рівень безпеки [5].

Отже, застосування нейромереж у проведенні та протидії DDoS-атакам стає дедалі поширенішим. Штучний інтелект дозволяє вчасно виявити недоліки коду, а також запровадити безпеку вхідного та вихідного трафіку на веб-сайті, завдяки автоматичному аналізу. На нашу думку, застосування штучного інтелекту має високий потенціал в умовах проведення комп'ютерно-технічних судових експертиз, оскільки це зменшить навантаження на спеціалістів, а також дозволить їм проводити дослідження у розумні строки. З огляду на це, пропонуємо додати до методичних рекомендацій відповідних експертів можливість використання ними спеціальних нейромереж, які дозволять виявити стороннє втручання в роботу веб-сайтів та серверів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке DDoS-атака? URL : <https://www.microsoft.com/uk-ua/security/business/security-101/what-is-a-ddos-attack> (дата звернення: 22.10.2023).
2. Browse AI. URL : <https://www.browse.ai/> (дата звернення: 22.10.2023).

3. DataDome. URL : <https://datadome.co/> (дата звернення: 22.10.2023).
4. CodeSonar. URL : <https://codesecure.com/integrations/> (дата звернення: 22.10.2023).
5. CodePal. URL : <https://codepal.ai/> (дата звернення: 22.10.2023).

СТЕЦЬ Д. О.
студент,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
Stetsdiana5@gmail.com

Науковий керівник:
СТРАТІЙЧУК В. М.
доктор філософії з економіки,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах інновації стають вирішальним фактором конкурентоспроможності підприємств. Зростання темпів технологічних змін, змін у споживчих уподобаннях та вимоги ринку вимагають постійного удосконалення системи. Недостатня інтеграція з іншими бізнес-процесами зумовлює те, що інновації часто розглядаються як окремий процес, а не як невіддільна частина загальної стратегії підприємства, що може обмежувати їх ефективність та вплив на загальний успіх організації.

Відомі дослідження та дослідники, що присвятили свою роботу теоретичним аспектам управління інноваціями, зокрема закордонні науковці Пітер Друкер, Еверетт Роджерс, Майкл Портер та вітчизняні вчені, такі як Ігор Барабаш, Олена Герасименко, Сергій Пустовіт, Наталія Лисенко та інші.

Мета роботи – дослідження теоретичних аспектів управління інноваційною діяльністю підприємств.

У бізнесі, що постійно розвивається одним із головних напрямків у підвищенні конкурентоспроможності здатність до інновацій стала головною сходинкою до успіху. Ефективне управління інноваційною діяльністю є не лише практичною необхідністю, а й стратегічним імперативом, це відбувається зокрема, завдяки розробленню та впровадженню нових видів продукції. У таблиці 1 розглянемо основи, що є головними у вдосконаленні управління інноваційною та соціальною діяльністю на рівні підприємства.

Реалізація підприємством інноваційної моделі розвитку потребує за собою належного організування процесів, а саме створення структури управління. Вона складається із структурних підрозділів та включає в себе головних спеціалістів, таких як: керівник відділу інноваційної діяльності у розпорядження якого входить відділ, що займається контролем та узгодженням інноваційної діяльності; виробничо-технічний відділ, що займаються розробкою та відтворенням, вони безпосередньо проводять наукові дослідження; плановий відділ, що безпосередньо займається плануванням інноваційної діяльності підприємства. Також важливе місце займає вибір виду інноваційної діяльності.

Таблиця 1

Основи інноваційної діяльності на підприємстві

Види	Характеристика
Стратегічна інтеграція інновацій	В основі управління інноваціями лежить необхідність стратегічної інтеграції інновацій у більш широку бізнес-стратегію. Теоретичні основи підкреслюють узгодження інноваційних ініціатив із загальною місією та довгостроковими цілями підприємства. Ця інтеграція гарантує, що інновації стають невід'ємною частиною ДНК організації.
Оптимізація інноваційного процесу	Оптимізація інноваційного процесу є фундаментальною теоретичною концепцією. Від генерації ідей до їх реалізації, ефективне управління передбачає оптимізацію та вдосконалення кожного етапу інноваційного шляху. Теоретичні моделі підкреслюють важливість ефективних процедур відбору та виконання інноваційних проектів.
Культивування інноваційної культури	Центральне місце в теоретичній основі займає культивування організаційної культури, яка сприяє інноваціям. Теорії підкреслюють необхідність середовища, яке заохочує творчість, експериментування та ризик. Культура інновацій спирається на відкриті канали зв'язку, де співробітники відчують можливість ділитися ідеями.
Управління ризиками в інноваціях	Ефективне управління інноваціями визнає та усуває ризики, пов'язані з новими ініціативами. Теоретичні основи скеровують підприємства у визначенні, аналізі та управлінні ризиками протягом інноваційного процесу. Розробка стратегій для пом'якшення та управління ризиками гарантує, що інноваційні ініціативи залишаються на курсі, навіть в умовах невизначеності.
Залучення зацікавлених сторін	Теоретичні погляди підкреслюють важливість залучення зацікавлених сторін до управління інноваціями. Підприємствам рекомендується будувати міцні партнерські відносини з клієнтами, постачальниками та іншими ключовими зацікавленими сторонами.

Джерело: сформовано автором на основі [1,2,3,4].

Для того щоб організувати проведення інноваційної діяльності на підприємстві, механізм функціонування підрозділів має включати наступні етапи:

1) на початку циклу виробничо-технічний відділ розробляє ідею та подає її на розгляд у плановий підрозділ;

2) плановий підрозділ вивчає та розглядає пропозицію виробничо-технологічного підрозділу, перевіряючи обґрунтованість інноваційної ідеї, здійснює обчислення необхідних ресурсів для реалізації ідеї та подає її на розгляд керівнику відділу інноваційної діяльності, який в результаті передає завдання для виробничо-технологічного відділу;

3) виробничо-технічний розробляє конкретне завдання, в яке входить: планова перевірка якості, ресурсне забезпечення, величина витрат, далі відділ передає завдання та відомості про дослідження, що здійсненні та перебувають у розробці;

4) остаточні дані передаються планово-економічному відділу, який розраховує та прогнозує доцільність у інноваційному виробництві;

5) після затвердження керівником підприємства інноваційного продукту, відбувається здійснення залучення інвесторів, щоб розширити кількісний асортимент.

Реалізація даних дій, показує змогу для вдосконалення управління у інноваційній діяльності підприємства, що робить механізм більш гнучким та адаптованим до зовнішнього середовища.

Підсумовуючи, дослідження теоретичних аспектів організації інноваційної діяльності підтверджує, що інновації є ключовим елементом стратегічного розвитку будь-якого підприємства. В умовах постійних змін у бізнес-середовищі підприємства необхідно виявляти гнучкість та адаптивність у впровадження інновацій. Ефективне управління інноваціями вимагає активної підтримки керівництва та створення корпоративної культури, що сприяє творчості та інноваційності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратійчук В. М. Хачатрян В. В. Оцінка соціальної відповідальності як основа інноваційного розвитку сучасного підприємства. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2022. № 2 (21-02). С. 53–58.
2. Sarai N. Optimization of innovative development of management mechanism at a trade enterprise. *Innovative Economy*. 2021. № (1-2). С. 81–87.
3. Marharyta B., Yevtushevskaya O. Innovation Activity Management Of Enterprises Under Self-Development. *Baltic Journal of Economic Studies* 6. 2020. № 2. pp. 25–31.
4. Rhoden I. Space and Time in German Innovative Activity. *Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden*. 2019. 224 p.

СТОЛЯРЧУК Н. М.

к.е.н., старший дослідник,

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»,
м. Київ

stolyarchuk.iae@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9775-093X>

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Інституційне забезпечення трансферу технологій в Україні включає в себе різноманітні організаційні, правові, економічні та соціальні аспекти, спрямовані на сприяння перенесенню технологій з одного суб'єкта (наприклад, науково-дослідної установи, підприємства) до іншого з метою використання їх у виробництві чи інших сферах діяльності. Важливо розглядати цей процес у контексті розвитку економіки та науково-технічного прогресу.

Стратегії нарощування потенціалу, надолуження відставання і організація дій, зумовлені викликами нової промислової революції – все це сучасні варіанти промислової політики, що відповідають цілям сталого розвитку. Моделі

надолуження відставання забезпечують заохочення інновацій і впровадження нових технологій, а в моделях, орієнтованих на нову промислову революцію, застосовуються механізми створення нових галузей [1, с. 70].

За Д. Нортон, основна роль інститутів полягає у зменшенні невизначеності навколишнього середовища [2, с. 11]. Найбільш міцними і довготривалими інститутами вважаються ті, що утворилися на основі неформальних складових та були узаконені й підкріплені формальними складовими. Відповідно, чим більша кількість інститутів, тим чіткіше мають бути врегульовані відносини між ними. Основними інститутами в економіці виступають інститут влади, права та власності. Як вважає Дж. Ходжсон, інститути обмежують дії суб'єктів господарювання відносно один одного, структуруючи їх, ставлячи в законні рамки.

Інноваційна діяльність як процес, базисний чинник ефективності економічних агентів і ринкового механізму виступає першопричиною реформування інститутів постіндустріального суспільства. Зміни в неформальних інститутах зумовлюють зміни у формальних, створюються нові інститути (законодавство) та інституції (регулятивні органи, організації) [3, с. 60].

Основні аспекти інституційного забезпечення трансферу технологій в Україні включають:

1. Науково-дослідні установи:

- Розвиток науково-дослідних установ, які можуть вести роботу з розробки та вдосконалення технологій.
- Створення механізмів для взаємодії між університетами, дослідницькими інститутами та промисловими підприємствами з метою обміну знаннями та технологіями.

2. Інноваційна інфраструктура:

- Створення та розвиток інноваційних центрів, парків та інкубаторів, які сприяють об'єднанню науковців та бізнесменів для спільної роботи над новими технологіями.

- Забезпечення доступу до сучасних лабораторій, технічного обладнання та інших ресурсів для науковців та підприємців.

3. Юридичні рамки:

- Створення ефективного правового середовища, яке регулює власність і права на інтелектуальну власність.

- Розробка механізмів ліцензування та передачі технологій.

4. Фінансова підтримка:

- Створення фінансових інструментів, таких як гранти, кредити та інвестиції, для підтримки досліджень та розвитку технологій.

- Розвиток системи венчурного капіталу для фінансування інноваційних підприємств.

5. Освіта та кадри:

- Забезпечення високого рівня освіти у галузі науки та техніки.

- Створення програм навчання та підготовки для спеціалістів, які мають навички в галузі трансферу технологій.

6. Міжнародне співробітництво:

- Залучення до міжнародних програм та проектів для обміну досвідом та технологіями.

- Участь в міжнародних наукових та технічних мережах.

Забезпечення ефективного трансферу технологій в Україні вимагає комплексного підходу та співпраці між державними органами, бізнесом та науково-дослідними установами. Також важливо враховувати глобальні тенденції та ринкові умови для успішного впровадження нових технологій у практику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хіоні Г. О., Столярчук Н. М., Сергєєва Н. В. Удосконалення інституційного забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 9. С. 69–77.

2. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / пер. з англ. І. Дзюб. Київ : Основи, 2000. 198 с.

3. Столярчук Н. М. Вплив соціально-економічних інститутів на розвиток обліку та внутрішнього аудиту інноваційної діяльності. *Економіка АПК*. 2015. № 9. С. 60-66.

ТАРАЩЕНКО Н. А.
спеціаліст вищої категорії,
ВСП «Київський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»,
м. Київ
ntarashenko@ukr.net

РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ БАНКІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах існуючих ризиків і загроз, які супроводжують діяльність підприємницьких структур різних форм власності, залучення кредитних ресурсів банків залишається важливим інструментом підтримання розвитку, модернізації та розширення бізнесу.

Сучасні банківські кредитні послуги мають тенденцію до розвитку і здійснюються у формі надання овердрафту, факторингу та фінансового лізингу. Такі послуги забезпечують не лише нарощення оборотного капіталу підприємств, але й дозволяють скоротити обсяги несплаченої дебіторської заборгованості та диверсифікувати виробництво й забезпечити його подальший розвиток.

Факторинг – це вид торговельно-комісійних операцій банку, пов'язаних з кредитуванням оборотного капіталу клієнта шляхом інкасування його дебіторської заборгованості.

Операція обліку платіжних документів вважається факторингом, якщо вона задовольняє не менше двох із чотирьох ознак:

1) наявність кредитування – авансова оплата платіжних документів клієнта здійснюється з врахуванням торговельних знижок;

2) ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості постачальника за прийнятими згідно договору факторингу платіжними

документами;

- 3) інкасування дебіторської заборгованості клієнта;
- 4) страхування постачальника від кредитного ризику.

В основі факторингової операції лежить купівля банком платіжних документів постачальника на відвантажену продукцію чи надані послуги і передача банку права вимоги платежу з покупця продукції.

Овердрафт – це вид короткострокового кредитування, при якому можливе від’ємне сальдо на рахунку клієнта банку в межах заздалегідь встановленого ліміту кредитування. Дана послуга оформляється договором на овердрафтне обслуговування.

Загалом банки працюють з двома видами овердрафтів: - по-перше, овердрафт під купівлю іноземної валюти; - по-друге, товарний овердрафт.

Лізинг - це вид підприємницької діяльності, яка спрямована на інвестування власних і залучених фінансових ресурсів, і полягає у наданні лізингодавцем у виключне користування лізингоодержувача майна, яке є власністю лізингодавця або набувається ним у власність у відповідного продавця майна зі сплатою періодичних лізингових платежів.

У практиці розмежовують фінансовий та оперативний лізинг (оренда). Загалом банки працюють з фінансовим лізингом. Основний критерій відмінності між фінансовим і оперативним лізингом – це перехід права власності на взяте у лізинг майно.

Ринок кредитних послуг Європейського Союзу є невід’ємною частиною ринку фінансових послуг ЄС, процес його становлення триває донині в умовах економічних криз, соціально-політичних трансформацій та нестабільного економічного становища суб’єктів господарювання. Набір факторів, що впливають на розвиток конкретного ринку, дуже великий, що ускладнює забезпечення довгострокової стабільності його діяльності.

Основними факторами розвитку ринку кредитних послуг є: ефективна грошово-кредитна політика, попит на кредити, макроекономічна стабільність в країні, належний рівень фінансової безпеки громадян, розвинена система

кредитних установ та інші.

Об'єктивними чинниками розвитку ринку кредитних послуг є процеси зацифрування всієї фінансової системи, що безпосередньо впливає на весь сектор фінансових послуг. Такі операції проводяться в усіх без винятку країнах. Європейський кредитний ринок за останні десятиліття зазнав дуже глибоких структурних змін.

Запровадження Європейського валютного союзу посилило конкуренцію та зменшило конкурентні переваги банків та кредитних установ. Європейські кредитні ринки переживають трансформаційні зміни, а саме: поглиблення глобалізації світової економіки, впровадження нових цифрових технологій, зміна підходу органів державної влади до регулювання кредитних відносин, трансформація поведінки споживачів, що визначає ставлення громадян до кредиту. Звуження деяких із багатьох нових розробок на ринку кредитних послуг є невід'ємною частиною забезпечення розвитку всієї системи ринку фінансових послуг, що також визначає прозорість безперервної інформації для банківських та небанківських організацій, а основні концептуальні підходи до державної політики.

Тому сьогодні відповідні органи різних країн намагаються надати користувачам інформацію з різних аспектів. Ми бачимо причини такої тенденції: постійні світові економічні кризи; структурний розвиток фінансового сектору економіки; недостатня ефективність аналізу кредитоспроможності позичальників; неплатоспроможність боржників; жорсткі дії регулятора; висока концентрація капіталу в операціях банківського сектора та трансформація банківської системи внаслідок змін у законодавстві; нестабільність національної валюти деяких країн; послуги комутації та надання онлайн-послуг; суворі вимоги до позичальників; неможливість отримати кредит через відсутність кредитної історії; вплив і реорганізація.

Сучасна система кредитування являє собою модель, при якій функціонують нові методи та форми кредитування. Нині принципово змінився підхід банків до організації кредитних відносин: відбувся перехід від пооб'єктного кредитування

до кредитування суб'єкта, тобто кредитування юридичної або фізичної особи, до уніфікації методів кредитування клієнтів незалежно від їхнього галузевого підпорядкування та форм власності. Зараз кредити приймають участь в процесі приватизації державних організацій та управлінні державним боргом. Склалась система багатоваріантного кредитування, коли позичальники та банки, користуючись своїм правом, приймають найбільш прийнятну для них форму: як кредити, що постійно знаходяться в обороті позичальника, так і разові, що покривають тимчасовий розрив в платіжному обороті [1]. Управлінню та плануванню грошових потоків, що є у розпорядженні підприємств та установ, в теперішніх ринкових умовах як складовій етапу управління фінансами підприємств приділяється багато уваги в сучасному світі. На означеному етапі розвитку банківської сфери важливе значення для ринкового функціонування економіки України має удосконалення процесів кредитування

Кредитна діяльність українських банків має високі ризики, не підпадає під дію ринкових законів і не відповідає світовим стандартам. З огляду на високий рівень кредитних ризиків, а також досвід європейського кредитування, доцільно підвищити ефективність програм статистичного моніторингу та контролю позичальників, а також приділити увагу процесам формування ресурсної бази, нейтралізувати підвищені ризики, розробити нові технології кредитування відповідно до європейських і світових стандартів. В цілому стан невизначеності кредитного механізму банків України вимагає переосмислення ведення банківського бізнесу в Україні, відновлення визначальної ролі банків як фінансових посередників на кредитно-грошовому ринку [2].

У наш час в економіці України спостерігається тенденція підвищення економічного зростання, це важливо для вітчизняного фінансового ринку, оскільки темпи зростання та стійкість економіки залежить від можливості банківської системи країни відповідати попиту на грошові ресурси для задоволення потреб суб'єктів господарювання. Але якщо розглядати тенденції розвитку кредитних операцій вітчизняних банків сьогодні, то необхідно зазначити, що спостерігається значне послаблення попиту саме виробничої галузі

в грошових ресурсах у розрізі банківського кредитування.

Основною операцією комерційних банків в Україні є надання кредитів та здійснення кредитної політики в країні, а отже, від кредитних операцій надходить основна частина доходу банків. Аналізуючи стан банківської сфери в Україні, спостерігаємо фінансовий крах банків через неефективну та ризиковану кредитну політику. Як наслідок, актуальною є проблема щодо вдосконалення діяльності банків у сфері кредитування. Банкам необхідно проводити кредитні операції, які здатні отримати максимальний прибуток та знизити ризик, що пов'язано із процедурою кредитування загалом. Дослідження банківського кредитування свідчить, що українські банки в останні роки здійснювали значну кількість банківських операцій, переважну частку яких становили кредитні операції, що становлять сукупний кредитний портфель банку та банківської системи України [3].

За останніми звітами НБУ, кредитування населення поступово зростає. Особливо збільшується величина кредитів, виданих на поточні потреби. Натомість динаміка кредитів корпоративного сектору є досить низькою. Це вказує на досить жорсткі умови надання кредитів, що, своєю чергою, впливає на величину обсягів виробництва та темп розвитку економіки. Тим не менше роздрібне кредитування сьогодні для банків є одним із головних джерел отримання прибутку. Підтвердженням цього є доволі високі темпи зростання. Протягом останніх трьох років кредитний портфель бізнесу майже не зазнавав змін, проте темпи приросту кредитування є високими, про що свідчить зростання обсягу гривневого та валютного портфелів кредитів. Одним із головних критеріїв, який банки постійно відстежують для оцінювання якості кредитів, є частка неповернених кредитів. Термін майже половини споживчих кредитів становить до одного року, тому у банків, зосереджених у споживчому сегменті банківського ринку України, немає суттєвих розривів у строковості активів та пасивів. З огляду на це, конкуренція серед банків у споживчому кредитуванні зростає, і це призводить до зниження вимог до позичальників [4].

В останні роки вживаються заходи щодо посилення захисту прав

кредиторів. Зокрема: на законодавчому рівні діє механізм добровільної фінансової реструктуризації боргу підприємства; внесення змін до податкового законодавства, що передбачає податкові пільги для банків та фізичних осіб-позичальників при реструктуризації та погашенні кредитів в іноземній валюті; створено інститут банкрутства фізичних осіб, який також забезпечує механізм та умови реструктуризації заборгованості фізичних осіб за кредитами в іноземній валюті; посилення захисту прав кредиторів у цивільному праві. Також на законодавчому та інституційному рівні гарантії кредиторів у їхніх відносинах з боржниками не забезпечені в повному обсязі, а неоднозначність та неефективність примусового виконання виключають стягнення. Частка проблемних кредитів у банківській системі України досі становить близько половини всіх банківських кредитів і залишається однією з найвищих у світі. Управління боргом вимагатиме створення повноцінного вторинного ринку проблемних активів, а також приходу нових учасників ринку та інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яков'як М. П. Ринок кредитних послуг в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. 2013. 104 с. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1861/1/Yakovjak.%20M.P.,%20BSzm-52.pdf>
2. Вербицька В. І., Бредіхін В. М. Напрямки розвитку ринку кредитування в сучасних умовах України. *Комунальне господарство міст*. 2020. Т. 2. Вип. 155. С. 34-40.
3. Швець Ю. О., Горбачов О. Є. Сучасний стан банківського кредитування в Україні: проблеми та перспективи. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 793-798.
4. Погореленко Н. П., Недождій В. В. Аналіз та особливості і регулювання кредитної діяльності банків у сучасних умовах. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 28. URL : <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-28-44>

ТКАЧУК Л. С.
здобувачка вищої освіти,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль
svather@ukr.net

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МИТНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПОДОЛАННІ ПАНДЕМІЇ COVID-19

У контексті вдосконалення української практики митного регулювання вважаємо, що потрібно дослідити позитивні приклади зарубіжної фіскальної та митної практики підтримки та стабілізації економіки, адже проблематика поширення Covid-19 до кінця не вирішена і може актуалізуватися в наступні роки.

У Сполучених Штатах Америки в умовах введеного надзвичайного стану, що пов'язаний із протидією поширення захворювання Covid-19 урядом було внесено відповідні зміни до федеральних законів, які унеможлилювали надмірне накопичення товарів (особливо першої необхідності), а також відповідне неринкове зростання цінових діапазонів на такі товари. В умовах панічних настроїв та карантинних обмежень таке рішення було виправданим і своєчасним. США також «прийняли закон, спрямований на підтримку економіки через пандемію коронавірусу (The Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security Act), розміром у 2 трлн дол. США. Серед іншого, цей Закон збільшує обсяги субсидій Державної програми розширення торгівлі для надання допомоги малому бізнесу в їх експортній діяльності» [1].

В умовах протидії глобальній коронавірусній інфекції Сполучені Штати Америки здійснювали навіть дуже неординарні заходи митного регулювання, які в нормальних періодах доволі важко уявити. Так зокрема, з початком епідемії були відмінені імпорتنі тарифи для необхідних медичних товарів та лікарських засобів, де країною походження виступив Китай. Були ухвалені відповідні зміни до законодавства про торгівлю, які запровадили безмитне ввезення апаратів штучної вентиляції легень, маски одноразові, медичні костюми, препарати для

лікування захворювань органів дихання тощо.

У системі митного регулювання найбільш розповсюдженими серед країн і найбільш ефективними були нетарифні інструменти, що обмежували експорт по окремих товарних позиціях. «Як свідчить середньорічний звіт генерального директора СОТ про заходи, пов'язані з торгівлею, представлений членам 24 липня 2020 р., у період з середини жовтня 2019 р. до середини травня 2020 р. члени СОТ ввели 363 нові торгові заходи. 198 з них сприяли торгівлі та 165 обмежували її. Більшість з них, а саме 256 (близько 71%) є тимчасовими і пов'язані з пандемією, з них 147 сприяли торгівлі, а 109 — обмежували її» [2].

Товарні групи та позиції, по яких здійснювалось обмеження експорту в умовах глобальної пандемії, – це товари медичного спрямування (спеціальні захисні медичні костюми та маски, одноразові рукавиці медичного характеру, дезінфектори різних типів, спирти медичні). Обмеження також розповсюджувалось на апарати штучної вентиляції легень, інші медичні пристрої та обладнання, що використовуються при захворювання органів дихання. Як правило, такі нетарифні інструменти вводились окремими країнами в середньому на термін 3-4 календарні місяці й з наступною пролонгацією таких заборон. Згодом разом із припиненням поширення COVID-19 у світі частина таких експортних заборон були відмінені, крім цього, про їх відміну в рекомендаційному характері нагадувала Всесвітня торгова організація.

На початку пандемії в рамках Європейського Союзу також були запроваджені деякі дієві нетарифні інструменти митного регулювання, зокрема спеціальний дозвіл на експортні операції щодо вивезення за межі Європейського Союзу деяких медичних товарів.

Поряд з цим Європейською Комісією були ратифіковані Керівні принципи (стандарт) з управління кордонами в ЄС. Такими нормативно-правовими актами були удосконалена практика проходження митних кордонів при перетині таких товарів як продукти харчування, медичні препарати, медичне обладнання. В основному зазначені керівні принципи та стандарти стосувались роботи митних інституцій, які дозволяли налагодити так митне адміністрування, щоби

забезпечити зростаючі потреби країн Європейського Союзу в системі охорони здоров'я.

Доволі цікавим для України може стати досвід Китаю, який на початку пандемії розробив і впровадив ряд заходів митного регулювання, які були скеровані на підтримку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що працювали в основному на експорт. Так зокрема якщо суб'єкт господарювання провадив експорту діяльність з товарами, крім тих, що вважаються неекологічні та енергомісткі, держава у повному обсязі повертала такому суб'єкту всю суму митних платежів. Китай також запровадив доволі ефективну систему нетарифних інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, основним з яких стало експортне кредитування. Так, комерційні та фінансові установи на пільгових умовах пропонували систему короткострокових кредитних продуктів для юридичних осіб, що зайняття у сфері експорту.

Радикальні заходи у сфері митного регулювання були запровадженні у Великій Британії. В умовах надзвичайного стану, що пов'язаний із протидією коронавірусній інфекції базовою урядовою структурою стало MHRA – Агентство з регулювання товарів у сфері медицини. Саме воно виступило ініціатором повної заборони на експорт більше 90 медичних препаратів, які за відсутності вакцин брали участь у лікуванні коронавірусних пацієнтів.

Одним із заходів впливу на експортерів стало правило повного анулювання експортної ліцензії. Крім цього, міністерські органи влади, що були задіяні в роботі щодо перетину митного кордону Великої Британії практично повністю перейшли на онлайн-режим функціонування митних та прикордонних інституцій. Крім цього, урядом країни надано безпрецедентну фінансову підтримку як громадянам так і фізичних особам. Наприклад, тільки не сплата податку на додану вартість за один квартал була еквівалента підтримці на суму більше 30 млрд. фунтів стерлінгів.

Таким чином, досвід багатьох країн світу в частині використання інструментів митного регулювання для подолання глобальних, регіональних чи локальних пандемій, інших типів криз може слугувати надійним базисом для

створення концепції митного регулювання держави в умовах пандемій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вплив пандемії коронавірусу на світову торгівлю. URL : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-03/covid-19-and-woorld-trave.pdf>
2. Recovery plan for Europe European Commission. URL : <https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe>

ТРОФІМЧУК К. В.

аспірант,

ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України»,

м. Київ,

owners.here1@gmail.com

ЕКОНОМІКА ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ СФЕРИ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Фізкультурно-спортивна сфера є важливою для економіки багатьох країн світу, фундаментом формування здорової нації, важливим індикатором іміджу країни на міжнародній арені. Фізична культура і спорт впливають як на рівень та якість життя громадян, так і на розвиток суспільного добробуту в територіальних громадах й у державі загалом. У дану сферу залучаються значні ресурси: кадрові, матеріальні, фінансові.

Питанням фізкультурно-спортивної сфери присвячені роботи багатьох зарубіжних дослідників: Дж. Бері (пропонує новаторські підходи до тренувань та підготовки атлетів, включаючи використання технологій і наукового підходу), А. Браунінг (питання підвищення ефективності тренувань та удосконалення фізичної підготовки атлетів), Р. Вільямс (досліджував проблему впливу суспільно-політичних чинників на розвиток спорту), Р. Джонсон (вивчав соціальні аспекти спорту та фізичної активності). Серед вітчизняних науковців варто зазначити: М.

Білаш (досліджує вплив спорту на економіку), С. Білявський (питання організації та фінансування фізичної культури і спорту), О. Дорошенко (загальні проблеми економіки спорту) і т.д.

Ці науковці мають свої особливості у дослідженні проблем у сфері фізичної культури та спорту, проте всі вони відзначають важливість збереження здоров'я і психічного благополуччя людини, розвитку спорту як соціального явища та важливості спортивної підготовки й тренування.

Фізкультурно-спортивна сфера є важливою для розвитку громадського життя. Проблеми, що виникають у цій сфері, можуть бути пов'язані з продуктивністю, освітою, інфраструктурою та стратегіями подальшого розвитку. Можна виділити такі напрямки дослідження економіки фізкультурно-спортивної сфери науковцями: фінансування та економіка спорту; економіка здоров'я; економіка туризму та відпочинку; менеджмент та стратегії в спортивній індустрії [3].

Для удосконалення розвитку економіки фізкультурно-спортивної сфери необхідно: посилити пропаганду спорту та фізичної активності серед молоді й дітей; підвищити якість спортивних та оздоровчих туристичних послуг; запровадити більш розумні податкові заохочення для розвитку спортивних клубів; розширити доступ до спортивних приміщень та інфраструктури; заохочувати спільну роботу між представниками спортивних структур й органів влади; забезпечити достатньо фінансів для розвитку спортивних клубів; забезпечити стабільність і постійність у розвитку фізкультурно-спортивної сфери [1; 2].

Важливим для розвитку сучасної фізкультурно-спортивної сфери є використання інноваційних інструментів: реалізація інноваційних технологій, що посилює продуктивність, підвищує рівень ефективності й забезпечить зростання кількості клієнтів; створення власних брендів, що дозволить компаніям підвищити свій профіль, покращити репутацію і заохотити покупців; застосування та розвиток електронних платформ (наприклад, мобільні додатки),

які дозволяють компаніям підвищити доступ до ринку, заохочувати клієнтів і підвищити свою конкурентоспроможність.

Отже, фізкультурно-спортивна сфера є важливим елементом розвитку громадського життя. У цій сфері є багато проблем, зокрема з продуктивністю, освітою, інфраструктурою та стратегіями подальшого розвитку. За допомогою розвитку правильних стратегій та планів діяльності, а також удосконалення інфраструктури та постійної доступності інформації, ми зможемо підтримати розвиток фізкультурно-спортивної сфери. Дослідження стану, проблем і впровадження механізмів активізації інноваційної економіки фізкультурно-спортивної сфери є досить актуальним на сьогодні та зможе позитивно вплинути на економіку країни загалом.

Для поліпшення розвитку економіки фізкультурно-спортивної сфери необхідно: підвищення рівня професійної підготовки кадрів фізкультурно-спортивної сфери, забезпечення їх високої мотивації, професійного росту та підвищення кваліфікації. Необхідно розробити й здійснити широкомасштабну рекламну кампанію для підтримки інтересу до фізкультурно-спортивної сфери та заохочування людей брати участь у спортивних заходах. Необхідно розробити й запровадити заходи з підвищення доступності фізкультурно-спортивних послуг та необхідних для їх здійснення інфраструктурних об'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Імас Є. В., Мічуда Ю. П. Протиріччя економіки фізичної культури і спорту в перехідних суспільних системах. *Економіка та держава*. 2008. №. 2. С. 41.
2. Криштанович С., Холявка В. Менеджмент і маркетинг у фізичній культурі і спорті : навчальний посібник. Львів : ЛДУФК, 2018. 176 с.
3. Стасюк Р. М. Економічні передумови формування ринкових відносин у сфері фізичної культури і спорту. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2019. Вип. 3 (111). С. 179-183.

ФАРАОНОВ Г. Є.

курсант,

Національна академія Державної прикордонної служби України

ім. Б. Хмельницького,

м. Хмельницький,

georgiy.faraonov@gmail.com

МІГРАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

Міграція населення є одним з найважливіших соціально-економічних процесів сучасності. Вона має значний вплив на розвиток суспільства, економіки, культури та політики. «Міграція – процес переміщення населення через міжнародний кордон або в межах країни; вона охоплює будь-який вид переміщень незалежно від їх тривалості, складу чи причин; міграція включає пересування біженців, переміщених осіб, виселених людей та економічних мігрантів» [1].

Міграція має різні причини, зокрема: економічні (прагнення до кращого матеріального забезпечення, пошуку роботи, підвищення кваліфікації, підприємницької діяльності.); політичні (політичний гніт, війни, конфлікти, відсутність політичних свобод); соціальні (природні катаклізми, соціальні негаразди, відсутність соціальних гарантій); екологічні (пошук безпечнішого місця проживання); культурні причини (прагнення до зміни культурного середовища, пошуку нових духовних цінностей).

Міграцію можна класифікувати за різними ознаками. За тривалістю вона може бути постійною, тимчасовою та сезонною. За напрямком – внутрішньою та міжнародною. За характером – добровільною та примусовою.

Міграція має широкий спектр впливу на суспільство. Вона може: сприяти економічному розвитку, надаючи додаткову робочу силу та підвищуючи рівень конкуренції; сприяти культурному та етнічному різноманіттю; призводити до соціальної напруженості, зокрема до конфліктів між мігрантами та місцевими жителями.

Міграція може мати як позитивні, так і негативні наслідки для суспільства. До позитивних наслідків міграції відносяться: збільшення трудових ресурсів

(мігранти часто є молодими, активними людьми, які готові працювати. Це може сприяти економічному зростанню країни); зміцнення соціальної інтеграції (мігранти можуть внести новий досвід і знання в суспільство, що може сприяти його розвитку); зміцнення культурного різноманіття (мігранти можуть привнести в суспільство нові культурні традиції та цінності, що може сприяти його збагаченню).

До негативних наслідків міграції відносяться: навантаження на соціальні інститути (мігранти можуть потребувати соціальної допомоги, що може призвести до збільшення навантаження на соціальні інститути країни); соціальні конфлікти (мігранти можуть бути об'єктом дискримінації та насильства, що може призвести до соціальних конфліктів); посилення соціальної нерівності (мігранти часто займають нижчі щаблі соціальної ієрархії, що може призвести до посилення соціальної нерівності).

Економічні наслідки міграції також можуть бути як позитивними, так і негативними. До позитивних наслідків міграції відносяться: збільшення робочої сили (мігранти можуть заповнити вакансії, які не можуть бути заповнені місцевими жителями. Це може сприяти економічному зростанню країни); зниження витрат на робочу силу (мігранти часто готові працювати за меншу плату, ніж місцеві жителі. Це може призвести до зниження витрат на виробництво, що може сприяти конкурентоспроможності країни); впровадження нових технологій (мігранти можуть привнести в країну нові технології та знання, що може сприяти її економічному розвитку).

До негативних наслідків міграції відносяться: зниження зарплат (мігранти часто готові працювати за меншу плату, ніж місцеві жителі. Це може призвести до зниження зарплат для всіх працівників); збільшення соціальних витрат (мігранти можуть потребувати соціальної допомоги, що може призвести до збільшення соціальних витрат країни); зростання конкуренції на ринку праці (мігранти можуть конкурувати з місцевими жителями за робочі місця. Це може призвести до зростання безробіття серед місцевих жителів).

Міграція є складним і багатогранним процесом, який має значний вплив на

розвиток суспільства. Вона може мати як позитивні, так і негативні наслідки.

Важливо, щоб міграція була добре регульована. Це допоможе мінімізувати її негативні наслідки та максимально використовувати її позитивний потенціал.

Відповідно до Міжнародної конвенції про захист прав усіх трудящих мігрантів і членів їхніх сімей, прийнятої в 1990 році, міграція повинна регулюватися на основі принципів справедливості, рівності, недискримінації та поваги до людської гідності [2].

Для регулювання міграції застосовуються різні заходи, зокрема: законодавство, яке визначає права та обов'язки мігрантів; адміністративні процедури, які регулюють в'їзд, виїзд та перебування мігрантів; соціальні програми, які надають підтримку мігрантам. Заходи щодо регулювання міграції повинні бути спрямовані на забезпечення дотримання прав мігрантів, а також на вирішення проблем, пов'язаних з міграцією.

Важливо також, щоб міграція була взаємовигідною для країн-донорів і країн-реципієнтів. Це можна досягти шляхом співпраці між цими країнами у сфері міграції.

Міграція є складним соціально-економічним феноменом, що має важливе значення для розвитку сучасного суспільства. Вона може мати як позитивні, так і негативні наслідки для країн відправлення та прибуття мігрантів. Ефективне державне регулювання міграційних процесів є важливим фактором забезпечення інтересів усіх зацікавлених сторін. Для ефективного державного регулювання міграційних процесів необхідно: розробити нормативно-правову базу, що регулює міграційні процеси; створити ефективну систему контролю над міграційними потоками; запровадити заходи з підтримки мігрантів; співпрацювати з країнами відправлення мігрантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Драгунова Т. Просторовий аналіз міграційного процесу в м. Києві / Т. Драгунова. *Статистика України*. 2004. № 1. С. 72–79.

2. Конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_j82#Text

ЦУБЕРА А.
студентка магістратури,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

Науковий керівник:
КАРАПЕТЯН О. М.
к.е.н., доцент,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль
art_lina03@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0002-8747-7631>

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення соціального захисту населення – це процес реалізації функціональних складових соціальної безпеки для запобігання загрозам і можливим негараздам і досягнення максимального рівня соціальної безпеки населення зараз і в перспективі, визначальними напрямками якого мають бути:

- забезпечення виконання державних соціальних програм, спрямованих на вирішення першочергових соціальних проблем регіонів;
- здійснення збалансованості та узгодження їх положень з регіональними програмами на етапах формування та виконання, організація належного контролю за виконанням цих програм;
- підвищення якості розробки стратегій регіонального розвитку;
- організація соціального моніторингу діяльності державних і регіональних органів та органів місцевого самоврядування [1].

Уже в першій половині 2023 року уряд почав реалізовувати ці наміри,

ухваливши дві важливі стратегії:

1. Стратегія державної політики з питань внутрішнього переміщення на період до 2025 року визначає пріоритети політики – працевлаштування та сприяння забезпеченню житлом внутрішньо переміщених осіб.

2. Стратегія формування системи переходу з військової служби на цивільне життя на період до 2032 року спрямована на створення патронатної служби ветеранів для соціального супроводу ветеранів після закінчення військової служби. Ця стратегія передбачає індивідуальний план підтримки кожного ветерана та визначає фінансування цієї програми одним із ключових напрямів соціальної політики на найближчі роки. Прогнозоване збільшення кількості ветеранів і членів сімей загиблих солдатів з 500 000 до кількох мільйонів осіб після закінчення війни ставить перед урядом серйозні проблеми щодо забезпечення їхніх потреб та соціальної інтеграції [2].

Закон України «Про виплату одноразової грошової допомоги за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю працівникам об'єктів критичної інфраструктури, державним службовцям, посадовим особам місцевого самоврядування внаслідок воєнної агресії Російської Федерації проти України» 20 березня 2023 року запроваджуються одноразові грошові виплати окремим категоріям працівників, які постраждали внаслідок війни після 24.02.2023 р., зокрема працівникам об'єктів критичної інфраструктури, державним службовцям та посадовим особам місцевого самоврядування. Розмір цих виплат залежить від ступеня шкоди життю та здоров'ю: для інвалідів I групи – 800 тис. грн.; II група – 500 тис. грн.; III група - 200 тис. грн.; а в разі смерті (смерті) родина отримає 1 млн. грн. Виплати здійснюватимуться за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету, що сприятиме зменшенню навантаження на Пенсійний фонд України та забезпеченню додаткової матеріальної підтримки осіб, які під час виконання професійних обов'язків постраждали внаслідок військових дій агресії Російської Федерації [3].

У додатку Дія запустили програму «Відновлення», яка допоможе відшкодувати збитки людям, житло яких постраждало внаслідок військової

агресії. На першому етапі програма передбачає виплату компенсації власникам пошкодженого житла, але є обмеження:

1) максимальний розмір компенсації – 200 тис. грн.;

2) не справляються виплати за відновлення повністю зруйнованого житла, яке не підлягає ремонту, або якщо власник уже здійснив ремонт за власні кошти. На другому етапі програми розпочнеться компенсація власникам за зруйноване житло. Реалізація цієї програми здійснюється відповідно до Закону «Про відшкодування шкоди та знищення окремих категорій нерухомого майна внаслідок воєнних дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України», який був прийнятий у лютому 2023 року. У 2023 році план видатків фонду становить 35,5 млрд. грн [3].

Із січня 2023 року розмір допомоги «муніципальній няні» збільшено з прожиткового мінімуму для дітей до 6 років до 2272 грн у 2023 році – до однієї мінімальної заробітної плати – 6700 гривень. Таке підвищення є позитивним моментом, адже попередня сума навряд чи дозволяла найняти няню на значний термін (наприклад, щоб мама могла працювати хоча б на півставки). Водночас змінилися умови отримання цієї допомоги. Послуга надається у разі догляду за дитиною-інвалідом або якщо один із батьків/опікунів є особою з інвалідністю I або II групи. Тому держава спрямовує зусилля на надання допомоги тим, хто опинився у складній життєвій ситуації, зокрема сім'ям з дітьми, де є особи з інвалідністю [3].

Зростаюча складність у підтримці солідарної пенсійної системи через велику частку витрат на виплату пенсій в державному бюджеті та практично рівну кількість працюючого населення та пенсіонерів. Пенсійне законодавство складне та громіздке, а через інфляцію пенсії знецінюються. Система має багато різних підсистем із власними правилами, що робить її складною для адміністрування. Недовіра громадян до солідарної пенсійної системи знижує їхню мотивацію до

сплати внесків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик О. І. Формування системи публічного управління соціальними ризиками у світовій практиці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 76–81. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2021/14.pdf
2. Бондар М. Соціальне забезпечення та соціальний захист в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/976/934>
3. Гень Т. Я. Особливості реалізації політики соціального захисту територій в умовах війни. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. URL : https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/13.pdf

ЦЬОМКАЛО Т. В.

студент,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський
ep1b18.tsomkalo@kpmu.edu.ua

БЮДЖЕТУВАННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Проблематику бюджетування витрат на підприємствах досліджувала низка вітчизняних та зарубіжних науковців: Л. П. Батенко, Т. Е. Беялов, С. А. Білобловський, Т. Л. Бондар, С. І. Головацька, М. В. Колісник, О. Г. Лищенко, Т. Шавюн, Л. Ю. Шевців та інші. Бюджетування витрат підприємства розглядають як процес, за допомогою якого можна прогнозувати витрати всього підприємства та його структурних одиниць, оптимізувати потоки ресурсів. Виходячи із специфіки технологічного процесу виробництва визначають наступні методи бюджетування: за центрами відповідальності, нормативне, неперервне та

послідовне бюджетування.

Варто зазначити, що бюджетування рідко застосовується в практиці національних підприємств, здебільшого бюджетування використовують як елемент управлінського обліку на підприємствах, які працюють на іноземний ринок. Це можна обґрунтувати наявністю труднощів, які можуть виникнути на підприємстві під час впровадження даного інструменту управління.

Для аналізу бюджетування, як механізму управління витратами, застосуємо інструментарій SWOT-аналізу.

Таблиця 1

SWOT-аналіз бюджетування витрат

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Чітке обґрунтування потреби у грошових ресурсах; Планування витрат відповідно до цілей на короткостроковий та довгостроковий періоди; Формування деталізованої інформації про витрати за об'єктами формування витрат; Підвищення відповідальності працівників усіх рівнів за дотримання планових показників витрат; Своєчасне проведення коригувальних дій на підставі даних аналізу бюджетів; Форма звітності у форматі відхилів «план/факт»; Ефективний розподіл і використання грошових ресурсів</p>	<p>Покладання відповідальності за окремими статтями бюджету на декількох керівників; Необхідність координації дій виконавців через єдиний центр контролю; Необхідність підвищення кваліфікації працівників всіх рівнів; Необхідність оперативного доведення до кожного працівника з метою мотивування; Залежність від своєчасного та достатнього фінансування; Додаткові витрати на впровадження через потребу розробки або доробки програмного забезпечення та залучення досвідчених консультантів</p>
Можливості	Загрози
<p>Побудова системи моніторингу та оцінювання програм якості за допомогою фінансових показників; Зосередження уваги топ-менеджменту підприємства на проблемних точках діяльності; Скорочення невиробничих витрат працівників фінансових служб; Поліпшення комунікації між менеджерами всіх ланок</p>	<p>Зниження надійності запланованих витрат через відмінність фактичних економічних результатів підприємства від очікуваних; Неприйняття системи бюджетування, виникнення конфліктів між керівниками центрів відповідальності та підрозділом, що контролює бюджет витрат; Зростання кількості помилок у плануванні у період впровадження системи бюджетування Завищені потреби у ресурсах при складанні бюджетів</p>

Складено на основі джерел [1, 2]

Ми вважаємо, що сильні сторони та можливості застосування бюджетування витрат переважають над його слабкими сторонами та загрозами головним чином завдяки можливості сформувавши дієвий інструмент планування та контролю витрат сучасного підприємства. Бюджетування витрат спонукатиме працівників всіх рівнів бути фінансово відповідальними за успіх підприємства.

Виходячи із можливостей реалізації цілей планування та підвищення економічної обґрунтованості управлінських рішень, бюджетування витрат може стати потужним інструментом підвищення конкурентоспроможності

підприємствами. Метою бюджетування витрат є планування та контроль статей витрат, аналіз економічних показників за певний проміжок часу для підприємства в цілому або для окремих підрозділів.

Отже, проведений SWOT-аналіз довів, що бюджетування витрат сучасного підприємства виступає потужним інструментом його економічного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриценко О. І., Скорба О. А. Внутрішньогосподарський контроль витрат на якість обслуговування: управлінський аспект. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 3 (165). С. 365-372.

2. Євтушевська О. О. Теоретичні аспекти впровадження методу бюджетування витрат на виробництво. *Економіка харчової промисловості*. 2016. № 2 (8). С. 64-69.

3. Федчишина Н. М. Облік і бюджетування в управлінні діяльністю підприємства : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ : КНУХТ, 2016. 233 с.

ЧАЙНА К. І.

студентка,

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,

м. Вінниця

ekaterina20033012@gmail.com

Науковий керівник:

СТРАТІЙЧУК В. М.

доктор філософії з економіки,

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

м. Вінниця

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО РОЗВИТКУ

Формування суспільного капіталу не обмежується національними

кордонами. Коли суспільно-історичний розвиток досягає певної стадії, починає формуватися світове господарство. У зв'язку з цим постає проблема відтворення капіталу в макросистемі, тобто в глобальній економіці. У загальному вигляді під світовим господарством розуміють сукупність національних економік і економічних зв'язків між ними. Виникнення світового господарства - не випадковий процес, а об'єктивна закономірність суспільного розвитку, яка визначається формуванням матеріальних умов цього процесу в історичному розвитку суспільного виробництва.

Дослідженням основних аспектів світового господарства присвячено роботи багатьох українських учених: Н. К. Черкашиної-Нагорної, Б. Данилишина, В. Веклича, О. О. Дяченка, О. П. Пристайка, Г. П. Дедеркала та багато інших. Проте дане питання досі є актуальним і потребує подальшого розгляду.

Метою дослідження є визначення основних факторів та особливостей розвитку світового господарства.

Світове господарство представляє собою глобальну економічну систему, в якій посилюється взаємозв'язок і взаємозалежність всіх планети, що зумовлено посиленням інтернаціоналізації продуктивних сил, створенням системи міжнародних економічних відносин, формуванням міжнаціональних механізмів, що регулюють господарський обмін між країнами [2].

Розвиток світового господарства визначається ступенем розвитку та станом процесів, які є для нього визначальними. Більш того, сучасний рівень розвитку світового господарства характеризується не тільки позитивними аспектами щодо поглиблення економічних зв'язків між країнами, появи нових технологій, що розкривають нові можливості для суспільства, але й низкою негативних явищ, які насамперед пов'язані з пандемією COVID-19, воєнними діями в Україні. Криза, яка розпочалася внаслідок пандемії, торкнулася кожної країни, створюючи складні проблеми для усього світу.

Сучасні тенденції розвитку світової економіки визначилися наприкінці 20 ст. В даний час широке застосування інформаційних технологій і технологій

дозволило значно заощадити робочу силу. Не менш важливо, що сфери індустріалізації та інформатизації охоплюють не лише промисловість, а й сільське господарство та транспорт.

Сучасний міжнародний економічний розвиток характеризується широкою участю країн у світових відносинах. Це пояснюється тим, що масштаби сучасного виробництва перевищили національні рамки. У міжнародному масштабі переміщуються не тільки товари, а й фактори виробництва (переважно капітал і праця). Для нормального підтримання та розвитку вітчизняного виробництва необхідно взаємодіяти з іншими країнами та брати участь у міжнародному поділі праці та обмінах. Національні економіки настільки взаємопов'язані, що іноді важко провести їх межі [1].

У міру розвитку інтеграційного процесу починають виникати вищі типи інтегрованих економічних союзів. На відміну від зон вільної торгівлі та митних союзів, вони характеризуються вільним рухом не лише товарів, а й капіталу та робочої сили. Це інтеграційне об'єднання доповнюється валютним союзом, який характеризується тісною співпрацею і навіть введенням єдиної валюти. Велику роль почали відігравати транснаціональні органи спільного управління.

У свою чергу, регіоналізація світового господарства, що виявляється через діяльність інтеграційних об'єднань, є певним ступенем глобалізаційного розвитку, а з іншого боку – способом протидії негативному впливу глобалізації світової економіки. Крім того, саме регіональні об'єднання є активними суб'єктами глобалізації і формують позитивні та негативні прояви (полюси) глобалізації. Із цього погляду регіональні інтеграційні процеси доповнюють глобалізацію, тому не можна розглядати процеси регіоналізації і глобалізації як протилежні [3].

Світова економіка на сучасному етапі розвитку та в епоху глобалізації характеризується наявністю певних тенденцій, які визначають основні напрями позитивної динаміки та концентрацію певних економічних, соціальних та інших проблем. Певні поточні виклики, головний з яких криза, спричинена пандемією COVID-19, війною в Україні, створюють дисбаланси та перешкоди для

подальшого розвитку. Криза, спричинена пандемією COVID-19, призвела до скорочення міжнародної торгівлі, кризи перевиробництва, зростання безробіття, закриття багатьох підприємств і зростання загального рівня бідності у світі. Для подолання негативного впливу нестабільних факторів на розвиток світової економіки необхідно повністю зосередитися на формуванні ефективної політики подолання бідності, збільшення темпів зростання міжнародної торгівлі, залучення інвестицій, зниження рівня інфляції тощо.

Таким чином, світова економіка є складною багаторівневою системою. На сучасному етапі розвитку відбулися певні зміни на всіх рівнях. В основному це викликано процесом глобалізації та інтернаціоналізації. Інформатизація процесів має величезний вплив. З одного боку, вона сприяє спрощенню торгівлі, валютних операцій та інвестицій, а з іншого боку, вона також створює певні виклики для світових економічних суб'єктів, спричиняючи таким чином нестабільність в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзигаленко І. С., Набок І. І. Стан та тенденції розвитку сучасної світової економіки. *Глобальні та національні проблеми світової економіки*. 2019. № 16. С. 48–51.
2. Фомішина В. М. Світове господарство та особливості його розвитку. *Міжнародні економічні відносини : навч.-метод. посіб.* Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 50-63.
3. Ярмак О. В., Черняєва А. О. Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі та глобалізації. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 43. С. 35-38.

ЧЕРНЕГА В. В.
асистент кафедри фінансів,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця,
cherncha@vtei.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4684-1289>

СЕРЖАНТ Д. С.
здобувач освітнього ступеня «бакалавр»,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
dandanik959@gmail.com

ВИДАТКИ НА ОБОРОНОЗДАТНІСТЬ. АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В умовах повномасштабної військової агресії та окупації частини української території нагальність питань, пов'язаних із забезпеченням національної обороноздатності та реформуванням Збройних сил України, стає очевидною. Саме тут виявляється необхідність ретельного планування та раціонального використання державних ресурсів у сфері оборони. Зростання видатків держави на обороноздатність – це крок у відповідь на виклики часу, який диктує вимоги безпеки та незалежності.

Проте, важливо пам'ятати про необхідність оптимізації витрат у сфері оборонно-промислового комплексу. Це необхідно для ефективного використання державних коштів і досягнення максимальної результативності у наданні підтримки Збройним силам. Оптимізація витрат не означає зниження якості або обсягу виробництва військової техніки та озброєння. Це означає удосконалення процесів, спрямованих на виробництво та постачання, а також вдосконалення системи контролю та планування. Від цього залежить здатність України до максимального пришвидшення перемоги у війні з російським агресором та збереження незалежності.

У минулому у нашій державі питання фінансування оборони розв'язувалися за третім підходом, який характеризувався як прихований та обмежений. Зазначені видатки становили невеликий відсоток від ВВП, і в окремі

роки навіть не перевищували 1%. Варто згадати рекордно низький рівень бюджету Міністерства оборони України у 2009 році, коли він вперше за період незалежності країни становив лише 0,71% ВВП, без урахування спеціального фонду. Такий недостатній рівень фінансування не враховував важливості бойової готовності та здатності Збройних сил України.

Світовий досвід підтверджує, що якщо видатки на оборону становлять менше 1% ВВП річно, то це може призвести до втрати обороноздатності країни. Іншими словами, недостатнє фінансування оборони може позбавити нашу державу необхідного рівня захищеності. У світлі сучасних викликів та загроз, необхідно переглянути підходи до фінансування оборони та забезпечити адекватні ресурси для зміцнення національної безпеки та обороноздатності України.

За останні роки в Україні спостерігалось значне збільшення фінансування сфери оборони, як свідчать дані з державних бюджетів 2019-2022 років. Витрати на оборону зросли з 106,627.7 мільйонів гривень до 532,745.9 мільйонів гривень, відзначаючи істотну динаміку росту. За цей період найвищий приріст видатків на оборону було зафіксовано у 2020 році, коли видатки Міністерства оборони України зросли на 37.7% порівняно з 2019 роком. У 2021 році темп зростання склав 4.9% у порівнянні з 2020 роком, а у 2022 році цей показник становив 1% (рис. 1).

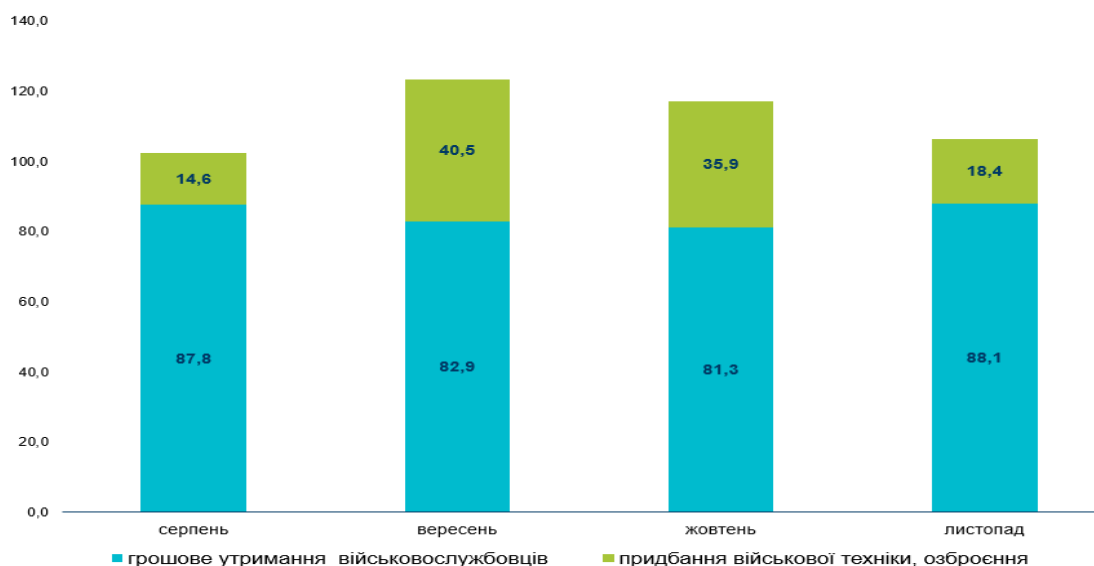

Рис. 1. Видатки на безпеку та оборону

За функціональною класифікацією бюджетних видатків, видатки на оборону в Україні в 2021 році склали 127,527.3 мільйони гривень, із яких 96% припадає на військову оборону, 1% – на цивільну оборону та 3% – на інші оборонні заходи. Загальний обсяг видатків на оборону в Україні протягом розглянутого періоду, до спалаху повномасштабної війни на території країни, продовжував зростати, що є логічним та передбачуваним в контексті забезпечення національної безпеки.

Отже, в результаті аналізу окремих аспектів видатків державного бюджету, спрямованих на забезпечення обороноздатності України, очевидно, що з кожним роком наростає необхідність у збільшенні фінансування оборонних витрат. Проте, початок повномасштабної війни на території нашої держави радикально змінив обстановку, збільшивши потребу у державних коштах для забезпечення надійного захисту територій нашої незалежної держави в десятки разів. Тому не можна уникнути того факту, що у 2023 році об'єктивно більшість державних видатків буде спрямована на оборону, і це складатиме половину від загальних доходів державного бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карп Є. В. Структурні зміни видатків державного бюджету України на оборону. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 804–810.
2. Видатки на обороноздатність 2022 р. URL : <https://voxukraine.org/vydatky-pid-chas-vijny-shho-vdalos-i-ne-vdalos-profinansuvaty-u-2022-mu>
3. Чеберяко О. В. Видатки на національну оборону. *ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана»*. 2017. С. 186-188.

ШЕВЧУК С. В.

студентка,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
Snizhana2901@ukr.net

Науковий керівник:

СТРАТІЙЧУК В. М.
доктор філософії з економіки,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ МІЖНАРОДНОЇ КОМПАНІЇ

В умовах сучасної ринкової економіки суб'єкти господарювання відіграють ключову роль у вирішенні основної економічної проблеми – налагодженні економічно стабільного виробництва необхідних суспільству товарів та послуг. Важливим завданням для урядів є забезпечення максимально ефективного функціонування ринків та національних інноваційних систем. Уряди допомагають створювати сприятливі умови для інновацій через відповідальне управління економікою, ефективну політику регулювання та сприяння вільному потоку інвестицій, людей та ідей.

Питання, які пов'язані з інноваційною політикою міжнародної компанії, досліджували такі вчені, як Ф. Валента, Е. Менсфілд, Г. Менш, Н. Мончев, Ф. Ніксон, М. Портер, Е. Роджерс, Б. Твіс, М. Туган-Барановський, І. Перлаки, В. Хартман, Й. Шумпетер, О. Водачекова, Л. В. Кірина, С. А. Кузнецова.

Метою даного дослідження є обґрунтування основних аспектів інноваційної політики міжнародної компанії.

Інноваційна політика – це новий напрямок досліджень, необхідний для ефективного вирішення завдань інтенсифікації та прискорення розвитку інноваційної економіки та формування, розвитку та поширення різноманітних видів інноваційних результатів. Тобто інноваційна політика виникає як відповідь

на сучасні економічні вимоги та необхідність підвищення чутливості її елементів до змін [1, с. 32]. Це комплексна система заходів, спрямованих на стимулювання, розвиток, підтримку, управління, планування та контроль процесу інноваційної діяльності в галузях науки, техніки та виробництва, пов'язаних із відповідними заходами підтримки у важливих сферах суспільства та життя. Спільно забезпечують створення необхідних умов для досягнення цілей соціально-економічного розвитку країни [2, с. 16].

Міжнародний досвід показує, що існує два основних напрямки підвищення майбутньої вартості компанії за рахунок більш ефективного використання інновацій: «Прискорювачі зростання та інновацій». По-перше, це найважливіші джерела зростання для даної компанії, і компанія зосереджується на правильних можливостях зростання, враховуючи свої поточні можливості, реалії галузі та бажання клієнтів. По-друге, як компанії використовують культуру та операційні характеристики для прискорення трансформації концепції та швидкого зростання прибутку. Ці два напрямки відповідають п'яти напрямкам: нові можливості, джерела доходу, платформи зростання, культура та організація, люди та можливості.

Інноваційна політика міжнародних компаній розробляється й здійснюється на основі:

- інноваційних прогнозів та передбачення основних напрямів виробничого освоєння науково-технічних досягнень на короткострокову, середньострокову й довгострокову перспективу;

- інноваційної стратегії - визначення пріоритетних напрямів створення й поширення базисних і поліпшувальних інновацій на середньо- та довгострокову перспективу;

- інноваційних програм, сформованих і реалізованих уповноваженими органами державної влади й органами державної влади суб'єктів регіонів.

Переважає більшість продукції, яка успішно протистоїть міжнародній конкуренції, виробляється підприємствами, які впроваджують сучасні технології та технології та впроваджують нові управлінські та організаційні рішення.

Загалом у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків підприємств-засновників

Інноваційні продукти міжнародних компаній можна розділити на кілька послідовних етапів.

На першому етапі компанія експортує готову продукцію, в якій реалізовані технологічні нововведення та інші види інновацій. У даний час найбільш рентабельною є наукомістка продукція, виробництво якої пов'язане з високими абсолютними і відносними витратами на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. На цьому етапі продовжує зростати національний дохід країн-експортерів і збільшуватися кількість робочих місць [3, с. 59].

На другому етапі виробництво інноваційної продукції налагоджується за кордоном шляхом прямих іноземних інвестицій.

Третій етап передбачає прямі продажі техніки. У країні-експортері технологія вже не вважається передовою, але для більшості країн, економічний і технологічний розвиток яких відстає від країни-експортера, її можна вважати прогресивною.

Таким чином, у сучасних умовах інноваційна діяльність є одним із основних факторів розвитку підприємства та необхідною умовою набуття підприємствами конкурентоспроможності на ринку. Заходи щодо активізації інноваційної діяльності міжнародних підприємств включають: залучення міжнародного досвіду та вдосконалення організаційного рівня інноваційного процесу; вдосконалення законодавчої бази з питань, пов'язаних з інноваційною та інноваційною діяльністю підприємств шляхом перегляду існуючих законопроектів та затвердження нових законопроектів; сприяння надання послуг інноваційним підприємствам. Практика середньострокових комерційних і державних кредитів та зниження відсоткових ставок за кредитами; державна підтримка підприємств, які займаються інноваційним розвитком, шляхом удосконалення питання податкових пільг у цій сфері, збільшення фінансування інноваційної діяльності та встановлення відповідні державні установи, основною метою діяльності яких є інноваційна діяльність та інноваційна політика підприємств нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ігнат'єва І. А. Інноваційний менеджмент: теорія, методологія, практика. Київ : Знання України, 2019. 250 с.
2. Стоянова М. М. Розвиток інноваційного підприємництва в Україні. *Економіка підприємства*. 2019. № 1. С. 15-18.
3. Удод Н. М. Формування нової парадигми управління бізнесом міжнародних торговельних компаній. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 3. С. 53-62.
4. Стратійчук В. М. Цифровізація як нова реальність України в умовах війни. *Підприємництво і маркетинг у формуванні національної безпеки за умов сучасних глобальних викликів* : тези доповідей Економічного науково-практичного форуму (1–3 груд. 2022 р., м. Хмельницький). – Хмельницький : ХНУ, 2022. С. 254-257.

ШЕНДЕР Т. Ю.

аспірантка,
ДУ «Інститут економіко-правових досліджень
ім. В. К. Макутова НАН України»,
м. Київ
tanyashender1609@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ДЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА КРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення агресора 24.02.2022 року та введення дії воєнного стану в Україні сприяло появі цілого ряду викликів у всіх сферах життя країни. «Російська агресія завдала житловому фонду, промисловості, енергетичній і соціальній інфраструктурі України, а також її природі, довкіллю й економіці руйнувань неймовірних масштабів. Згідно зі спільним звітом Світового банку, уряду України та Європейської Комісії, станом на 1 червня 2022 року на відновлення необхідно було орієнтовно 349 млрд доларів, і до кінця

війни ці цифри неминуче зростатимуть» [1].

Істотного негативного впливу зазнали соціально-економічна та енергетична сфери життя. Ракетні атаки ворога та порушення територіальної цілісності нашої держави змусили значну кількість людей покинути свої домівки в пошуках власної безпеки. Станом на вересень 2023 року в Україні майже п'ять мільйонів внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з урахуванням тих, хто безпосередньо перемістився, та тих, хто втратив житло внаслідок обстрілів.

Крім того, з початку повномасштабного вторгнення мільйони українців вимушені були виїхати за кордон, що неминуче призвело до величезного відтоку кваліфікованих кадрів та істотного погіршення соціально-економічної ситуації в Україні.

Виклики, які постали перед нами у зв'язку повномасштабною російсько-українською війною є особливо відчутними в енергетичній сфері, оскільки ворог цинічно обстрілює об'єкти критичної інфраструктури, залишаючи людей без базових засобів комунікації.

З метою посіяти паніку, ввести у стан розгубленості, тривоги та дестабілізувати наше міцне, монолітне суспільство агресор завдає прицільних ударів по стратегічних об'єктах енергетичної системи України та шантажує увесь світ підривом Запорізької АЕС.

Зважаючи на вкрай складну енергетичну ситуацію, Указом Президента України №737/2023 від 07.11.2023 року уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 07.11.2023 року «Щодо додаткових заходів із посилення стійкості функціонування енергетичної системи та підготовки національної економіки до роботи в осінньо-зимовий період 2023/24 року», яким постановлено, зокрема, «здійснити оцінку енергетичного потенціалу місцевих водних ресурсів та його реалізацію з метою створення об'єктів альтернативної генерації з розподіленою структурою, зокрема ресурсів річок Тиса, Тересва та Дністер, а також опрацювати питання щодо зменшення обсягів споживання природного газу тепловими електростанціями й теплоелектроцентралями та визначити заходи стимулювання для використання генерувальними

підприємствами альтернативних видів палива, мазуту» [2].

Таким чином, враховуючи надзвичайно важкі умови виживання за відсутності комунікацій, цього року наше суспільство завчасно готується до важкої зими, як на законодавчому рівні так і самостійно, населення закуповує генератори та інші технічні засоби для виробництва електричної енергії в домашніх умовах.

«В умовах воєнного стану альтернативні джерела енергії можуть суттєво допомагати енергосистемі. Об'єкти альтернативної енергетики, що виробляють енергію за рахунок використання альтернативних джерел енергії, зазвичай за своїми масштабами відносно невеликі, розташовані по всій території України та часто максимально наближені до споживача. Об'єкти «зеленої» енергетики важче пошкодити або зруйнувати внаслідок ракетних ударів або ударів дронами» [3].

Важливо також використовувати соціальні та економічні аспекти впровадження альтернативних джерел енергії, такі як підготовка кваліфікованих кадрів та/або заохочення повернення їх із-за кордону, стимулювання інновацій та сприяння соціальній справедливості у сфері енергетики. Розвиток альтернативних джерел енергії може також сприяти створенню нових робочих місць, стимулювати економічний розвиток та стабілізувати соціальний стан населення у важких умовах війни.

Отже, розвиток альтернативних джерел енергії може бути ключовим фактором для стабілізації енергетичного сектору та сприяти соціально-економічній стійкості країни в умовах воєнного конфлікту.

На підставі проведеного дослідження можна дійти висновку, що застосування альтернативних джерел енергії відіграє важливу роль у стабілізації соціально-економічного становища країни в умовах війни. Залучення альтернативних джерел енергії в умовах війни, а також для подолання її наслідків може бути одним із стратегічних рішень для забезпечення стабільності та незалежності, а також для зменшення вразливості економіки нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Застосування кращих практик фондів ЄС у відновленні України. СЕЕ Bankwatch Network. Брифінг. 20 грудня 2022. URL : https://bankwatch.org/wpcontent/uploads/2023/03/2022-12-20_Applying-best-practices-from-EU-funds-tothe-reconstruction-of-Ukraine_ukr_final_CORRECTED_tra
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 7 листопада 2023 року «Щодо додаткових заходів із посилення стійкості функціонування енергетичної системи та підготовки національної економіки до роботи в осінньо-зимовий період 2023/24 року» : Указ Президента України №737/2023 від 07.11.2023 р. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/7372023-48809>
3. Герус А. В умовах війни відновлювальні джерела енергії допомагають стабілізувати роботу енергосистеми. *Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України.* 02.11.2022 р. URL : https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/229706.html

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

БАЛАБАН О. Г.

здобувачка рівня вищої освіти «магістр»
освітньої програми «Міжнародна журналістика»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ

BalabanOH@krok.edu.ua

МАРУХОВСЬКИЙ О. О.

канд. політ. наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ,

OlegM@krok.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-0708-1603>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В СТАТУСІ КАНДИДАТА НА ВСТУП ДО ЄС

Після здобуття незалежності України основним напрямком її розвитку стала інтеграція до європейського співтовариства, що є свідомим та природним стратегічним вибором українського суспільства. Однак процес руху в напрямку інтеграції до ЄС й прогрес на цьому шляху не є настільки швидкими. Одним з найважливіших завдань є становлення дружніх та партнерських відносин між Україною та Європейським Союзом, який є потужним геополітичним центром.

Основні напрями євроінтеграції України можна поділити на такі групи:

1) *Економічна інтеграція.* Україна працює над поглибленням економічних відносин з Європейським Союзом шляхом підписання Угоди про асоціацію з ЄС для поглиблення економічної співпраці між Україною та ЄС шляхом створення зони вільної торгівлі, підвищення конкурентоспроможності українських товарів та послуг, сприяння залученню інвестицій тощо.

2) *Політична інтеграція.* Україна здійснює наближення до політичних та правових стандартів, що існують у країнах Європейського Союзу, зокрема, стосовно демократії, прав людини, свободи слова та інших. До прикладу,

прийняття ряду законів та реформ, які передбачають зміцнення демократичних процесів та захист прав людини, таких, як: Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки» [1], Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [2] та новий Закон «Про медіа» [3].

3) *Соціальна інтеграція.* При прагненні до інтеграції у світову економіку важливо враховувати орієнтири країн ЄС у соціальній сфері, зокрема їх високі показники розвитку людського потенціалу, такі, як: умови і тривалість життя, рівень грамотності та середній дохід, а також умови рівноправності для працівників.

4) *Наукова та технічна інтеграція.* Україна прагне розвивати співпрацю з країнами ЄС в галузі науки та технологій, ставши асоційованим членом Рамкової програми ЄС з фінансування наукових досліджень та інновацій під назвою «Горизонт 2020».

Відтак, у процесі прискореного руху до євроінтеграції перед Україною постає також і низка важливих та складних завдань, які їй необхідно виконати. Тепер, коли Україна отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, уряд ЄС висунув декілька пунктів реформ [4], які необхідно виконати, аби Україна зберегла і не втратила цей статус, а саме:

1. *Реформування Конституційного суду:* прийняти та імплементувати законодавство, яке регулюватиме процедуру відбору спеціалізованих суддів до Конституційного Суду. Цей процес має включати систему попереднього відбору на основі оцінки доброчесності та професійної компетентності відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії.

2. *Продовження судової реформи:* з метою продовження судової реформи рекомендується, щоб Рада з питань етики завершила перевірку доброчесності кандидатів до Вищої ради правосуддя та відібрала осіб до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

3. *Боротьба з корупцією*: активізувати антикорупційні зусилля, особливо на найвищому рівні, для забезпечення ефективних розслідувань та виконання відповідних судових рішень.

4. *Боротьба з «відмиванням» коштів*: вимагає гармонізації законодавства у сфері протидії відмиванню коштів зі стандартами FATF та впровадження комплексного стратегічного плану реформування правоохоронного сектору.

5. *Впровадження антиолігархічного закону*: необхідне для зменшення непропорційного впливу олігархів в економічній, політичній та громадській сферах. Цей закон має бути законодавчо ухвалений після експертної оцінки та з урахуванням майбутньої позиції Венеціанської комісії.

6. *Узгодження аудіовізуального законодавства з європейським*: вирішити проблему впливу зацікавлених сторін шляхом узгодженням закону про ЗМІ з Директивою ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги та передачі повноважень неупередженому медіа-регулятору [4].

Підсумовуючи вищенаведене, можна сказати, що євроінтеграція є одним із головних завдань зовнішньої політики нашої країни. Сьогодні цей напрямок є безальтернативним для України, оскільки він є запорукою зміцнення міжнародних позицій країни, забезпечення територіальної цілісності та національної ідентичності, підготовки економіки до цивілізованої конкуренції з іншими країнами тощо. Відтак, можна впевнено констатувати, що, пройшовши такий довгий та складний шлях ми змогли отримати статус кандидата до членства в Європейському Союзі. Завдяки цьому статусу України, буде можливість розширити доступ нашої країни до зовнішнього ринку ЄС, отримувати кредити та гранти на проведення реформ, доступ до різноманітних фондів та програм ЄС, а також підвищити інвестиційну привабливість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 26. ст. 219.

URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text> (дата звернення 23.11.2023).

2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 32. ст. 412. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> (дата звернення 24.11.2023).

3. Про медіа : Закон України. Документ 2849-IX, набирає чинності, поточна редакція. Редакція від 22.03.2023. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення 24.11.2023).

4. Сидоренко С. Кандидат авансом: 7 вимог, які має виконати Україна, щоб ЄС не скасував її новий статус (18.06.2023). *Європейська правда*. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/18/7141516/> (дата звернення 25.11.2023).

ВІРТОВ Б. І.

студент 3 курсу,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
bohdanvirtov@gmail.com

Науковий керівник:

СТРАТІЙЧУК В. М.

доцент, доктор філософії з економіки,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

З великими зрушеннями в технологіях та глобалізацією світового ринку зростає важливість електронної торгівлі як ключового фактора міжнародних економічних відносин. За даними звіту Центру аналізу ринку Амстердамського університету [1], обсяг електронної торгівлі у міжнародних відносинах значно збільшується. У 2022 році оборот електронної торгівлі через інтернет у

міжнародній торгівлі в країнах ЄС склав понад 899 мільярдів доларів. Це підтверджує ростучий тренд використання е-торгівлі як ключового інструменту в світовій економіці.

Дослідженням електронної торгівлі займалися низка вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких Lone S., Weltevreden J., Варламова М. Л., Засенко О. Ю. , Мартинюк К. О. та інші. Проте динамічність розвитку умов розвитку електронної торгівлі вимагає удосконалення існуючих підходів до її реалізації.

Метою роботи є обґрунтування ролі електронної торгівлі в міжнародних економічних відносинах.

Електронна торгівля має ряд переваг для світової торгівлі:

I. По-перше, вона дозволяє підприємствам з різних країн взаємодіяти один з одним без необхідності фізично зустрічатися, що знижує витрати на торгівлю та робить її більш доступною для малих і середніх підприємств.

II. По-друге, електронна торгівля дозволяє підприємствам надавати більш широкий вибір товарів і послуг. Покупці можуть легко знайти те, що їм потрібно, незалежно від їхнього місцезнаходження.

III. По-третє, електронна торгівля підвищує ефективність торгівлі. Вона дозволяє підприємствам автоматизувати ряд процесів, таких як обробка замовлень, оплата та доставка, що дозволяє їм заощадити час і гроші.

Електронна торгівля сприяє розвитку міжнародної торгівлі в різних секторах економіки. Вона особливо важлива для торгівлі товарами з високою цінністю, такими як електроніка, одяг і аксесуари [2]. Кількість людей які купують товари і послуги в інтернеті стабільно зростає за останні 5 років, а в 2023 прогнозується збільшення відсотка покупців на 2%, що становитиме 78%

(рис.1).

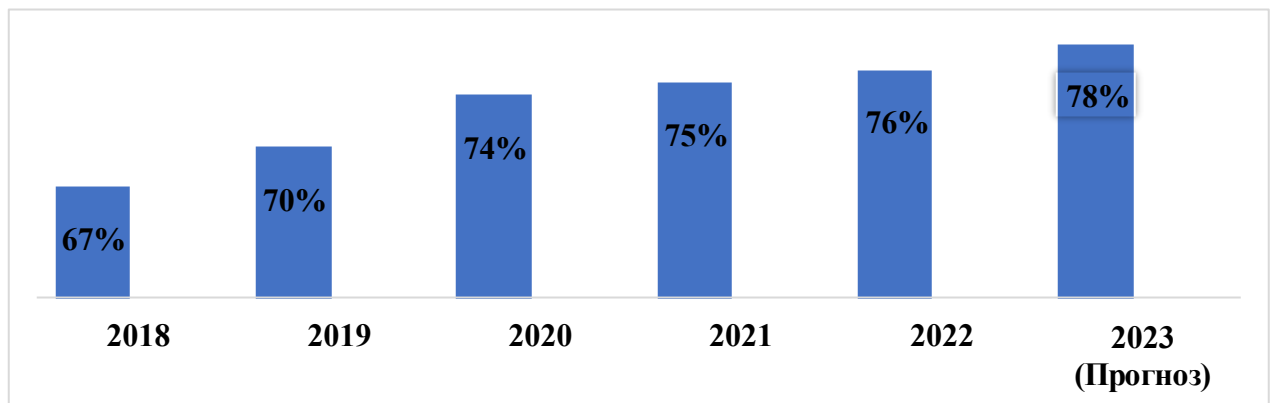

Рис. 1. Динаміка відсотка людей, які купують товари в інтернеті в країнах ЄС (2018-2023), %.

Джерело: складено автором на основі [1].

Варто відмітити, що Е-торгівля буде розширюватись і відкривати нові можливості для ведення електронної торгівлі. Також, електронна торгівля викликає зміну цінностей і ланцюжків постачання, що може призвести до підвищення ефективності і зменшення витрат для підприємств, що функціонують у сфері міжнародної торгівлі.

Зокрема, розвиток цифрового маркетингу і онлайн-платформ дозволяє навіть невеликим підприємствам ефективно входити на світові ринки. Очікується, що річний темп зростання електронної торгівлі в період 2023-2028 складе 9,94% [3], що показує перспективність та можливість використання електронної торгівлі для ведення зовнішньоекономічної діяльності [4].

Хоча е-торгівля відкриває нові перспективи для економічного розвитку, країни у розвитку стикаються із викликами. Недостатня інфраструктура та обмежений доступ до Інтернету можуть обмежувати їхню участь у глобальній е-торгівлі. Однак розвиток цих областей може відкрити нові можливості для залучення інвестицій та підвищення конкурентоспроможності.

Для більш ефективного використання е-торгівлі для здійснення міжнародної торгівлі можна використовувати наступні рекомендації [4]:

□ Обирати електронні платформи для торгівлі, які гарантують безпеку та конфіденційність.

□ Необхідно розвивати системи підтримки клієнтів, що працюють 24/7 та відповідають на питання клієнтів різних часових поясів.

Електронна торгівля, яка розвивається вразливими темпами, стає ключовим каталізатором змін у світовій торгівлі. Її вплив на розширення ринків, підвищення ефективності та збільшення доступу до торгівлі свідчить про необхідність подальшого вивчення цього явища для максимізації його позитивних аспектів і зменшення негативних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Lone S., Weltevreden J.W.J. 2023 European E-commerce Report. Amsterdam/Brussels : Amsterdam University of Applied Sciences & Ecommerce Europe. 97 p. URL : <http://surl.li/nmzcxw>

2. Засенко О. Ю. Організаційно-економічні механізми формування системи електронної комерції ЄС. *Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: матеріали міжн. наук.-практ. конф.* Одеса, 2017. С. 21–24.

3. eCommerce: market data & analysis | Statista. 2023. 201 p. URL : <https://www.statista.com/study/42335/ecommerce-report/>

4. Стратійчук В. М. Цифровізація як нова реальність України в умовах війни. *Підприємництво і маркетинг у формуванні національної безпеки за умов сучасних глобальних викликів* : тези доповідей Економічного науково-практичного форуму (1–3 груд. 2022 р., м. Хмельницький). Хмельницький : ХНУ, 2022. С. 254-257.

ГЕДІН М. С.
к.і.н., доцент,
Київський національний лінгвістичний університет,
м. Київ
maks300011@ukr.net

ТРАНСКОРДОННІ ПРОЄКТИ ЯК ФАКТОР ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНАХ

Україна, конституційно закріпивши курс на євроінтеграцію створила можливості для зовнішньої співпраці, в тому числі й місцевого населення, місцевих органів самоврядування для вирішення питань місцевого значення і популяризації територій через налагодження співпраці із сусідніми громадами іноземних держав.

Слід зазначити, що на сьогодні можливості такого співробітництва регулюються низкою нормативно-правових актів. Основою інституційно-правового забезпечення розвитку транскордонної співпраці України з іншими країнами становлять європейські нормативні акти, які стосуються питань функціонування та розвитку регіонів, а саме «Європейська хартія місцевого самоврядування» (1985 р.), «Хартія конгресу місцевих і регіональних влад Європи» (1994 р.), «Європейська хартія регіонального просторового планування» (1983 р.) та ін.; європейське законодавство у сфері транскордонної кооперації («Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами» (1980 р.) та протоколи до неї; європейські документи з питань регулювання транскордонного кооперації («Кіотська конвенція щодо спрощення та гармонізацію митних процедур» (1999 р.), «Конвенція про комбіновані перевезення», «Європейська хартія регіональних мов і мов меншин» (1992 р.) та ін.; національне законодавство європейських країн та інші [1, с. 16-17].

Регламентация здійснення транскордонного співробітництва в Україні почалася із приєднання України 14 липня 1993 р. до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами

та місцевими органами влади (м. Мадрид, 1980), протоколи до якої Україна підписала в 2004 році. В 2002 році Постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.2002 р. № 587 «Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів» було затверджено «Програму розвитку єврорегіонів», якою визначено поняття «транскордонне співробітництво» будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами або органами влади, які перебувають під юрисдикцією двох і більше договірних сторін, та укладення з цією метою необхідних угод або домовленостей [2].

У довоєнний час прикладами здійснення транскордонного співробітництва були Програма співробітництва EaPТС Молдова – Україна з обсягом фінансування ЄС - 3,3 млн євро (включає Одеську, Вінницьку, Чернівецьку області); Програма транскордонного співробітництва «Польща-Україна 2014-2020» (183 млн євро - Волинська, Львівська, Закарпатська області); Спільна операційна програма «Румунія-Україна» (60 млн євро - Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька, Одеська області); Спільна операційна програма «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2014-2020» (73,9 млн євро - Закарпатська, Івано-Франківська області) [3].

Найпоширенішою організаційною формою транскордонного співробітництва є єврорегіон, який передбачає кооперацію між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами державної влади двох і більше країн, що мають спільний кордон, відповідно до двосторонніх або багатосторонніх угод.

Станом на січень 2021 р. прикордонні регіони України, зокрема Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Луганська, Одеська, Сумська, Харківська, Чернівецька, Чернігівська, Донецька області, стали учасниками десяти єврорегіонів. П'ять із них створено спільно з країнами ЄС (Республіка Польща, Словацька Республіка, Угорщина, Румунія), а саме: «Карпатський єврорегіон» (створений 14.02.1993 р.), «Буг» (29.09.1995 р.), «Нижній Дунай» (14.08.1998 р.), «Верхній Прут» (22.09.2000 р.), «Чорне Море» (26.09.2008 р.). А

також п'ять єврорегіонів створено спільно із країнами, які не входять до складу ЄС: «Дніпро» (29.04.2003 р.), «Слобожанщина» (07.11.2003 р.), «Ярославна» (24.04.2007 р.), «Донбас» (29.10.2010 р.), «Дністер» (02.02.2012 р.) [4, с. 8].

Російська агресія проти України стала деструктивним чинником, що вплинув на функціонування єврорегіонів, створених між регіонами України та країн, які не входять до складу ЄС. Передусім вона призвела до закономірного припинення діяльності єврорегіонів «Донбас» (Донецька і Луганська області України та Ростовська і Воронежська області РФ), «Ярославна» (Сумська область України та Курська область РФ) та «Слобожанщина» (Харківська область України та Білгородська область РФ) наприкінці 2013 р. – на початку 2014 р. У межах єврорегіону «Дніпро» відбувається співпраця тільки між Чернігівською областю України та Гомельською областю Республіки Білорусь (хоча і досить обмежена) без залучення Брянської області РФ [4, с. 10].

Таким чином, за сучасних умов важлива зміна підходів до реалізації складових потенціалу розвитку прикордонних регіонів, яка передбачає відмову від сприйняття інструментів транскордонного співробітництва виключно як джерела залучення фінансових ресурсів. З цією метою потрібно утвердити підхід, за якого інструменти транскордонного співробітництва сприймаються як форма активізації краєзнавчих досліджень, а єврорегіони виконуватимуть роль своєрідних «провідників» євроінтеграційних перетворень та впровадження європейських цінностей у сферах урядування, господарства, міжкультурної взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Бойко О. М. Транскордонна конвергенція індустріальних парків в рамках реалізації концепції «розумної спеціалізації» в Україні. *Розвиток співробітництва України із СOT* : матеріали міжнародного круглого столу (24 лист. 2017 р.). Київ : ДУ Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2018. С. 16-17.

2. Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2002 р. № 587.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2002-%D0%B>

3. Про транскордонне співробітництво : Закон України від 24.06.2004 р. № 1861-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>

4. Химинець В. В., Головка А. А., Мірус О. І. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2021. 47 с.

ГУЧЕНКО К. В.

аспірантка,
Київський університет інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
м. Київ

aspirant.kuip2023@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-4395-1277>

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНУ ДЕЗЕРТИРСТВО

Міжнародне співробітництво у розслідуванні злочину дезертирство може мати важливе значення у справах, що стосуються військовослужбовців або осіб, які залишили країну служби або походження. Дезертирство – це злочин з національними та міжнародними наслідками, і співпраця між країнами може мати вирішальне значення з наступних причин.

У випадках, коли дезертир перетнув міжнародний кордон, можуть бути задіяні угоди про екстрадицію і договори про взаємну правову допомогу, щоб повернути особу на батьківщину для судового розгляду. Якщо для розшуку дезертира потрібен міжнародний розшук, Інтерпол може видати так звані «червоні повідомлення» (міжнародні ордери на арешт), щоб допомогти знайти і затримати особу в інших країнах. Країни можуть обмінюватися інформацією та

розвідувальними даними, пов'язаними зі справами про дезертирство, щоб відстежувати і знаходити дезертирів, які перебувають за межами їхньої юрисдикції. Двосторонні угоди між країнами або багатосторонні угоди за участю багатьох країн можуть сприяти співпраці у справах про дезертирство. Ці угоди можуть охоплювати питання екстрадиції, обміну інформацією та координації розслідувань.

У справах, що стосуються військовослужбовців, консульські служби можуть залучатися для надання допомоги дезертиру, який затриманий або перебуває в іноземній державі. Міжнародні правові рамки, такі як Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, є основою для співпраці країн у боротьбі зі злочинами, що мають транскордонні наслідки, в тому числі з дезертирством. Дипломатична комунікація і співпраця між урядами можуть бути використані для сприяння розслідуванню і вирішенню справ про дезертирство, в яких фігурують особи, що залишили свою країну. У деяких випадках докази, пов'язані з дезертирством, такі як свідчення свідків або документи, можуть бути отримані в іноземних юрисдикціях. Міжнародне співробітництво може спростити збір таких доказів.

Процес екстрадиції може включати переговори та співпрацю між правоохоронними органами як запитуючої, так і запитуваної країни. Це може включати забезпечення відповідності правових процедур у запитуваній країні запиту про екстрадицію. Міжнародне співробітництво також має враховувати питання захисту прав людини, оскільки деякі особи, звинувачені в дезертирстві, можуть шукати притулку в інших країнах, а міжнародне право вимагає поваги до їхніх прав. У випадках, коли дезертирство призводить до дипломатичної напруженості між країнами, міжнародне співробітництво може допомогти вирішити суперечки і запобігти подальшій ескалації. Співпраця між країнами може допомогти запобігти транскордонним інцидентам, коли військові дезертири шукають притулку в інших країнах і потенційно беруть участь у діяльності, яка може зашкодити міжнародним відносинам або безпеці.

Міжнародне співробітництво у справах про дезертирство регулюється

поєднанням міжнародних договорів, національного законодавства та дипломатичних переговорів. Конкретні кроки і механізми співпраці можуть відрізнятися залежно від залучених країн, їхніх правових систем і двосторонніх або багатосторонніх угод. Важливо, щоб така співпраця здійснювалася відповідно до міжнародного права, поважаючи права залучених осіб і суверенітет країн, що співпрацюють. Україна, як і багато інших країн, може брати участь у міжнародному співробітництві в розслідуванні злочину дезертирства, особливо коли справи стосуються осіб, які залишили українську військову службу або територію і перебувають в інших країнах. Участь України в такому співробітництві може набувати різних форм і включати двосторонні угоди, міжнародні договори та дипломатичні зусилля. Україна може мати двосторонні угоди з іншими країнами, які містять конкретні положення щодо співпраці у кримінальних справах, включаючи екстрадицію або судове переслідування дезертирів.

Україна є учасницею міжнародних договорів і конвенцій, які регулюють різні аспекти кримінального права та міжнародного співробітництва. Ці договори можуть забезпечити основу для співпраці у справах про дезертирство. Дипломатичні місії та посольства України в інших країнах можуть долучатися до дипломатичних зусиль для координації з урядами приймаючих країн у розслідуванні випадків дезертирства. Україна може використовувати канали та ресурси Інтерполу для запиту міжнародної допомоги у пошуку та затриманні дезертирів, які можуть перебувати в інших країнах-членах організації. Україна може звернутися за правовою допомогою та обміном інформацією до інших країн через угоди про взаємну правову допомогу або дипломатичні канали. Якщо дезертир перебуває в іншій країні, Україна може подати запит на його екстрадицію на підставі двосторонніх угод, багатосторонніх договорів або внутрішнього законодавства країни. Запити на екстрадицію, як правило, передбачають юридичну процедуру, яка відповідає правовим нормам країни, що приймає. Участь України в міжнародному співробітництві має відповідати міжнародним стандартам прав людини, особливо у випадках, коли дезертири

можуть шукати притулку або захисту в інших країнах. У ситуаціях, коли випадки дезертирства призводять до дипломатичної напруженості або суперечок, Україна може брати участь у дипломатичних переговорах і дискусіях з іншими країнами з метою вирішення проблеми.

Важливо зазначити, що міжнародне співробітництво у розслідуванні випадків дезертирства має здійснюватися з дотриманням прав осіб, які беруть у ньому участь, та відповідно до норм міжнародного права. Конкретні механізми та протоколи співпраці можуть відрізнятися залежно від залучених країн та їхніх чинних угод і правових норм. Участь України в міжнародному співробітництві має важливе значення для розслідування випадків дезертирства, які мають транскордонні наслідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи МОКП- Інтерпол : Наказ МВС України від 17.08.2020 № 613/380/93/228/414/510/2801/5. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0849-20> (дата звернення: 07.11.2023).

КАПЛЕНКО Д. О.

здобувач,
Навчально-науковий інститут прав та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро

Науковий керівник:

ЦАРЬОВА І. В.

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри українознавства та іноземних мов,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро

tsarevasgd@ukr.net

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Сучасний етап розвитку світової міжнародного співробітництва складається з ряду позитивних та негативних чинників, які призводять до необхідності приймати швидкі, виважені рішення, зокрема у веденні зовнішньополітичної діяльності, зважаючи на реалізацію безпеки кожної держави та отримання певних гарантій забезпечення подальшого безперешкодного розвитку різноманітних сфер. Розглядаючи «полярні» умови становлення Держави Україна встановлюється таке:

1. Наголосимо на наявності позитивних процесів: глобалізації, інтеграції, обміну досвідом у вирішенні різних питань світової значущості. Це призводить до можливості зміцнення позицій на міжнародній арені з максимальним залученням ресурсного та трудового потенціалу кожної держави.

2. У той же час наявність зіткнень культур, світова пандемія, катаклізми, конфлікти та соціально-економічні проблеми призводять до підвищення рівня міграції (зовнішньої та внутрішньої), формуючи необхідність у визначенні проблем та потенційних напрямків подолання існуючих криз [1].

Одним із пріоритетних завдань є формування та реалізація стратегій міжнародного співробітництва, у векторі розкриття соціально-економічного потенціалу держави. Важливу роль відіграє розташування країни, кількість, тип та протяжність кордонів.

На прикладі України, можливо виділити такі особливості:

- країна межує із сімома суміжними державами;
- має сухопутні кордони (протяжність 6606 км.), морські кордони (протяжність 1959 кордонів) [1].

Така специфіка географічного положення потенційно сприяє зміцненню: глобальних, регіональних взаємин між країнами, сформувати стратегію реалізації інтересів (економічних, господарських, соціальних, культурних) на окремо взятих територіях [2]. Не можливо обійти увагою важливість реалізації

програми транскордонного співробітництва на прикладі взаємин Польща-Україна, що успішно реалізується вже два десятиріччя [2]. Завданнями програми є: впровадження інновацій; зміцнити партнерство; обмін досвідом; позитивний вплив на прикордонні території; формування спільного вектору наступництва шляхом реалізації проєктів.

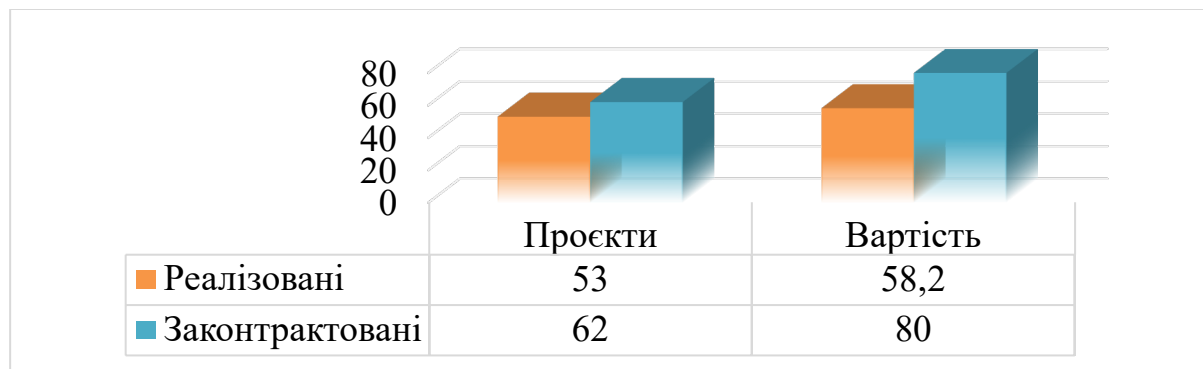

Рис. 1. Кількість та вартість (у млн. євро) проєктів реалізованих та законтракованих на території Львівської області впродовж 2014-2020 рр.

Interreg Europe 2021-2027 – це програма міжрегіонального співробітництва, що співфінансується Європейським Союзом, яка направлена на покращення управління співробітництвом [3]. Мета – допомогти місцевим, регіональним та національним органам влади по всій Європі розробляти та впроваджувати кращі політики, посилювати спроможність суб'єктів, вдосконалювати наявні інструменти для протидії викликам. Програма створює середовище та можливості для обміну рішеннями з питань регіонального розвитку [4].

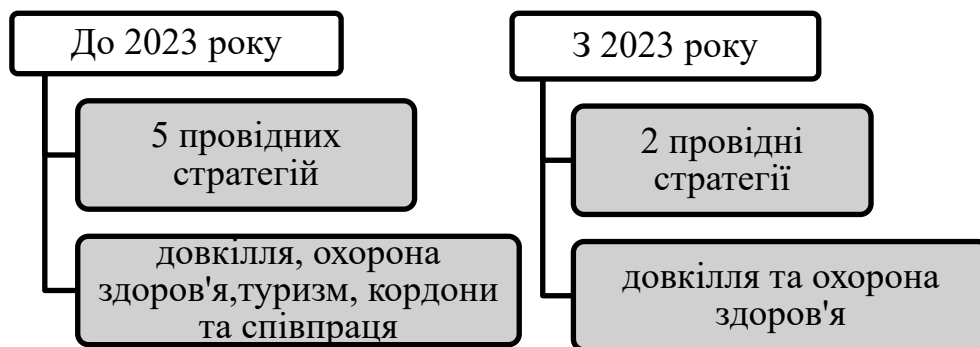

Рис. 2. Провідні стратегії реалізації транскордонного співробітництва

Погоджуємось із думкою дослідників стосовно того, що в межах реалізації окреслених напрямів стратегічного співробітництва між Україною та Польщею важливо дотримуватись таких завдань [4]:

1. Сприяти адаптації сучасної регіональної політики України до вимог регіональної політики Європейського Союзу, через реалізацію транскордонного співробітництва на таких рівнях: громадський, місцевий, регіональний, державний.

2. Децентралізація стратегії державного управління.

3. Долучення інвестицій в межах реалізації проєктів, поміркований розподіл фінансування (відповідно до пріоритету, потенційної значущості).

4. За результатами попереднього досвіду формувати нові форми транскордонного співробітництва: партнерство, кластери, проєкти.

5. Проведення своєчасного та систематичного моніторингу результатів.

Міжнародне співробітництво на сучасному етапі має враховувати необхідність поглиблення та розширення економічного співробітництва в системі «ЄС-Україна», де прикордонні регіони є зонами контакту – які визначають/візуалізують динаміку процесів, а реалізовані проєкти є певними ресурсами для спільного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Київ. 2020. 100 с.

2. Корнелюк О. А., Завадська Ю. І., Чапко Р. В. Форми реалізації транскордонного співробітництва в Європейському Союзі. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3. С. 12–18.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 роки» від 14 квітня 2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-%D0%BF#Text>

(дата звернення: 18.11.2023).

4. Химинець В. В., Головка А. А., Мірус О. І. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2021. 47 с.

5. Царьова І. В. Сучасний український юридичний текст: лексико-дериваційна структура. Дніпро: ЛПРА, 2020. 446 с.

МАРЧЕНКОВА А. Г.

студентка,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
anastasiaa.marchenkova@gmail.com

Науковий керівник:

СТРАТІЙЧУК В. М.

доцент, доктор філософії з економіки,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Міжнародна трудова міграція являє собою економічне явище, яке має значущий вплив на функціонування та розвиток як міжнародних, так і національних ринків праці. Походження та наслідки міжнародних трудових міграційних процесів становлять важливий аспект для країн-донорів та країн-реципієнтів. Вплив міжнародної трудової міграції на глобальну економіку та окремі національні економіки беззаперечний.

Вивчення міжнародної трудової міграції отримало висвітлення в роботах визначених вчених, таких як М. Бачинська, М. Романюк, Е. Лібанова, О. Лошенюк, О. Малиновська, О. Позняк, О. Журба, Г. С'єдіна, О. П'ятковська, С. Чехович. Тим не менш, є необхідність подальших досліджень у сфері виявлення

глобальних тенденцій та сучасних стратегій регулювання міжнародної трудової міграції.

Мета дослідження полягає в аналізі глобальних тенденцій трудової міграції та їхнього впливу на міжнародні відносини.

Під трудовою міграцією варто розуміти переселення на постійній або тимчасовій основі населення на регіональному або міждержавному рівні з метою працевлаштування, стажування, забезпечення само зайнятості [1]. Праця мігрантів активно використовується в різних частинах світу, зокрема в Південній Африці, на Близькому Сході, в Австралії, а також у Західній Європі та Північній Америці.

За традиціями робітничого руху можна визначити, що головний напрямок міграційного потоку полягав у переміщенні з менш розвинених країн до більш розвинених, а географічно цей рух спостерігався з глобального півдня на глобальну північ. Міграція є реакцією на стрімкі зміни в потребах у навичках та кадрах, викликаними технологічним прогресом, ринковими трансформаціями та промисловими зрушеннями.

Сучасні фактори, що впливають на міжнародну трудову міграцію, різноманітні, включаючи родинні, расові, екологічні та релігійні аспекти. Також можна виділити вимушену міграцію, яка включає військові та політичні чинники, що примушують людей шукати нове місце проживання. Проте основним каталізатором цього процесу є економічні обставини, які, зокрема, визначаються кризами у державі та проблемами безробіття.

Якщо брати до уваги саме економічний фактор, то це кар'єрний зріст для мігранта, вища заробітна плата, що вважається основою трудової міграції у світі, також це кращі умови праці та ефективне застосування своїх навичок, більший попит на деякі професії за кордоном [2].

Міграція робочої сили беззаперечно має свої позитивні відтінки. Найбільше вигоди від неї отримують не лише мігранти особисто, але й підприємства та установи, які залучають цю робочу силу. Проте, не слід забувати про позитивний вплив на приймаючу державу, оскільки вона отримує

можливість закрити наявні вакансії, підвищити продуктивність праці та збільшити рівень економічного розвитку. Зазначимо також, що позитивні наслідки можуть впливати на країну-імпортера робочої сили, наприклад, через зростання грошових переказів від мігрантів своїм родинам. Також важливо враховувати, що працівники, які повертаються, можуть принести із собою нові навички, що сприяють покращенню досвіду країни та розвитку професійних умінь [3].

Важливо враховувати й негативні аспекти міжнародної трудової міграції. Це явище становить великий виклик для країн-джерел міграції, оскільки, хоча вони можуть зазнавати економічного зростання коштом мігрантів, але одночасно це може викликати проблеми з безробіттям та дефіцитом робочої сили в інших частинах світу. Втрата кваліфікованих спеціалістів країни-експортера робочої сили вимагає постійної підготовки нових фахівців, що призводить до додаткових витрат.

Негативні аспекти також спостерігаються в приймаючих країнах, де міграційний потік може зростати пропозиції на ринку низько кваліфікованої праці, призводячи до скорочення стабільних заробітних плат для місцевого населення. Також можливе безробіття серед мігрантів, оскільки їхні навички можуть не відповідати потребам сфери послуг приймаючої країни. Важливо враховувати, що міграція може бути тимчасовою, що призводить до втрати кваліфікованих працівників і для країни-імпортера [2].

У контексті світової економіки трудова міграція призводить до дисбалансів доходів, умов праці та зайнятості в різних суспільствах, але водночас ускладнює відносини між державами. Зі збільшенням міграційних потоків зростає нелегальна міграція, що може створювати загрозу для національної безпеки та громадського порядку у приймаючих країнах, а також викликати конкуренцію з місцевою робочою силою. Існує також ризик нелегальної праці та торгівлі людьми, що підкреслює важливість забезпечення прав та захисту мігрантів [4]. Необхідно забезпечити міжнародне регулювання у сфері міграції, щоб кожна країна мала можливість контролювати своїх

резидентів, управляти ринком праці та підтримувати власну економіку. Важливо також гарантувати права іноземних працівників, включаючи умови праці, заробітну плату, соціальний захист та медичне страхування.

Підбиваючи підсумки, можна визначити, що міжнародна трудова міграція є актуальною та складною проблемою, що стосується всіх країн світу. Попри розглянуті позитивні аспекти, необхідно приділити увагу й негативним впливам на обидві країни. Це підкреслює важливість ефективного управління та розвитку політики, спрямованої на забезпечення сталої, регульованої та справедливої міграції, що враховує інтереси всіх сторін і сприяє розвитку всіх країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мішина С. В., Мішин О. Ю. Міжнародна трудова міграція: сучасні тенденції та світові практики: монографія. Харків: ХНЕУ, 2023. 178 с. URL : <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-355-2-5>
2. Короленко Н. В., Петросян А. А. Міжнародна міграція робочої сили: причини та наслідки. *Ефективна економіка*. 2021. №1. URL : 10.32702/2307-2105-2021.1.85
3. Синипостол В. В. Міжнародна трудова міграція: причини, тенденції та наслідки. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/161.pdf>
4. Норовічук О. С., Прихненко М. І. Проблема міграції в сучасних міжнародних відносинах: науковий дискурс. Вінниця : ДонНУ ім. В. Стуса, 2020. С. 88-92.

ТОМЧУК О. К.

студент,

Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету,

м. Вінниця

sashatomchuk2@gmail.com

Науковий керівник:

СЕМЕНЮК І. Ю.

к.е.н., доцент,

Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету,

м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ФЕШН- БРЕНДІВ НА ЗАКОРДОННІ РИНКИ

Українські фешн-бренди є важливою складовою економіки країни, але в умовах воєнного стану їх діяльність значно ускладнилась. Війна в Україні триває вже понад два роки, що має суттєвий вплив на економіку країни, зокрема на розвиток українського експорту. Багато компаній, які працювали на зовнішні ринки, були змушені призупинити свою діяльність або переорієнтуватися на інші ринки. Однак, деякі українські бренди продовжують працювати. Ці компанії адаптувалися до нових умов, знайшли нові можливості та продовжують розвиватися [1].

Розвиток та вихід українських фешн-брендів на закордонні ринки є важливим завданням для розвитку української економіки. Однак, це непросте завдання, яке пов'язане з низкою проблем, а саме: брак персоналу, брак коштів та брак досвіду. Брак персоналу – це одна з найсерйозніших проблем, з якою стикаються сучасні підприємства. Вона може призвести до зниження продуктивності праці, погіршення якості продукції та послуг, а також до втрати конкурентоспроможності. З початку повномасштабного вторгнення Україна втратила доступ до 5,5 млн. працездатних українців, що становить приблизно 30% робочої сили. Така статистика є досить невтішною, адже до війни

чисельність робочої сили України становила 17,4 млн людей, з них 8,3 млн жінок і 9,1 млн чоловіків працездатного віку [2].

Брак коштів є ще однією проблемою, яка може негативно вплинути на діяльність експортоорієнтованих компаній фешн-сфери. Це може призвести до погіршення фінансового стану, а також до обмеження можливостей щодо розвитку та інновацій. Також серйозною проблемою є брак експортного досвіду.

З іншого боку, можна говорити про певні перспективи для розвитку вітчизняних фешн-брендів. Адже, з початком повномасштабного вторгнення частка імпортованої продукції знизилась на 60 %. Бренд H&M та магазини групи Inditex, до якої входять Zara, Bershka, Stradivarius, Pull&Bear, Massimo Dutti та Oysho закрились одразу після початку бойових дій, та не відновили свою роботу станом на січень 2023 р. Саме тому, дефіцит імпортного одягу створює сприятливі умови для розвитку українських виробників [3].

Незважаючи на існуючі проблеми, вихід українських фешн-брендів на закордонні ринки має значні перспективи. У воєнний час українським брендам потрібно відновлювати та розвивати виробничу силу. На нашу думку, важливим зараз є об'єднання українських брендів та колаборації. Якщо взяти до уваги досвід європейських та американських брендів, то такий рух вже декілька років поспіль знаходиться в тренді. Також існує вірогідність, що закордонні представники фешн-індустрії будуть більш лояльними та зацікавленими в українських талантах. Формування колекцій за участі українських фешн-брендів на майбутні сезони дозволить українській індустрії моди взяти новий виток на міжнародному ринку та продовжити розвивати цю сферу [4].

Також перспективою для українських фешн-брендів може бути участь у фестивалях моди закордоном. Деякі українські бренди вже брали участь у подібних фестивалях. Наприклад, український бренд BOBKOVA представили колекцію Spring/Summer 2023 у межах Mercedes-Benz Fashion Week Berlin за ініціативи Support Ukrainian Fashion. Також на показі дизайнерка показала перші результати співпраці з екосвідомим німецьким брендом сумок Chris Bader. Декілька місяців тому дизайнерка Лілія Літковська офіційно українізувала назву

свого бренда. У серпні Для бренду LITKOVSKA сталася важлива міжнародна подія – колаборація з лондонським універмагом Selfridges. А презентація весняної колекції бренда, як завжди, пройшла в межах Тижня моди в Парижі [5].

У підсумку можна стверджувати, що українські фешн-бренди мають великі перспективи для виходу на закордонні ринки. Однак, це непросте завдання, яке пов'язане з низкою проблем, а саме: брак персоналу, брак коштів та брак досвіду. У воєнний час українським брендам потрібно відновлювати та розвивати виробничу силу, яка з часом принесе лише позитивні результати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Як українські бренди виживають під час війни? *Міжнародна Маркетингова Група*. URL : <https://www.marketing-ua.com> (дата звернення: 11.11.23).
2. З початку повномасштабного вторгнення Україна втратила близько 30% робочої сили. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua> (дата звернення: 11.11.23).
3. Аналіз ринку одягу та взуття в Україні. *PRO Consulting*. URL : <https://pro-consulting.ua> (дата звернення: 12.11.23).
4. 4 сценарії розвитку українських брендів під час війни. *ELLE*. URL : <https://elle.ua> (дата звернення: 12.11.23).
5. 6 українських брендів, які показали колекції на міжнародних тижнях моди. *WONDER*. URL : <https://www.wonderzine.me> (дата звернення: 12.11.23).

ТОМЧУК О. К.

студент,

Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету,
м. Вінниця

sashatomchuk2@gmail.com

Науковий керівник:

СТРАТІЙЧУК В. М.

доцент, доктор філософії з економіки,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця

СУЧАСНІ ФОРМИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Система міжнародних економічних відносин ґрунтується на основі інтернаціоналізації продуктивних сил, яка в свою чергу виростає із міжнародного поділу праці. Різні країни по-різному забезпечені економічними ресурсами, отже, вони мають різні передумови розвитку окремих галузей економіки [1]. Такі умови сприяли виникненню міжнародного поділу праці, який передбачає спеціалізацію окремих країн на виробництві продукції залежно від місцевих умов і можливостей, що включають природні ресурси, спеціалізацію виробничих потужностей та трудових ресурсів, науково-технічної бази, зручні транспортні мережі тощо.

Проблема розвитку сучасних форм міжнародних економічних відносин відображені у працях сучасних вчених, серед яких: Амеліна І. В., Антофій Н. М., Боярчук А. І., Владимиров С. В., Зварич Р. Є., Крисоватий А. І., Огородник Р. П., Плющик І. А., Попова Т. Л., Сохацька О. М., Федорова Н. Є.

Проте з урахуванням динамічності економічного розвитку дане питання залишається актуальним.

Метою роботи є дослідження сучасних форм міжнародних економічних відносин.

Міжнародні економічні відносини описують складний комплекс зв'язків між країнами у сферах виробництва, торгівлі, фінансів, науки, технологій та

валютно-кредитних відносин, спрямований на ефективне використання ресурсів та збільшення обсягу світового товарообігу обсягу товарів і послуг. Міжнародні економічні відносини виникають з метою співпраці та взаємовигідного обміну ресурсами між різними національними економіками. Основні форми міжнародних економічних відносин включають міжнародну торгівлю, рух капіталу, міграцію робочої сили, обмін у галузі науки і техніки, а також валютно-кредитні відносини (рис. 1).

Міжнародні економічні відносини є складною і багатогранною сферою. Вони постійно розвиваються і змінюються під впливом різних факторів, таких як глобалізація, інтеграція, міжнародна конкуренція та екологічні проблеми.

Історично світова торгівля була першою формою міжнародних економічних відносин. Вони сприяють взаємодії національних економік, що входять у світове господарство, та забезпечують його цілісність. Предметом міжнародної торгівлі виступають різноманітні товари та послуги, а її суб'єкти функціонують у різних країнах. Ними можуть виступати держави, юридичні та фізичні особи, міждержавні та міжнародні організації. Сьогодні активна участь країни у світовій торгівлі може надавати їй значних переваг, зокрема, дозволяє ефективніше використовувати наявні в країні ресурси, долучатися до світових досягнень науки й техніки, у більш стислі терміни здійснювати структурну перебудову своєї економіки, а також повніше і різноманітніше задовольняти потреби населення [2].

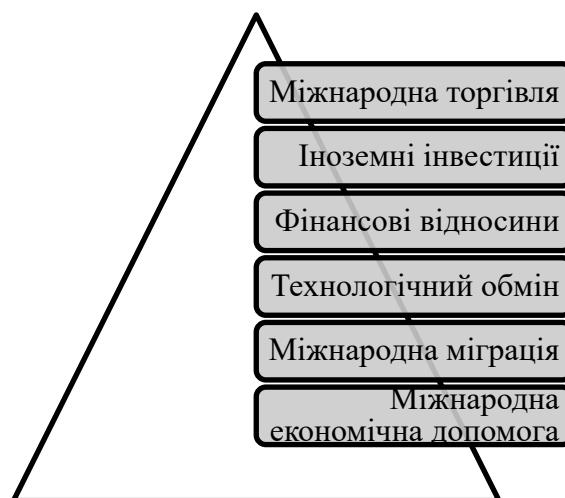

Рис. 1. Сучасні форми міжнародних економічних відносин [1-4]

Міжнародна економічна допомога як форма міжнародних економічних відносин наразі є досить актуальною, **особливо в контексті війни в Україні**. Вона дозволить Україні відновити свою економіку, підвищити рівень життя населення та покращити соціальні умови. В цілому, міжнародна економічна допомога є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку країн світу.

Таким чином, сьогодні жодна країна світу не може забезпечити економічно вигідне виробництво всієї номенклатури продукції. Досвід багатьох країн показує, що найефективнішою є концентрація зусиль на створенні спеціалізованих галузей виробництва, органічно вписаних у систему міжнародного поділу праці. Враховуючи вищезазначене, сучасні міжнародні економічні відносини інтенсивно розвиваються, трансформуються, змінюють свої географічні пріоритети й більш набувають рис єдиної системи, де окремі форми не тільки тісно взаємозалежні, але і взаємообумовлені. У сучасних умовах тільки активна співпраця в міжнародній торгівлі може вивести країну в число розвинутих, забезпечити гідний рівень життя населення, дати можливість використовувати досягнення науково-технічного прогресу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амеліна І. В. Попова Т. Л., Владимиров С. В. Міжнародні економічні відносини. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
2. Боярчук А. І., Огородник Р. П., Плющик І. А., Антофій Н. М., Федорова Н. Є. Міжнародні економічні відносини : навчальний посібник. Херсон : ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2018. 374 с.
3. Міжнародні економічні відносини : підручник / Крисоватий А. І., Зварич Р. Є., Сохацька О. М. [та ін.]. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 662 с.
4. Стратійчук В. М., Білокінна І. Д. Особливості розвитку міжнародної діяльності підприємства з іноземним капіталом. *Colloquium-journal*. 2023. № 11 (170). С. 74-77.

ФІЛАТОВА Є. В.
аспірантка кафедри адміністративного і
кримінального права юридичного факультету,
Дніпровський національний університет ім. Олеса Гончара
м. Дніпро
filatova_zhenya@ukr.net

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ЇХ РОЛЬ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ТРАНСПЛАНТОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

Згідно з Угодою про асоціацію Україна взяла на себе низку зобов'язань із наближення вітчизняного законодавства до європейських норм у сфері громадського здоров'я. Зокрема, ще до 2017 року мали б бути імплементовані директиви Європейського Союзу, які стосуються процесу трансплантації тканин і клітин людини (безпека донорства, технічні вимоги, робота з базою донорів):

- «Про встановлення стандартів якості та безпечності для донації, заготівлі, тестування, перероблення, консервації, зберігання та реалізації людських тканин і клітин» № 2004/23/ЄС від 31 березня 2004 року;

- «Про імплементацию Директиви Європейського Парламенту і Ради 2004/23/ЄС у частині деяких технічних вимог до донації, заготівлі та тестування людських тканин та клітин» № 2006/17/ЄС від 08 лютого 2006 року;

- «Про імплементацию Директиви Європейського Парламенту і Ради 2004/23/ЄС у частині вимог щодо простежуваності, повідомлення про серйозні побічні реакції та серйозні несприятливі випадки, а також у частині деяких технічних вимог щодо кодування, перероблення, консервації, зберігання та реалізації людських тканин і клітин» № 2006/86/ЄС від 24 жовтня 2006 року [1-3].

Затвердження нормативно-правових актів в Україні до європейських стандартів у сфері медичної трансплантації, а також узгодження з міжнародними правовими документами відкріє шлях до подальшого розвитку галузі трансплантології й зрушень у медицині загалом. Відповідно до вищезазначених Директив, 01 січня 2019 року набрав чинності Закон України «Про застосування

трансплантації анатомічних матеріалів людині» (далі – Закон України). Згідно з цим були внесені зміни до Кримінального кодексу України, Закону України про «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та інших нормативно-правових актів [4-6].

У Конвенції «Про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину», зазначено, щодо видалення органів і тканин у живих донорів для цілей трансплантації [7], відповідно до цього у Законі України, затверджено умови та порядок застосування трансплантації реципієнту, вилучення анатомічних матеріалів у живих донорів.

Щодо Директиви «Про стандарти якості та безпеки людських органів, призначених для трансплантації», держави-члени Європейського союзу забезпечують, щоб процес підготовки анатомічних матеріалів людині відповідав високим стандартам якості та безпеки органів та здійснювався у спеціальних центрах, призначених, споруджених, підтримуваних та функціонуючих відповідно до належних стандартів та кращих досягнень медичної практики [8]. У свою чергу, в українському законодавстві, затверджено: Умови «Зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовка до перевезення та умови перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини». Ці Умови визначають процедуру зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовки до перевезення та умови перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини [9]; Постанову «Про затвердження Порядку перевезення анатомічних матеріалів людини в межах України, ввезення таких матеріалів на митну територію України та вивезення їх за межі митної території України» [10], яка визначає механізм перевезення анатомічних матеріалів людини в межах України, ввезення таких матеріалів на митну територію України та вивезення за межі митної території України та інші нормативно-правові акти.

Отже, відповідно до проаналізованих запроваджених міжнародних стандартів щодо трансплантації анатомічних матеріалів людині, вбачається вектор на подальший розвиток сфери трансплантології в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про встановлення стандартів якості та безпечності для донації, заготівлі, тестування, перероблення, консервації, зберігання та реалізації людських тканин і клітин : *Директива № 2004/23/ЄС від 31.03.2004 Європейського парламенту та Ради ЄС: станом на 31.03.2010*. URL : <http://surl.li/nqqvr> (дата звернення: 26.11.2023).

2. Про імплементацію Директиви Європейського Парламенту і Ради 2004/23/ЄС у частині деяких технічних вимог до донації, заготівлі та тестування людських тканин та клітин : *Директива № 2006/17/ЄС від 08.02.2006 Європейського парламенту та Ради ЄС: станом на 08.02.2006*. URL : <http://surl.li/nqqwx> (дата звернення: 26.11.2023).

3. Про імплементацію Директиви Європейського Парламенту і Ради 2004/23/ЄС у частині вимог щодо простежуваності, повідомлення про серйозні побічні реакції та серйозні несприятливі випадки, а також у частині деяких технічних вимог щодо кодування, перероблення, консервації, зберігання та реалізації людських тканин і клітин : *Директива № 2006/86/ЄС від 24.10.2006 Європейського парламенту та Ради ЄС: станом на 24.10.2006*. URL : <http://surl.li/nqqxz> (дата звернення: 26.11.2023).

4. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : *Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII: станом на 07.01.2022*. URL : <http://surl.li/frpmz> (дата звернення: 26.11.2023).

5. Кримінальний кодекс України : *Закон України від 05.04.2001 № 2341-III: станом на 05.10.2023*. URL : <http://surl.li/nmxvb> (дата звернення: 26.11.2023).

6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: *Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII: станом на 11.10.2023*. URL : <http://surl.li/abpqc> (дата звернення: 26.11.2023).

7. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину : *Конвенція Ради Європи від 04.04.1997: станом на 25.01.2005*. URL : <http://surl.li/adkws> (дата звернення: 26.11.2023).

8. Щодо стандартів якості та безпеки людських органів, призначених для трансплантації : *Директива № 2010/45/ЄС від 07.07.2010 Європейського парламенту та Ради ЄС: станом на 07.07.2010*. URL : <http://surl.li/nncov> (дата звернення: 26.11.2023).

9. Умови зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовка до перевезення та умови перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини : *Наказ МОЗ України від 11.06.2021 № 1184*. URL : <http://surl.li/mblja> (дата звернення: 26.11.2023).

10. Про затвердження Порядку перевезення анатомічних матеріалів людини в межах України, ввезення таких матеріалів на митну територію України та вивезення їх за межі митної території України : *Постанова КМУ від 05.08.2020: станом на 23.10.2021*. URL : <http://surl.li/nrama> (дата звернення: 26.11.2023).

СЕКЦІЯ 3. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

БЛАЖИЄВСЬКА М. В

студентка,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг
blazhyievska@donnuet.edu.ua

ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ В ЗАКОРДОННІЙ ПРЕСІ (2022-2023 рр.)

Причиною вибору саме цих трьох видань є те, що вони належать до найбільш впливових та авторитетних ЗМІ у своїх країнах та у світі. The Guardian, Le Monde та The Washington Post мають величезні аудиторії та репутацію якісних видань, що формують громадську думку. Вони репрезентують позиції провідних західних держав щодо подій в Україні.

Аналіз даних свідчить, що з-поміж трьох видань найбільше уваги приділяло військовому конфлікту в Україні американське The Washington Post - понад 2300 матеріалів за рік. Це пояснюється стратегічним інтересом США до цього конфлікту та активною роллю країни у підтримці України.

Французька газета Le Monde опублікувала майже 1000 матеріалів на цю тему. Це свідчить про значний інтерес Франції як ключового гравця в ЄС до подій в Україні.

Найменше публікацій було у британському виданні - близько 500. Проте і ця кількість є досить вагомою, враховуючи глобальний масштаб висвітлення.

Окрім кількісного аналізу, варто проаналізувати і якісний аспект - тон і характер подання матеріалів у різних виданнях. Загалом The Washington Post, Le Monde та The Guardian демонстрували проукраїнську позицію, проте були і відмінності у нюансах висвітлення.

Важливо простежити, як змінювався образ війни в західних медіа з часом.

Спочатку домінував наратив героїчного опору України російському вторгненню. Потім з'являлися більш зважені оцінки щодо перспектив і наслідків конфлікту.

Можна порівняти підходи західних видань з провідними російськими ЗМІ, які подавали принципово іншу інтерпретацію подій в Україні.

Щодо динаміки, то помітно, що найбільша кількість публікацій припадає на березень-травень 2022 року, коли тривала активна фаза бойових дій на території України. Це свідчить про гострий інтерес ЗМІ до розвитку воєнних подій.

Влітку та восени 2022 року спостерігається певне зменшення уваги, адже настав відносний стратегічний пат на фронтах. Проте кількість публікацій лишалася досить значною.

Нова хвиля активності висвітлення припадає на лютий 2023 року, коли відзначалася річниця початку повномасштабного вторгнення Росії. Це викликало численні підсумкові огляди та коментарі експертів.

Увага ЗМІ фокусувалася передусім на військово-політичних аспектах конфлікту, ході бойових дій, міжнародних переговорах. Також висвітлювалися постачання зброї та гуманітарної допомоги Україні з боку західних країн.

Зокрема, часто згадувалася військова допомога США та країн НАТО. The Washington Post приділяло цьому особливу увагу. Le Monde писало про гуманітарну допомогу Франції та ЄС. The Guardian висвітлював прийом українських біженців у Європі.

Отже, провідні західні ЗМІ приділяли і продовжують приділяти надзвичайно пильну увагу подіям військового конфлікту в Україні. Це свідчить про критичне значення цієї кризи для всієї міжнародної спільноти.

The Guardian [1]

Країна	Місяць	К-ть	Інше	Культура	ВП	Здоров'я
Велика Британія	Лютий	30	2	1	25	2
	Березень	80	14	2	59	5
	Квітень	56	12	1	43	0
	Травень	61	16	1	38	6
	Червень	51	11	0	38	2

	Липень	41	15	0	24	2
	Серпень	47	13	0	31	3
	Вересень	71	49	3	19	0
	Жовтень	31	14	0	14	3
	Листопад	43	23	0	20	0
	Грудень	28	7	0	18	3
	Січень	26	9	3	12	2
	Лютий	28	10	1	17	0

Le Monde [2]

Країна	Місяць	К-ть	Інше	Культура	ВП	Здоров'я
Франція	Лютий	42	6	0	36	0
	Березень	56	4	2	50	0
	Квітень	69	9	1	57	2
	Травень	102	27	3	70	2
	Червень	59	17	2	39	1
	Липень	76	11	0	61	4
	Серпень	85	26	0	59	0
	Вересень	104	32	2	68	1
	Жовтень	72	15	0	57	0
	Листопад	95	28	1	65	1
	Грудень	57	14	0	43	0
	Січень	92	21	2	69	0
Лютий	86	8	0	75	3	

The Washington Post [3]

Країна	Місяць	К-ть	Інше	Культура	ВП	Здоров'я
США	Лютий	175	13	-	162	-
	Березень	217	38	2	172	5
	Квітень	227	55	2	167	3
	Травень	190	34	3	153	-
	Червень	151	20	3	125	3
	Липень	201	57	2	141	1
	Серпень	166	22	5	138	1
	Вересень	199	29	4	160	6
	Жовтень	185	50	4	130	1
	Листопад	149	25	2	121	1
	Грудень	167	24	7	134	2
	Січень	101	7	5	89	-
	Лютий	315	40	15	249	11

Примітка: таблиці включають дати з 24.02.2022 до 24.02.2023

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Guardian. URL : <https://www.theguardian.com/europe>
2. Le Monde. URL : <https://www.lemonde.fr/>
3. The Washington Post. URL : <https://www.washingtonpost.com/>

БОНДАРЧУК Л. В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування ВТЕІ ДТЕУ,
м. Вінниця
l.bondarchuk@vtei.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9414-5515>

ДРУЗЬ М. С.

здобувач вищої освіти, бакалавр,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Вінниця
druz.maryna644@gmail.com

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Соціальні комунікації відіграють важливу роль у сучасному суспільстві, вони є мостом, який з'єднує людей, організації та культури. Вони допомагають нам обмінюватися ідеями, інформацією та емоціями, формують наші взаємини та сприяють розвитку суспільства.

Соціальні комунікації — це система комунікацій у суспільстві, яка охоплює історично сформовані соціальні інститути, залучені до інформаційного виробництва та обміну, засоби створення, опрацювання та збереження інформації, канали розповсюдження інформаційних продуктів, різножанрові інформаційні повідомлення, що транслюють знання, емоції тощо [1]. Вони можуть здійснюватися в різних формах, таких як особисті бесіди, листування, телефонні розмови, електронна пошта, соціальні медіа та інші.

Соціальні комунікації дозволяють покращити наше суспільство різними способами. Вони підвищують нашу обізнаність, що сприяє кращому поширенню

інформації та знань, розуміння світу і формуванню цінностей соціальних зв'язків. Це також може сприяти участі громадян у прийнятті рішень, формуванні поведінки та ефективному партнерству. Завдяки соціальним комунікаціям, ми можемо розширити доступ до послуг, підвищити їх якість та охоплення. Вони також можуть впливати на формування громадської думки, особливо в політичних процесах. Соціальні комунікації відіграють важливу роль в соціальній інтеграції, сприяючи спілкуванню та співпраці, стимулюючи інновації та творчість [2].

Соціальні комунікації є потужним інструментом, який може використовуватися для позитивного впливу на різні аспекти життя людини. Вони дозволяють людям спілкуватися один з одним, обмінюватися інформацією та ідеями, підтримувати соціальні зв'язки, що є основою взаємодії людей. Соціальні комунікації дозволяють швидко і легко поширювати інформацію на великі аудиторії. Це може мати позитивний ефект, наприклад, у сфері освіти та культури, де вони допомагають зробити культуру більш доступною та актуальною для сучасного суспільства, або негативний, наприклад, у сфері поширення дезінформації. Вони впливають на формування громадської думки, використовуючи поширення інформації та ідей, які можуть формувати погляди людей на різні події та явища. Це може бути використано як для позитивних, так і для негативних цілей, зокрема в політиці, де соціальні комунікації можуть використовуватися для поширення інформації та обговорення політичних проблем.

Соціальні комунікації можуть використовуватися для організації громадських рухів, обговорення соціальних проблем та ініціювання змін, що сприяє розвитку громадянського суспільства. Вони можуть допомогти підвищити рівень участі людей в суспільному житті. У бізнесі, соціальні комунікації можуть використовуватися для просування бренду, обслуговування клієнтів та взаємодії з партнерами. В освіті використовуються для надання освітніх послуг, поширення знань та обміну досвідом, що робить освіту більш доступною та ефективною. У сфері здоров'я, соціальні комунікації можуть

використовуватися для поширення інформації про стан здоров'я, обміну досвідом та підтримки людей, які борються з хворобами. Вони можуть допомогти покращити стан здоров'я людей і підвищити рівень обізнаності про здоров'я в суспільстві [3].

Соціальні комунікації впливають на наші взаємини та здатність досягати спільних цілей у декількох ключових аспектах.

- По-перше, соціальні комунікації дозволяють нам краще розуміти один одного. Коли ми можемо ефективно спілкуватися, ми можемо краще зрозуміти точки зору інших людей, їхні потреби та інтереси. Це може допомогти нам побудувати більш міцні та продуктивні взаємини.

- По-друге, вони допомагають нам співпрацювати. Коли ми можемо ефективно спілкуватися, ми можемо краще координувати свої зусилля та досягати спільних цілей. Це може бути особливо важливо в складних або складних ситуаціях.

- По-третє, соціальні комунікації можуть допомогти нам подолати розбіжності.

Коли ми можемо ефективно спілкуватися, ми можемо краще зрозуміти точки зору інших людей, навіть якщо вони відрізняються від наших власних. Це може допомогти нам знайти компроміси та вирішити конфлікти [4].

Соціальні комунікації є ключовим елементом сучасного суспільства, відіграючи критичну роль у формуванні взаємодій та розвитку суспільства. Ці механізми обміну ідеями, інформацією та емоціями впливають на широкий спектр факторів зовнішнього середовища, включаючи освіту, роботу, бізнес та політику. Ефективне використання соціальних комунікацій може сприяти покращенню цих аспектів суспільства. Таким чином, аналіз та оптимізація соціальних комунікацій є важливими для покращення якості життя в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тищенко А. Е. Соціальні комунікації. *ВУЕ*. URL : https://vue.gov.ua/Соціальні_комунікації

2. Михайлова О. Г. Сучасні стратегії комунікацій у публічному управлінні та адмініструванні в умовах невизначеності. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. URL : <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-5-02-03>

3. Соціалізація: комунікаційні аспекти. Реферат. *Освіта.UA*. URL : <https://osvita.ua/vnz/reports/management/14915/>

4. Соціальні комунікації: особливості їх запровадження в період війни. *Економіка та суспільство*. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-35>

ГРИЦЕНКО В. С.

здобувач вищої освіти,

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,

м. Вінниця

victoriagritsenko402@gmail.com

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В умовах інформаційного суспільства, функціонування глобального освітнього інформаційного середовища, об'єктивної потреби швидко та якісно обробляти інформацію, особливої ваги набуває використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в усіх сферах суспільного життя (освіта, спілкування, виробництво тощо).

Доступність засобів ІКТ, підвищення рівня інформаційної культури населення, готовність застосовувати інформаційні технології, сприяють інформатизації соціальної сфери. Виникає об'єктивна потреба використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі закладу вищої освіти як одного із дієвих засобів вдосконалення освітніх послуг, формування у здобувачів вищої освіти навичок навчання упродовж життя,

отримання додаткової освіти, самоосвіти та професійного розвитку. Особливої актуальності вищезазначене набуває в контексті підготовки соціальних працівників, які є представниками «інформаційної спільноти», агентами соціальних змін та соціального розвитку суспільства, громади, і нині стоять перед альтернативою виконання нових особистих ролей, вибору варіантів поведінки, зокрема в Інтернет-мережі. Майбутні соціальні працівники, щоб бути конкурентоспроможним на сучасному ринку праці, повинні уміти не лише використовувати ІКТ для виконання функцій фахової діяльності, але й у якості засобу соціального та професійного становлення та успішної професійної діяльності. Соціальна компетентність як складова особистості фахівця може ефективно розвиватися засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Тому виникає гостра потреба пошуку механізмів оптимальної інтеграції інноваційних технологій ІКТ у процес формування соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників з метою подальшого успішного здійснення соціальної та професійної діяльності, самореалізації, самоствердження, самовдосконалення й досягнення професіоналізму [1].

Вагоме місце в системі інформаційного забезпечення формування компетентності особистості майбутніх фахівців соціальної роботи належить Інтернет-ресурсам, комунікаційним каналам Інтернету, що забезпечують здатність особистості орієнтуватись не тільки в інформаційному середовищі загалом, а й оволодівати та оперувати інформацією стосовно професійної діяльності в соціальній сфері та перспектив професійного зростання. Зокрема, у Ст.3 Закону України «Про освіту» регламентовано право кожної людини на доступ до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів, у тому числі в мережі Інтернет, електронних підручників та інших мультимедійних навчальних ресурсів у порядку, визначеному законодавством [2].

Інтернет-ресурси – це важливий фактор розвитку інтелектуального потенціалу, важливе джерело нової, соціально важливої інформації. Поширення сучасних інформаційних технологій вплинуло на всі сфери суспільного життя, стало глобальним фактором цивілізаційного розвитку. Упровадження

інформаційно-комунікаційних технологій сприяє забезпеченню навчання, виховання, професійної підготовки особистості, формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців в інформаційному суспільстві, розвитку їх інтелектуального творчого потенціалу, що залежить від рівня сформованості таких особистісних якостей, як мотивація, досягнення успіху, самооцінка, суб'єктивний локус контролю. Сучасні інформаційні технології характеризує наявність всесвітньо добровільно об'єднаної системи комп'ютерних мереж та її сервісів: електронної пошти, телекомунікацій та ін. У межах нашого дослідження ми під інформаційно-комунікаційними технологіями будемо розуміти сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, що використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження й управління інформацією щодо визначення найбільш повного й оптимального змісту формування особистісної компетентності фахівців соціальної роботи, професійних знань, умінь, навичок та якостей, адекватних кваліфікаційним вимогам та етичному стандарту професії з надання допомоги людям, які опинились у скрутній ситуації, та їх підтримки [3].

Соціальна робота об'єднує складну, багатокomпонентну систему видів діяльності, серед яких невід'ємними складовими виступають взаємодія з клієнтами соціальних служб, безпосередня комунікація з людьми. Тому особистості фахівця важливо володіти комунікабельністю, умінням захищати права клієнтів, оцінювати і планувати соціальну ситуацію, включатись у ситуацію і допомагати клієнту вийти з кризового стану, умінням працювати в команді, мати бажання підвищувати професійну компетентність [4].

Отже, соціальна робота виникла для задоволення потреб суспільства та підтримки особистісного самовизначення. Задача вищої освіти у цьому контексті - формування та розвиток компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи. Використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє оптимальному навчальному середовищу та розвитку компетентності фахівців, підтримуючи саморозвиток на протязі життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. A common European framework for ICT Professional in all industry sectors.
URL : <http://www.ecompetences.eu>
2. Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Дата оновлення: 10.06.2023. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/T172145?an=2522>
3. Проблеми соціалізації особистості в умовах соціальних змін: колект. монографія / за заг. ред. А. В. Камбура. Чернівці, 2020. 418 с. URL : https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2018/2/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA%20druk%202020_1.pdf
4. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. Київ, 2003. С.13-42.

ДЕМ'ЯНЧЕНКО А. С.

здобувач вищої освіти ОР «магістр»,
Запорізький національний університет
м. Київ

anastasia2309999@gmail.com

АКТУАЛІЗАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОГО ТА НОВІТНЬОГО ВИЗНАЧЕННЯ МЕТАФОРИ

Метафора в літературі розглядається як потужний інструмент, що дозволяє письменникам передати глибокі ідеї та створювати виразні образи в текстах. Вона є одним з основних риторичних засобів і дозволяє розширити можливості виразності та символіки в тексті. За допомогою метафори письменник може порівнювати або переносити властивості одного об'єкта на інший, створюючи нові шари значень. Це дозволяє читачам бачити об'єкт або явище з нового ракурсу і розуміти його глибше. Визначення функції метафори в історіографії не

є простим чи прямим завданням; адже, як і у випадку з літературним досвідом та науковим розумінням, природа дискурсу, який є унікальним для цієї дисципліни, вже давно є предметом наукових дебатів. Але доки природа історичного дискурсу залишається невизначеною, наше розуміння ролі, яку метафора відіграє в історіографії, так само залишатиметься непереконаливим [6, с. 125].

Ще з часів античності метафора як риторичний прийом та стилістична фігура привертала увагу вчених, філософів та ораторів, які розглядали її здебільшого в рамках риторики. Класичним стало трактування метафори Аристотелем, який заклав основу порівняльної теорії, що розглядає метафору як імпліцитне порівняння метафоричного значення виразу з прямим, що ґрунтується на аналогії чи подібності [7, с. 303]. Стародавні філософи та ритори розглядали метафору як тимчасову зрозумілу зміну у вживанні загального або одиничного терміна, зазвичай іменника або іменникового словосполучення. Для Аристотеля, який писав у середині IV століття до нашої ери, образне переміщення терміна вважається метафорою незалежно від того, як саме пов'язані між собою звичний референт терміна і його спеціальний тимчасовий референт [2]. У «Риториці» Аристотеля, яка завжди була еталоном для теоретиків, стверджується, що між метафорою і порівнянням «дуже мала різниця»: порівняння – це «метафора, що відрізняється лише додаванням слова, тому вона менш приємна, бо довша» [1, с. 367]. Таким чином, в період Античності Аристотель започаткував розуміння метафори як фігури мови, в якій ім'я або описове слово чи словосполучення переноситься на об'єкт або дію, відмінну від того, до якого воно буквально застосовується. Це твердження Квінтіліан в «Інституті ораторського мистецтва» визначає метафору як «*similitudo brevior*» [5].

Всі ці визначення допомагають виділити ряд специфічних і вузькоспеціалізованих поглядів на метафору, які в основному передбачають, що метафора: є мовним явищем; використовується в літературних і риторичних цілях, щоб прикрасити мову або зробити її більш пронизливою; заснована на аналогії або схожості між порівнюваними об'єктами; і, нарешті, що її створення

є навмисним і є вираженням генія авторів [4, с.2]. Тож, ми можемо визначити, що метафори можуть бути ефективними інструментами для виразного висловлення почуттів, створення атмосфери та яскравих образів, які запам'ятовуються. Літературні твори, насичені метафорами, можуть бути багатшими і більш змістовними. Вони допомагають авторам виразно спілкувати свої ідеї та враження, а читачам – краще розуміти і сприймати літературний твір. Метафори роблять мову більш кольоровою та образною, розширюють можливості творчого вираження і відкривають нові шляхи інтерпретації тексту. За доби Відродження сутнісні уявлення про метافору еволюціонували у «Левіафані» (1651) Томас Гоббс менш поблажливий і відносить «метафоричне вживання слів» до «зловживань мовою» [3, с. 80].

У мовознавстві метافору розглядають у семасіологічному аспекті – як один з головних шляхів утворення переносного значення, зміни значень мовних одиниць і розвитку мовної семантики; в ономасіологічному – як один із загальних принципів номінації; у поетико-стилістичному – як один з тропів; у лінгво-філософському та етнолінгвістичному підходах – як когнітивний процес, спосіб світобачення; як спосіб моделювання світу і творення мовної картини світу [8, с.334]. Метафора є семантично мотивованою, образною лексичною одиницею з переносним значенням. Як лексична одиниця метафора є метафоричним лексико-семантичним варіантом лексеми, яка перебуває у відношеннях семантичної похідності і лексичної мотивації з висхідним номінативним значенням [9, с. 55].

Когнітивна лінгвістика як мовознавчий напрям, який функціонування мови розглядає як різновид когнітивної, тобто пізнавальної, діяльності, а когнітивні механізми та структури людської свідомості досліджує через мовні явища. Когнітивна лінгвістика є складовою частиною когнітології — інтегральної науки про когнітивні процеси у свідомості людини, що забезпечують оперативне мислення та пізнання світу [9].

Дж. Лакофф і М. Джонсон запропонували розгляд метафори як концептуальну одиницю. Зокрема, у праці «Метафори, якими ми живемо»

науковці відзначають, що метафора — це не лише питання мови, тобто просто слова. Вони стверджують, що, навпаки, процеси людського мислення є значною мірою метафоричними. Метафори як лінгвістичні вирази можливі саме тому, що в концептуальній системі людини є метафори [12, с. 6]. Звичні мовні метафори є лише поверхневими проявами глибинних концептуальних зв'язків. Більшість концептуального мислення є метафоричним, а концептуальні сфери конкретизуються і виражаються в сім'ях концептуальних метафор, таких як «Emotionally intimate is physical close», «Argument is war», «Love is a journey», «Theories are buildings» [11, с. 31]. Метафора — це спосіб мислення людей, який може конструювати різні світогляди та психологічне пізнання. Метафора — це когнітивний феномен, який може відображати спосіб мислення людей, суть якого полягає в розумінні та переживанні одного виду речей в термінах іншого [10, с. 344].

Когнітивний підхід розглядає метафору не лише як питання мови, але й як питання мислення. Теоретики когнітивного підходу стверджують, що метафора є важливим інструментом, за допомогою якого ми концептуалізуємо реальність. Це потім впливає на те, як ми поведимося і діємо. На відміну від теорій заміщення та порівняння, які розглядають метафору як щось екстраординарне та декоративне, когнітивна теорія наголошує на тому, що метафора є частиною звичайної, повсякденної мови. Набір конвенціональних метафоричних понять реалізується в мові, яку ми використовуємо щодня, щоб говорити про наш досвід, включаючи абстрактні поняття, такі як любов і час.

Отже, ми проаналізували традиційний та новітній підхід до бачення метафори. За часів Античності метафора розглядалася виключно як риторичний засіб, що слугував окрасою тексту, надавав йому емоційного забарвлення. Поступовий розвиток науки і техніки засвідчив, що метафора може виступати не лише художнім засобом, однак потужним когнітивним інструментом впливу. Новітнє бачення метафори полягає у виконанні когнітивної функції. Дж. Лакофф і М. Джонсон наголошували на концептуальній основі метафори. Це полягає в її здатності розширювати наше розуміння світу, надавати значення ідеям та

поняттям через асоціації з іншими об'єктами або явищами. Вона допомагає нам сприймати та інтерпретувати інформацію з нової перспективи, що може бути корисним в навчанні, роздумах та спілкуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aristotle. Art of Rhetoric. Translated by J. H. Freese. Revised by Gisela Striker: online source. Loeb Classical Library 193: Harvard University Press, 2020. URL : <https://www.loebclassics.com/view/LCL193/2020/volume.xml> (retrieved: 18.10.2023).
2. Hills D. Metaphor. The Stanford Encyclopedia of Philosophy: article. Fall 2022. Edition. Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds), 2022. URL : <https://plato.stanford.edu/archives/fall2022/entries/metaphor/> (retrieved: 19.10.2023).
3. O'Donoghue, J.. Metaphor. In: The Relevance of Metaphor. Palgrave Macmillan, Cham. 2021. URL : https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-83954-3_3 (retrieved: 15.10.2023).
4. Portuese L., Pallavidini M. Researching Metaphor in the Ancient Near East: An Introduction. In L. Portuese & M. Pallavidini (Eds.). Researching Metaphor in the Ancient Near East. Harrassowitz Verlag, 2020. pp. 1–14. URL : <https://lib.ugent.be/catalog/ebk01:4100000011401866> (retrieved: 15.10.2023).
5. Quintilian. Harold Edgeworth Butler. Cambridge. Cambridge, Mass., Harvard University Press; London, William Heinemann, Ltd. 1922. URL : <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:abo:phi,1002,0018:6:8> (retrieved: 25.10.2023).
6. Stambovsky P. Metaphor and Historical Understanding. History and Theory. Edition № 2, 1988. 125 p. URL : <https://doi.org/10.2307/2505137> (retrieved: 15.10.2023).
7. Шаля О. І. Метафора як когнітивна модель у сучасному англomовному науковому дискурсі: стаття. Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. 2008. С. 303-308. URL :

<http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/10992?show=full> (дата звернення: 31.10.2023).

8. Українська мова: енциклопедія. Київ : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.

9. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : Підручник для студ. філол. спец. вузів. Київ : Академія, 1999. 288 с.

10. Zhang J. Cognitive Function of Conceptual Metaphor in Network Catchwords. 2020. URL : <https://www.atlantis-pess.com/proceedings/sseer-20/125942780> (retrieved: 15.10.2023).

11. Ritchie L. D. Conceptual Metaphor Theory. In: Context and Connection in Metaphor. Palgrave Macmillan, London. 2006. URL : https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230286825_3 (retrieved:20.10.2023).

12. Lakoff G., Johnson M. Metaphors we live by. University of Chicago press, 1980. URL : <https://www.umsl.edu/~alexanderjm/MetaphorsWeLiveBy.pdf> (retrieved: 20.10.2023).

ІВАНЕНКО Ф. В.

студент IV курсу,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ,
IvanenkoFV@krok.edu.ua

МАРУХОВСЬКИЙ О. О.

к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК»,
м. Київ
OlegM@krok.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-0708-1603>

**НОВІ ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ЕРИ ДЛЯ ІТ-ТРАНСФОРМАЦІЇ
ПРОФЕСІЙ У СФЕРІ ЖУРНАЛІСТИКИ ТА PR-КОМУНІКАЦІЙ В
УКРАЇНІ**

Актуальність виникнення нових викликів цифрової ери для ІТ-трансформації професій у сфері журналістики та PR-комунікацій в Україні й у всьому світі більш ніж очевидна. Розвиток цифрових технологій та інтернет-комунікацій сприяв появі нових професій, посад та робіт, які пов'язані з інформаційно-комунікаційним простором. Зміни в медіа-просторі викликають потребу у фахівцях, які мають глибокі знання не лише у сфері традиційного журналізму та PR, але й у сферах аналізу даних, цифрового маркетингу та новітніх інструментів комунікації.

Мета нашого дослідження з'ясувати назви нових професій, посад та робіт у сфері журналістики, зв'язків з громадськістю та інтернет-комунікацій, які не можна знайти відповідно у відомому Національному класифікаторі України ДК 003:2010 «Класифікатор професій», затвердженому наказом №327 Держспоживстандарту від 28.07.2010 року, який оновлено 23.06.2023 року. Відомо, що в основу цього Класифікатора професій було покладено «Міжнародну стандартну класифікацію професій (ISCO-88: International Standard Classification of Occupations/ILO, Geneva), рекомендовану Міжнародною конференцією статистики праці Міжнародного бюро праці для застосування при розробленні документів з професійної класифікації», що суттєво полегшує міжнародний обмін спеціальною професійною інформацією між Україною та світовим співтовариством. Причому в ньому міжнародно визнані «професійні назви робіт (професії, посади) згруповано у розділи, підрозділи, класи, групи, залежно від характеру виконуваних робіт та кваліфікацій [1].

Такі нові професії цифрової ери можна знайти у новому сучасному класифікаторі ІТ-спеціальностей в Україні, який не так давно оприлюднило Міністерство цифрової трансформації України, перелік яких налічує 76 нових професій. Деякі нижче перераховані з цих запропонованих професій тісно пов'язані з можливістю працевлаштування журналістів та PR-фахівців в Україні та й у всьому світі у зв'язку з подальшим розвитком цифрових технологій та інтернет-комунікацій, тобто з новими викликами цифрової ери.

Менеджер з соціальних мереж (SMM) (2432.5) є фахівцем, відповідальним за розробку та впровадження стратегій в соціальних мережах з метою підвищення впізнаваності бренду та збільшення продажів. Актуальність цієї професії обумовлена зростанням важливості цифрового простору та його впливу на бізнес. Менеджер з соціальних мереж відповідає за налаштування таргетованої реклами, розробку стратегій просування та оптимізацію рекламних кампаній. Ця професія має перспективи у зв'язку з постійним розвитком соціальних мереж та зростанням їх аудиторії. Застосування передових методів аналізу даних та креативних підходів до контент-маркетингу дозволяє досягти ефективних результатів у цифровому просторі. Для журналістів та PR-фахівців, співпраця з Менеджером з соціальних мереж стає необхідністю для побудови ефективної комунікації та формування позитивного іміджу компанії в онлайн-середовищі.

Копірайтер (2431.1) – це фахівець, який створює текстовий контент для рекламних матеріалів, веб-сайтів, соціальних мереж тощо. Копірайтери сприяють підвищенню брендової привабливості, залученню аудиторії та підтримці комунікаційних стратегій. Журналіст, наприклад, може теж виступати у ролі копірайтера, бо професії мають багато спільних навичок. Однак, копірайтер, на відміну від журналіста, може вміти писати продажні тексти, рекламні слогани та оптимізувати текст для пошукових систем.

Менеджер із закупівлі онлайн-реклами (2431.2) відповідає за пошук нових джерел онлайн аудиторії та щоденний аналіз ефективності маркетингових кампаній. Ця професія доволі актуальна, оскільки зараз, в епоху цифровізації, компаніям необхідно залучати та утримувати цільову аудиторію в онлайн середовищі. Потреба в інтернет-рекламі стає все більшою. Фахівцям в цій сфері необхідне розуміння цільової аудиторії, вміння аналізувати дані та створювати ефективні стратегії комунікації, що дозволяє журналістам та PR-фахівцям успішно переорієнтувати свої навички.

Менеджер по налаштуванню рекламних мереж (Ad Operations Manager – AdOps) (2431.10.1) відповідає за ефективне налаштування, оптимізацію та

звітність по рекламі на онлайн ресурсах і мобільних додатках. Менеджер по налаштуванню рекламних мереж взаємодіє з рекламодавцями, вивчає аудиторію та використовує дані для підвищення ефективності рекламних кампаній.

Проект-менеджер маркетингових кампаній (Performance Marketing Manager) (2431.10.3) відповідає за ведення повного циклу рекламного проекту, включаючи планування, розробку дизайну та запуск реклами. Основна функція – розробка та впровадження стратегії закупівлі трафіку, а також оптимізація та масштабування рекламних кампаній.

Менеджер з інтернет-маркетингу (Digital Marketing Manager) (2431.10.4) бере участь у розробці онлайн маркетингової стратегії, приваблює потенційних клієнтів за допомогою веб-інструментів, відповідає за розробку та запуск рекламних кампаній в інтернеті. Актуальність цієї професії визначається необхідністю компаній в ефективному використанні онлайн ресурсів для просування продуктів та послуг в сучасному цифровому середовищі.

Підсумовуючи вищенаведене, слід підкреслити, що цифрова ера відкрила нові можливості для ІТ-трансформації професій у сфері журналістики та PR-комунікацій. Поява цих нових професій, свідчить про потребу адаптації до цифрового середовища, що швидко змінюється, тому фахівці повинні володіти новітніми технологіями, аналітичними навичками та розумінням соцмереж для успішної кар'єри. Фахівцям з журналістики варто постійно вдосконалювати свої навички у сфері PR-комунікацій для успішного функціонування у цифровому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Класифікатор професій: Допомога користувачам. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=08f53368-178e-4952-b0ea-f6d8f0b3b5b6&title=KlasifikatorProfesii-DopomogaKoristuvacham&isSpecial=true> (дата звернення 23.11.2023).
2. Новий класифікатор ІТ-спеціальностей. URL : <https://www.slideshare.net/24tvua/it-238413411> (дата звернення 23.11.2023).

КРАВЧУК В. О.
здобувач рівня вищої освіти бакалавр,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця
viixxell@gmail.com

МІЖОСОБИСТІСНІ КОМУНІКАЦІЇ

Міжособистісні комунікації припускають прямий міжособистісний обмін інформацією, в якому переважно використовується канал усного мовлення. При безлічі методів комунікації майже весь свій час керівники витрачають на прямий міжособистісний обмін інформацією. Вивчення міжособистісних комунікацій з метою їх керованості має найбільшу значимість. У міжособистісних комунікаціях головним є передача інформації від однієї особи до іншої. Міжособистісні комунікації мають ряд відмінних характеристик, які необхідно враховувати менеджерам у професійній діяльності.

По перше, міжособистісна комунікація практично завжди більш оперативна і досягає свого адресата при мінімумі перешкод.

По-друге, вона завжди вибіркова, так як міжособистісний канал оперативно формується в найбільш підходящий для передачі інформації момент і здатний виходити на потрібного респондента.

Міжособистісна комунікація вільніша від формальних, що регламентують форму і стиль повідомлення рамок, що робить її більш доступною і дохідливою. Крім того, при особистому спілкуванні ефект сприйняття може бути посилений за рахунок чарівності говорить, тембру його голосу, інтонації, міміки, жестів, орієнтованих виключно на конкретного співрозмовника. І останнє, в міжособистісній комунікації відкриваються величезні необмежені можливості для використання ефекту зворотного зв'язку. Комунікація розглядається як основний метод для досягнення поведінкових змін, який включає як психологічні процеси, так і мову [1].

З усіх видів комунікацій міжособистісні стикаються з найбільшою

кількістю бар'єрів, що перешкоджають ефективному сприйняттю інформації одержувачем. При декодуванні повідомлення доступні перешкоди, що обмежують розуміння інформації та виникають або в фізичному оточенні, або в сфері емоцій людини. Виділяють три типи бар'єрів: особистісні, фізичні та семантичні.

Вражаючі відмінності були виявлені на основі ідентифікації зразків комунікацій чоловіків і жінок. Чоловіки схильні робити акцент на владних повноваженнях, а жінки більше уваги приділяють довірчим взаєминам. Чоловіки прагнуть замаскувати невпевненість на відміну від часто сумніваються жінок. Чоловіки відрізняються прямолінійністю, тоді як жінки вважають за краще обхідні маневри. Жінки прагнуть поставити більше запитань, які прояснюють проблему, а чоловіки вважають зайві питання підтвердженням некомпетентності [2].

Фізичні бар'єри являють собою комунікативні перешкоди, що виникають в матеріальному середовищі комунікацій. Навколишнє обстановка, шуми, невербальні засоби комунікацій здатні перешкоджати, або навпаки, сприяти сприйняттю, розумінню і засвоєнню інформації, що передається. У невербальній комунікації використовуються будь-які символи, крім слів (жести, рухи, пози, вираз обличчя, погляди, посмішки, інтонації, модуляції голосу, плавність мови, час, просторове розташування і т. д.). Дослідження показали, що 55% інформації сприймається через жести, пози і вираз обличчя, 38% - через інтонації і модуляції голосом, і тільки 7% - через слова. Практично невербальна інформація пригнічує вербальну, і важливіше не що говориться, а як то кажуть. Відповідно значення і вплив невербальної комунікації величезне.

Семантичні бар'єри означають різні значення, приписувані різними людьми одним і тим же символам. Символи багатозначні, і при виборі одного з них може виникнути нерозуміння. Використовувані в комунікаціях обмеження звужують можливість інтерпретації і розуміння повідомлень і привносять суб'єкти.

Складність в передачі повідомлень А. Герцен описує так: "Люди думають,

що достатньо довести істину, як математичну теорему, щоб її прийняли; що досить самому вірити, щоб інші повірили. Виходить зовсім інше: один говорить одне, а інші слухають і розуміють інше, тому що їх розвитку різні".

Семантика призводить до обмеженої бази використовуваних в комунікаціях символів. Практично всі комунікації здійснюються за допомогою символів, декодування яких і суб'єктивна інтерпретація можуть призвести до емоційним бар'єрам, блокуючим міжособистісне спілкування. Особливо складні проблеми можуть виникнути при побудові комунікацій між представниками різних культур. Обидві сторони повинні знати не тільки буквальні значення слів використовуваної мови, а й інтерпретувати їх в контексті використання (інтонації, гучність, які супроводжують жести) [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богомаз К. Ю. Соціальні комунікації в управлінні : навч. посіб. Кам'янське : ДДТУ, 2018. 186 с.
2. Берегова О. М. Сучасні комунікації в культурі України : навч. посіб. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2006. 178 с.
3. Виходець О. М. Соціальні комунікації в культурі української організації : монографія. О. : Олтех, 2010. 285 с.

КУКАРІН Т.
курсант 1 курсу,
Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
м. Дніпро

Науковий керівник:
ЦАРЬОВА І. В.
доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри українознавства та іноземних мов,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Однією з основних тенденцій у сфері функціонування української мови в умовах воєнного стану є зміна спілкувальної практики. Завдяки активізації військових дій і поширенню інформаційної війни з боку ворога, збільшується важливість і актуальність використання української мови як засобу комунікації.

Іншою тенденцією є збільшення попиту на воєнні терміни та слова-символи, що використовуються у військовій сфері. Наприклад, можна відмітити появу нових слів, які пов'язані з війною, а також використання в армійській техніці назв і символів, що відображають українську національну ідентичність.

Третьою тенденцією є вплив іншомовного оточення на функціонування української мови. У зоні бойових дій активно залучаються миротворчі сили та небойові контингенти з інших країн, які мають свою мову і комунікативні звички. Це впливає на мовну практику в районах, що перебувають під контролем таких сил, і може спричинити зміни в мовленнєвому просторі. Але й не дивлячись на це, відбувається і зміцнення патріотичного настрою серед українського населення, що сприяє більш активному використанню української мови як засобу самовираження та збереження національної ідентичності. Українська мова стає одним із символів опору та патріотизму, що посилює її популярність та значення.

Ситуація у сфері функціонування української мови в умовах воєнного стану може бути складною і непередбачуваною, оскільки вона залежить від багатьох факторів, таких як географічне положення, масштаби бойових дій, розподіл населення та інші. Проте, в таких умовах збереження та розвиток української мови є одним із важливих завдань для українського суспільства та держави. Згідно до статистики уповноважений зазначає, що минулого року надійшло 117 звернень щодо порушень функціонування державної мови у сфері

освіти, що на 25% менше, ніж у 2021 році.

З часу ухвалення Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" відбулися значні зрушення у питанні забезпечення мовних прав громадян. Зокрема, розпочата робота відповідних інституцій, поступово набувають чинності норми Закону про мову, ухвалено ряд нормативно-правових актів, що додатково вноормовують процес імплементації мовного законодавства[1].

Функціонування української мови в умовах воєнного стану може бути складним і залежить від багатьох факторів. Воєнний стан, як правило, спричиняє певні обмеження та регулювання діяльності і комунікації громадян. Це може вплинути на вільне використання української мови.

Офіційною мовою в Україні є українська, і вона захищена державою. Однак, українська мова є важливою складовою національної ідентичності українців, і навіть в умовах воєнного стану вона може зберігатися та розвиватися через різноманітні ініціативи. Зокрема, можуть діяти мовні школи, громадські організації та медіа, які працюють на підтримку української мови.

Українська мова також може відроджуватися та підтримуватися у буденному житті людей, через їх розмови, письмові повідомлення, соціальні мережі та інші способи комунікації. Важливо мати на увазі, що українську мову можна зберегти та розвивати, незважаючи на складні умови воєнного стану[2].

Отже, збереження української мови в таких умовах відіграє важливу роль у протистоянні інформаційної агресії та збереженні української культурної спадщини. Українська мова є не тільки способом спілкування, а й елементом національної єдності, тому її забезпечення та захист є невід'ємною частиною боротьби за свободу та незалежність. Забезпечення можливості вивчення, використання та розвитку української мови є особливо важливим для молодого покоління, що буде мати вирішальний вплив на майбутнє України. Умови воєнного стану роблять українську мову ще більш важливою, оскільки її збереження і розвиток сприяють зміцненню національної самоідентифікації,

укріпленню національної свідомості та формуванню сильної та самодостатньої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2019, № 21, ст. 81. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення 16.11.2023).

2. В умовах воєнного стану питання належного функціонування державної мови набуває ключового значення. URL : https://galinfo.com.ua/news/v_umovah_voienного_stanu_pytannya_nalezhnogo_funktsionuvannya_derzhavnoi_movy_nabuvaie_klyuchovogo_znachennya_383574.htm (дата звернення 16.11.2023).

МАКАРОВ Д. Д.

курсант 1 курсу,
Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро

Науковий керівник:

БІЛЧЕНКО В. В.

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро

makdan2808@gmail.com

ВПЛИВ ВЕРБАЛЬНОЇ І НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Загальновідомо, що всі види спілкування, зокрема навчальне, наукове й професійне, об'єднують дві царини – вербальну й невербальну, що рівноцінно важливі під час становлення і розвитку будь-якої особистості, а насамперед для

якісної мовної, психологічної і професійної підготовки майбутнього правоохоронця. Розробленню проблеми використання вербальних і невербальних комунікативних засобів, їхнього впливу на формування індивідуума протягом життя і безпосередньо під час навчання свої дослідження присвятили такі вчені, як С. Бацевич, Н. Голікова, Г. Денисенко, І. Ковалинська, В. Корольова, М. Зуєва та ін. На сьогодні науковці уже пропонують дефініції вербальної і невербальної комунікації, окреслюють їхні поняття, наводять класифікації вербальних і невербальних засобів. Проте не дослідженим досі залишається питання впливу науково-навчального спілкування на психоемоційний стан поліцейського як здобувача вищої освіти під час академічного процесу у ЗВО.

Із огляду на це, мета нашої розвідки – описати вплив вербальної і невербальної комунікації на психоемоційний стан майбутніх поліцейських, які навчаються у ЗВО.

Діяльність поліції є провідною серед правоохоронних органів, їй притаманна екстремальність, ризикованість, конфліктність, надзвичайність ситуацій, різка й небезпечна зміна умов, тому здобувач вищої освіти і майбутній працівник уже сьогодні повинен розвинути психічну стійкість, вміння впоратися зі своїми емоціями, моральним і фізичним напруженням, управляти інтелектуальним і вольовим психічним станом або вчасно стабілізувати його, оскільки вміння оволодіти своїми почуттями, самоконтроль і комунікація із собою і оточенням є одними із головних умов ефективності під час навчання і виконання посадових обов'язків. Майбутні працівники правоохоронних органів повинні добре усвідомлювати важливість розпізнання і розшифрування вербальних та невербальних комунікативних засобів під час спілкування з колегами, керівництвом, підозрюваними, злочинцями, свідками, а також бути емоційно й психологічно готовими до використання мовцями різних комунікативних тактик, стратегій, а подеколи навіть комунікативного садизму.

Під час вербальної комунікації послуговуються словами для оформлення думки й передання усного й письмового повідомлення, проте в умовах словесної

взаємодії неабияку роль відіграють і вираз обличчя, зоровий контакт, поза, жести мовців, що є елементами невербального спілкування. Невербальною комунікацією називають ту, що здійснюється за допомогою всіх органів чуття, тобто зору, слуху, дотику, смаку, нюху, оскільки кожен із них утворює свій канал комунікації. На думку А. Грищенко, слід розглядати 16 невербальних засобів спілкування, а саме: «рухи тіла, жести (рухи рук, ніг), просторове поле між співрозмовниками, вираз очей та направленість погляду, вираз обличчя, акустичні засоби (пов'язані з мовою і не пов'язані з нею), тактильні засоби (потиск руки, поцілунки), посмішка, косметика, реакції шкіри (почервоніння, збліднення), запахи (парфуми, алкоголь), одяг та його колір, манери (наприклад, тримати сигарету) та ін.» [1, с. 8].

Психолінгвісти доводять, що «приблизно 70% усього нашого спілкування є невербальним, тобто ми доставляємо лише близько 30% наших відомостей словами» [3]. Невербальні засоби індивідууми використовують щодня, нерідко мимоволі, і не замислюючись, однак саме ці сигнали зазвичай є, з одного боку, репрезентантами особистісних якостей мовця, а з іншого – стають чинниками додаткового впливу на адресата, складником певної обраної комунікативної стратегії, тому постійно потребують ретельної дослідницької уваги.

Невербальна комунікація, або ж мова міміки та жестів, об'єднує в собі всі прояви самопрезентації індивідуума, що не спираються на слова. Л. Могілевський справедливо зауважує, що «декодування невербальних засобів є найважливішою умовою ефективної комунікації» [2, с. 124]. Такі невербальні сигнали важливі в спілкуванні, оскільки дають змогу реально оцінити ситуацію, зрозуміти істинні почуття й помисли мовця, ставлення до комуніканта, що нерідко формується під впливом першого враження, яке є результатом впливу невербальних чинників – манери ходи, постави, виразу обличчя, міміки, погляду, стилю одягу тощо. Особливо цінними невербальні сигнали є також тому, що вони мимовільні й несвідомі, а також на відміну від вдумливо дібраних слів, завжди прозоріші й упізнавані. Без сумніву, вміння декодувати, керувати й самому зашифрувати повідомлення в невербальних засобах дають змогу

досягти неабиякого успіху в професійній діяльності майбутнього поліцейського.

Отже, засвоєння знань психолінгвістичного підґрунтя комунікації дають змогу поліцейському в майбутньому зрозуміти мотивацію поведінки людини, оцінити психологічний стан комуніканта, вибудувувати й спрямовувати мовний акт у потрібному руслі, керувати відносинами з потрібними людьми, отримати додаткові відомості учасників певної події, їхню поведінку, наперед професійно перевірити претендентів на перспективну агентську співпрацю, встановлювати довірливі стосунки з оточенням тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Невербальні засоби комунікації як запорука успіху оратора / за ред. В. В. Герман, Н. Соларьової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 48 с. URL : https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Nonverbalny_zasobi_komunikacii.pdf
2. Mohilevskyi L. Psycho pedagogical training of operating unit workers of national police of Ukraine. *Science and Education*. 2017. Issue 11. P. 120-131. URL : <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-11-16> (дата звернення: 12.10.2023).
3. What is nonverbal communication? 10 different types (with examples). URL : <https://www.betterup.com/blog/types-of-nonverbal-communication> (дата звернення: 12.10.2023).

МИТНИК Н. В.

бакалавр,

Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету,

м. Вінниця

anastasiमितnik2@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Історичний розвиток суспільства відбувався під впливом певних ключових

тенденцій, які були обумовлені та керовані людським розумом, прагненням людини пізнати навколишній світ, пізнати себе. Цей процес будувався на отриманні, накопиченні та передачі знань чи інформації. Інформація, як певне знання, втрачає будь-який сенс, не будучи використаною. Використання інформації має на увазі її обмін. У природі такий обмін відбувається повсюдно, його ціль, зазвичай, еволюційна.

Соціальна комунікація – це процес передачі інформації, ідей, емоцій між людьми, групами та організаціями у рамках соціальної системи. Вона є невід'ємною частиною суспільного життя і відіграє важливу роль у формуванні соціальних відносин, розвитку культури та соціальних інститутів.

Ситуація або контекст, в якому здійснюється комунікація, є комунікативним середовищем – це все, що оточує людину, її сутнісний світ [1, с. 10]. Втім, у конкретний час комунікаційний процес може відбуватися лише у певної частини середовища, званої сферою комунікації. Сфера комунікації безпосередньо залежить від якісного стану комунікативного середовища і може бути побутовою, виробничою, бізнесовою, політичною, науковою тощо. За своєю формою комунікація може мати естетичний і прагматичний характер.

Перший має на увазі певне задоволення, яке відчують комуніканти. Не варто вважати такого роду комунікацію суто гедоністичною, оскільки найчастіше продуктом естетичного спілкування бувають нові думки, свіжі ідеї та несподівані одкровення. Це творча комунікація, і, якщо підбирати термін, який більшою мірою відповідає характеру такої комунікації, ми б назвали її діалогічною рефлексією – процес, під час якого індивід (учасник комунікації) акцентує увагу не на собі, але на свідомості комунікативного партнера.

На сьогоднішній день найбільш значущою та актуальною проблемою сучасного суспільства є проблема комунікації та розуміння. Бурхливий розвиток засобів масової комунікації надає зростаючий вплив на соціальні процеси в усьому світі. Існує безліч думок і суперечок про те, позитивний чи негативний вплив несуть засоби масової комунікації у житті людей. З одного боку, винахід електронних засобів масової комунікації сприймається як рішучий прорив до

побудови цілісного, прозорого та розумного світу. З іншого боку, в центрі його уваги знаходяться негативні наслідки засобів масової комунікації: віртуалізація реальності та маніпуляція свідомістю, що руйнує вплив на людину, яка перетворюється на часткового, розірваного суб'єкта.

Отже, найважливішим чинником, що впливає актуальність проблеми, є величезна, але водночас суперечлива роль, що грає масова комунікація у світі. Очевидно, що сучасні засоби масової комунікації сприяють ослабленню активності міжособистісного спілкування, почуттів соціальної та моральної солідарності для людей. Людина стає заручником засобів масової комунікації, часом не усвідомлюючи цього. Можна зробити висновок про те, що засоби масової комунікації скоріше несуть негативний вплив на життя суспільства, але уявити наше життя без інтернету та інших засобів масової інформації неможливо.

Наприклад, у лінійної моделі Гарольда Лассвела головним елементом є комунікатор, а одержувач – лише об'єкт його комунікативного впливу [2, с. 21].

Відомо, що першу комунікаційну модель було запропоновано Г. Лассуелом в 1948 році. Вона включала наступні елементи: хто передає; що передає? як здійснюється передача повідомлення? кому надіслано повідомлення? яка ефективність передачі? Описана Г. Лассуелом модель монологічна, оскільки автор його реципієнт залишається пасивним, тому що не бере активної участі у процесі обміну інформацією, що знижує ефект впливу. Дослідники зазначають, що саме лінійний характер відрізняє перші моделі соціальних комунікацій від сучасних комунікацій [3, с. 16].

Вирішення актуальних проблем соціальної комунікації є важливим завданням, яке дозволить забезпечити ефективно та безпечно спілкування людей у сучасному світі. Нині відбувається процес формування глобального комунікаційного простору, який впливає на всі сторони життєдіяльності суспільства на окрему особу та всіх компонентів системи культури. Комунікація в сучасному суспільстві все більше проникає в усі сфери людського існування. Поширення інформації через канали зв'язку робить суспільство інформаційним.

Становлення і розвиток відкритого і цивілізованого суспільства, соціального та індивідуального партнерства і конкуренції, поява принципово нових форм спілкування і комунікації, заснованих на правових і соціальних засадах, формальна рівність усіх громадян суспільства - ось характерні риси сьогодення [4, с. 174].

Таким чином, з метою мінімізації негативних наслідків, необхідно побудувати таку соціально-комунікативну модель управління, яка сприяла б підвищенню репутації та сприятливому перебігу організаційних змін. Необхідно постійно здійснювати моніторинг щодо відстеження якісного стану міжкультурних комунікацій, що склалися, і визначати напрями їх розвитку. У цьому виникає потреба у ширшому і всебічному дослідженні соціальних комунікацій. Облік комунікативних аспектів зумовлює необхідність вивчення соціальних комунікацій, як певного процесу, що має важливе відношення до функціонування груп, організації та загалом суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Красняк О., Амонс, С. Соціальні комунікації: особливості їх запровадження в період війни. *Економіка та суспільство*, № 48. 2023. С. 1-11.
2. Харченко Л. М. Соціальні комунікації : навчально-методичний посібник. Переяслав : «Видавництво КСВ», 2021. С. 39.
3. Соціальні комунікації: теорія та практика : реком. бібліогр. покажчик / Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету ; упоряд. О. Поліщук ; бібліогр. ред. О. Дікунова ; за ред. О. Кравченко. Кривий Ріг, 2023. С. 55.
4. Білан Н. І. Соціальні комунікації в інформаційному суспільстві. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2014. Т. 56. С. 171. С. 174–175.

НАКОНЕЧНИЙ А. В.

здобувач,
Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
м. Дніпро

Науковий керівник:

ЦАРЬОВА І. В.

д.філол.н., доцент,
професор кафедри українознавства та іноземних мов,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
tsarevasgd@ukr.net

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасний світ маркується неабиякими змінами у сфері соціальних комунікацій. З появою нових технологій і швидким розвитком цифрового віку спілкування переживає значні трансформації. Інтернет та цифрові медіа змінили способи, якими ми взаємодіємо, створюють і підтримують взаємні зв'язки, а також сприяють формуванню нових форм комунікації. Це змінило не лише сам спосіб спілкування, але й сприйняття світу та наших взаємин у суспільстві.

Еволюція соціальних комунікацій здійснюється не тільки технологічними змінами, але й перетвореннями у взаємодії між людьми. Спільноти стають більш глобальними, а функції соціальних мереж та медіа розширюються, надаючи нові можливості для спілкування, співпраці та взаємодії навіть на великих відстанях. Розуміння цих змін є ключовим для розвитку сучасного суспільства, де вплив соціальних комунікацій знаходиться в центрі нашої взаємодії та створює нові шляхи взаємодії та сприйняття інформації.

Ця епоха перетворення у соціальних комунікаціях принесла не тільки нові можливості, але й виклики. Вона розширює наші горизонти, наближає нас до глобального масштабу, але й ставить перед нами завдання адаптуватися до швидкозмінних реальних цифрового спілкування. Тому вивчення та розуміння

цього еволюційного процесу є необхідним для успішної адаптації та взаємодії в цьому сучасному цифровому світі.

У сфері соціальної комунікації Н. Палашев визначає поняття "соціальні ролі" як закріплення основних комунікативних позицій у системі. Ці ролі залишаються сталими в контексті соціального зв'язку. Однак реалізація соціальної ролі постійно еволюціонує, змінюючись і адаптуючись під динаміку та трансформацію цінностей. Отже, дослідник аналізує взаємозв'язки соціальної ролі та соціальної комунікації в моделях соціальної комунікації, що важливо, що соціальні ролі формують позиції та взаємодію в процесі комунікації [2, с. 201].

Н. Палашев вважає, що можна описати модель соціальної комунікації як "дві з'єднані між собою піраміди", які взаємодіють через процес самопрезентації. Цей опис, за його словами, може розглядатися як явна історія моделі соціальної комунікації, і ця модель застосована не лише на етапі розвитку мовленнєвої частини соціальної комунікації, а й на попередніх етапах, які відомі як архісеміотичні та прелінгвістичні етапи формування символів. Відповідно до цієї моделі, соціальна комунікація вважається полемом, де протистояти такі протилежності, як розуміння і конфронтація, створення і руйнування, співпраця та індивідуальність, любов і ворожнеча [2, с. 202].

Інтернет став найбільш динамічним та швидко розвиваючись засобом соціальних комунікацій, нові технології зв'язку об'єднали різні системи комунікації в єдину глобальну мережу, що дозволяє обмінюватися інформацією між країнами світу. Інтернет є ключовою ознакою переходу від індустріальної епохи розвитку до інформаційної. За словами дослідника Г. Штромайєра, масовими формами соціальних комунікацій є: всесвітня мережа Інтернет, електронна пошта (e-mail), Usenet (тематичні форуми в мережі Інтернет), інтерактивні системи спілкування через Інтернет (IRS, чати) [3].

Теорія соціальної мережі вважає, що людська поведінка та спілкування відчують вплив природних моделей взаємодії між людьми. Одне з головних положень цієї теорії стверджує, що чим сильніше соціальні зв'язки між людьми, тим інтенсивніше вони спілкуються один з одним, використовуючи всі

можливості медіа. Інтернет, як і інші інновації у сфері комунікаційних технологій, продовжує сприяти об'єднанню людей у соціальних мережах, а також сприяє зв'язку між людьми та організаціями, які можуть бути віддаленими географічно, але об'єднаними спільними інтересами. Теорія соціальних мереж стверджує, що соціальна комунікація в Інтернеті доповнює та розширює традиційні форми соціальної взаємодії: чим активніше люди взаємодіють із співтовариствами, тим більше вони спілкуються міжособистісно, а чим глибше їхні зв'язки, тим частіше вони користуються електронною поштою та іншими медіа для спілкування [1, с. 180].

Отже, соціальні комунікації пройшли значний еволюційний шлях, і сучасність позитивно впливає на їхню надзвичайну динаміку та широкий вплив на суспільство. Від архівних форм спілкування до появи Інтернету та цифрових платформ комунікації ми спостерігали не лише технологічні зміни, а й значні перетворення у способах взаємодії. Виникають можливості нових спілкування, що перетинають географічні та культурні кордони, забезпечуючи глобальний обмін інформацією та сприяючи зближенню різних спільнот.

Соціальні мережі стали кількома каналами для взаємодії, формування ідентичності та сприяють розвитку індивідів у цифровій епісі. Поняття соціальних ролей та їх вплив на комунікацію є ключовими в рамках вивчення спілкування. Інтернет, інтерактивні медіа та технології сприяли не лише розширенню можливостей спілкування, а й змінам в структурі та інтенсивності взаємодії між людьми.

Наслідки цього еволюційного процесу відобразилися на різних аспектах життя суспільства: від політики до культури, від освіти до бізнесу. Розвиток соціальних комунікацій не лише збільшив швидкість та доступність інформації, але й змінив сам спосіб, яким ми сприймаємо та реагуємо на світ навколо нас. Це підкреслює важливість розуміння та адаптації до цього змінного ландшафту соціальних комунікацій для ефективної взаємодії та розвитку в сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данько Ю. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. *Сучасне суспільство*. 2012. №2. С. 179-184.
2. Холод О. Соціальні комунікації: тенденції розвитку : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. й доп. Київ : Видавництво «Білий Тигр», 2018. 370 с.
3. Штромайєр Г. Політика і мас-медіа. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 303 с.
4. Tsarova I. Russian-Ukrainian War (2014–2022): words that have acquired new meanings. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. P. 804–812.

ПАЛАМАРЧУК С. І.

курсант,

Національна академія Державної прикордонної
служби України ім. Богдана Хмельницького,

м. Хмельницький

palamarcuksofia720@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБИ

Кожна людина здійснює комунікацію навіть не замислюючись над цим. Це проста та звичайна функція у життєдіяльності та у будь-якій сфері праці. Ми можемо розмовляти про професійну, наукову, службову та безліч інших комунікацій.

Як і кожен процес, соціальна комунікація забезпечує функції, а саме:

1. Інформаційна функція означає, що завдяки соціальній комунікації в суспільстві передається інформація про предмети, їх властивості, явища, дії та процеси.

2. Експресивна функція визначає здатність соціальної комунікації передавати оціночну інформацію про предмети або явища.

3. Прагматична функція означає, що соціальна комунікація є засобом, який спонукає людину до певної дії та реакції [1].

Державна прикордонна служба належить до тих соціальних інститутів українського суспільства, що справляють відчутний вплив на формальне його функціонування. Тому представники цієї правоохоронної структури повинні виступати як гармонійно розвинені особистості, які в результаті професійної підготовки мають високий рівень сформованості професійних компетентностей, і зокрема, у їх складі – комунікативних навичок [2].

Якщо розглядати прикордонну службу, то від початку навчання ми здійснюємо професійну комунікацію, так як це потрібно для подальшої роботи. Ми користуємось визначеннями, термінами, безпосередньо законодавчою базою, що дає змогу бути компетентним та професіоналом у своїй сфері. Враховуючи факт того, що ДПСУ виконує різноманітні завдання то і соціальна комунікація буде різноманітною залежно від ситуації. Буде доцільним стверджувати, що прикордонники мають бути максимально комунікабельними та обізнаними, адже робота з людьми вона найважча. Особливістю буде те, що військовослужбовці ДПСУ повинні дотримуватись всіх норм спілкування, ввічливості та вихованості міксуючи це з твердістю характеру, військової закалки, а також резистентністю.

Отже, кожна особистість повинна дотримуватись цих норм та соціальної комунікації, тому що це забезпечить якісну взаємодію між людьми та не допустить різноманітних непорозумінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гевко О. І. Сутність культури професійного спілкування майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки.* Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. № 2. С. 49-59.

2. Балагур Л. О. Підготовка майбутніх офіцерів до управління основними підрозділами охорони державного кордону як актуальна професійно-педагогічна проблема. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 5. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_5_5

ПАЩЕНКО М. С.

студентка,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро
10356486@student.dsau.dp.ua

СЕМАК Л. А.

к.філол.н., доцент,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро
semak.l.a@dsau.dp.ua
orcid.org/0000-0002-2495-4680

РОЗВИТОК НАВИЧОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Загальновідомо, що людина ухвалює рішення щодо спілкування, спираючись на розуміння того, де знаходиться, хто навколо неї і для чого їй потрібне спілкування. Людина протягом життя вирішує взаємодіяти їй чи ні, безпосередньо навчаючись і здобуваючи досвід. Здатність і вміння ухвалювати такі комунікаційні рішення традиційно називають соціальною комунікацією.

Мета цієї розвідки – проаналізувати особливості розвитку навичок соціальної комунікації.

Проблемам розвитку комунікативних здібностей, навичок соціальної комунікації присвятили свої праці такі науковці, як С. Амеліна, О. Литвинова, Т. Пахомова, О. Піддубцева, О. Резунова та ін. Комунікативні навички є запорукою успішного особистісного розвитку й створення міцної мережі взаємозв'язків і соціальної підтримки, що допомагають індивідууму подбати про власні потреби, поважаючи потреби інших. Люди не народжуються з навичками спілкування, а,

як і будь-які інші навички, вони вивчають через спроби, помилки й тривалу практику. Із-поміж трьох сфер спілкування, що їх можливо й потрібно практикувати, це невербальне спілкування, навички побудови комунікативної ситуації і націлення на результат. Якщо мова йде про розвиток навичок і підготовку до вербальної взаємодії, то, на думку О. І. Піддубцевої, «пріоритет предметної сторони змісту підготовки забезпечується трьохрівневою моделлю відбору компонентів – від комунікативного аспекту (відбір тем і ситуацій спілкування) до лінгвістичного (відбір текстів) і до процесуального та психофізіологічного (відбір знань, умінь і навичок спілкування)» [1, с. 212].

Неабияка частина того, як ми спілкуємося один із одним, є невербальною. Ті думки, що індивідууми висловлюють очима чи мовою тіла, настільки ж потужні характеристики, як і ті, що вони промовляють словами. Коли, наприклад, людина відчуває тривогу, вона може поводитися так, щоб уникати спілкування з іншими, а саме: ігнорувати зоровий контакт або говорити дуже тихо. Інакше кажучи, людина намагається не спілкуватися, щоб не отримати негативної оцінки інших, проте її мова тіла й тон голосу дійсно передають потужні повідомлення іншим про неї: її емоційний стан і ставлення до слухача, знання теми.

Науковці виділяють кілька кроків, що можуть стати в нагоді для розуміння будь-яких недоліків і вдосконалення своїх невербальних навичок, як-от: визначення проблемних місць у спілкуванні з іншими (варто звернути увагу на рухи й жести, поставу, зоровий контакт, вираз обличчя, тон і гучність голосу, фізичну дистанцію) та проведення експериментів з невербальними навичками і їх практикування (спроби перед дзеркалом, камерою та практика нових невербальних навичок). Науковиця О. С. Резунова додає до складників формування навичок спілкування «вміння логічно, точно й доречно висловлюватися з огляду на традиції інокультурних партнерів; ставити запитання; реагувати на відповіді співбесідника тощо), а також культуру використання мовних засобів (вміння правильно використовувати та розуміти невербальні засоби спілкування, правильність використання інтонації, гнучкості,

темпу мовлення, проявів емоцій, міміки, пантоміміки з огляду на інокультурних партнерів) [2, с. 307].

Одними з найбільших складнощів для тих, хто страждає на соціальну тривожність, є початок розмови і її підтримка. Взагалі, це нормально мати певне побоювання перед початком нової розмови, особливо з незнайомими людьми, або якщо така комунікація важлива й вирішальна. Насамперед, слід визначити проблемні питання під час ведення розмови: чому важко почати розмову; що ви можете розповісти про себе; як підтримуєте бесіду. Також важливо практикувати навички розмови, а саме: говорити з незнайомцями, сусідами, колегами, робити компліменти іншим, знайомитись із людьми.

Для розвитку навичок соціальної комунікації слід практикувати асертивне спілкування, тобто чесне висловлення власних потреб, бажань і почуттів із повагою до потреб іншої людини. Коли ви спілкуєтесь дружньо, відкрито й уважно, ваша манера не погрожує й не оцінює адресата мовлення. Відкритий стиль спілкування має багато переваг, оскільки він може допомогти вам ставитися до інших більш щиро, із меншою тривогою.

Отже, розвиток навичок соціальної комунікації потребує ретельної уваги й практикування. Важливо перевіряти навички й пробувати себе в різних комунікативних ситуаціях, робити помилки, осмислювати їх, спостерігати за собою та іншими, оскільки в такий спосіб можна навчитися взаємодіяти в суспільстві. Питання роботи над навичками соціальної комунікації сьогодні потребує більше докладних наукових коментарів і аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Піддубцева О. І. Особливості іншомовної підготовки в українських аграрних закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 48. Т. 2. 2022. С. 212-217. URL : http://www.apnh-journal.in.ua/archive/48_2022/part_2/35.pdf (дата звернення:10.11.2023).

2. Резунова О. С. Формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів-аграріїв шляхом підвищення професійної компетентності викладача

вищого аграрного навчального закладу. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія.* 2014. С. 305-309. URL: https://www.researchgate.net/profile/Dmitro-Kasatkin/publication/318018182_Specificni_principi_pobudovi_profilu_informacijno-osvitnogo_seredovisa_navcanna/links/5ba4068d92851ca9ed1a0a5c/Specificni-principi-pobudovi-profilu-informacijno-osvitnogo-seredovisa-navcanna.pdf#page=180 (дата звернення:10.11.2023)

ПОЛЬЩА І. О.
курсант 1 курсу,
ННППФПНП Дніпропетровського
Державного університету внутрішніх справ,
м. Дніпро
polyak.i.2506@gmail.com

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

У сучасному світі людині дуже важко обійтися без спілкування. Саме тому воно відіграє таку значну роль у житті кожної людини. Навіть реалії нашого життя диктують нам такі умови, де спілкування залишається важливим та головним чинником для існування у суспільстві.

Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується тим, що жодна сфера буття людини не може нормально функціонувати і розвиватися без своєчасного і повного забезпечення необхідною інформацією, уміння її швидко, якісно й адекватно сприймати [1, с. 23].

Треба відзначити, що ці чинники обумовлюють розвиток соціальних комунікацій, підтверджують важливу роль соціальної комунікації у створенні консолідованого суспільства, його гармонійному сталому розвитку.

Соціальна комунікація – це процес передачі, переробки та сприйняття (загалом цілеспрямованого обміну) між соціальними суб'єктами цілісних знакових повідомлень, у яких відображені соціально значущі для них

інформація, знання, ідеї, емоції тощо, обумовлений низкою соціально значимих оцінок, конкретних ситуацій, комунікативних сфер і норм спілкування, прийнятих у даному суспільстві [1, с. 9].

Еволюція соціальних комунікацій тісно пов'язана з історією та розвитком суспільства. Розглянемо деякі історичні умови, які впливали на еволюцію соціальних комунікацій:

- **розвиток мови:** початок соціальних комунікацій пов'язаний із становленням мови. Інформацію та ідеї можна було передавати тільки через мовні засоби;

- писемність та книгодрукування: збільшилася можливість фіксувати та зберігати інформацію, друк полегшив розповсюдження текстів;

- індустріальна революція: поява нових засобів транспорту та зв'язку, що полегшили комунікацію на великі відстані;

- розвиток технологій зв'язку: винахід телефону, телеграфа, радіо та телебачення дав змогу швидше та ефективніше обмінюватися інформацією на великі відстані;

- інтернет та цифрова революція: соціальні мережі, електронна пошта, чати та інші онлайн-засоби зв'язку стали важливою частиною соціальних комунікацій;

- глобалізація: зростання світової економічної та культурної взаємодії ;

- **соціальні трансформації:** зміни у суспільстві, такі як рухи за права людини, гендерні рівність, розширення прав та свобод, також вплинули на структуру та характер соціальних комунікацій.

Ці чинники спільно взаємодіють та визначають розвиток соціальних комунікацій в різні періоди історії, відображаючи потреби та можливості суспільства в конкретний час.

Інтернет вже набув такого розвитку, що став одним із найпотужніших різновидів комунікації і засобів впливу як на думки (свідомість), так і на дії індивідів і груп людей [2, с.124].

Встановлення соціальних комунікацій в житті кожної людини проходить кілька етапів, які можуть бути узагальнені наступним чином: 1) освоєння

мовленнєвих навичок (ранні дитячі роки; 2) вивчення мовних та соціальних кодів (юність та дорослий вік); 3) адаптація до технологічних та соціальних змін (дорослий вік та зрілість); 4) спілкування в глобальному контексті: сучасність. Ці етапи можуть варіюватися в залежності від індивідуальних особливостей та культурного контексту, але вони відображають загальний шлях еволюції соціальних комунікацій у житті людини.

Соціальні комунікації здійснюються за допомогою засобів комунікації. Такими засобами є письмова і усна мова і численні невербальні (несловесні) засоби. До основних засобів комунікації відносяться: бесіда лицем до лица, лист, факс, електронна пошта, афіша, брошура, відео.

Комунікаційні канали є важливою матеріальною складовою системи сучасних соціальних комунікацій.. Сучасні комунікаційні канали включають різноманітні технології та платформи, які змінюють способи, якими люди спілкуються. Ось деякі з них: а) **соціальні мережі**: Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn та інші.; б) електронна пошта; в) месенджери: WhatsApp, Telegram, Messenger тощо; г) відеоконференції: Zoom, Microsoft Teams, Google Meet тощо; д) телефонія: голосова комунікація; е)блоги та власні веб-сайти; ж)подкасти та відеоблоги. Ці комунікаційні канали не лише забезпечують можливості для обміну інформацією, але і впливають на форму та стиль комунікації, що враховує сучасні тенденції та технологічні зрушення.

Розвиток комунікативних каналів та інших інструментів технологій відбувався в кілька етапів, які визначаються технічними і соціокультурними тенденціями. Отже, загальними етапами цього розвитку є: 1) етап початкових технологій (до середини 20 століття): листування, телефонія та зустрічі в особистому форматі; 2) етап розвитку телефонії та телеграфії (середина 20 століття): винайдення телефону та розвиток телеграфії; 3) етап розширення засобів масової інформації (після Другої Світової Війни): поява телебачення та радіо; 4) етап розвитку інтернету (з 1960-х років): електронна пошта, веб-сайти, форуми і інші інтерактивні платформи; 5) етап соціальних мереж (2000-і роки): поява соціальних мереж, таких як Facebook, Twitter, та інших платформ; 6) етап мобільних технологій та додатків (з початку 21 століття): смартфони та мобільні додатки, месенджери, відеоконференції та соціальні мережі стали доступні в

руках кожного користувача; 7) етап віртуальної та розширеної реальності (в останні роки): іммерсивні комунікаційні досвіди; 8) етап штучного інтелекту та аналізу даних (нині та у майбутньому). Впровадження штучного інтелекту в комунікаційні технології робить їх більш інтелектуальними та персоналізованими. Аналіз даних допомагає виробникам зрозуміти та пристосовуватися до потреб користувачів.

Ці етапи демонструють еволюцію комунікаційних технологій від простих засобів до високотехнологічних і інтелектуальних платформ, що впливають на способи, якими люди спілкуються та обмінюються інформацією.

Напрямки розвитку можуть включати поліпшення алгоритмів фільтрації інформації, збільшення кількості освітніх ініціатив для вивчення цифрової грамотності та підвищення рівня кібербезпеки. Також важливо підтримувати свободу слова та права людини в цифровому просторі, забезпечувати баланс між свободою слова та захистом від небезпек, а також сприяти активній участі громадян у суспільних діях та діалозі.

СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Харченко Л. М. Соціальні комунікації : навчально-методичний посібник. Переяслав : «Видавництво КСВ», 2021. 76 с.

2. Сидоров М., Табаков Д. Інтернет як засіб соціальної комунікації та соціального впливу. *Соціологія. Політичний менеджмент*. 2008. № 4. С. 119-125.

РОМАШКО І. А.

студентка спеціальності «Журналістика»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ,
RomashkoAA@krok.edu.ua

ВОВЧЕНКО О. В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ,
VovchenkoOV@krok.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7502-5702>

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ В НОВИННИХ ТЕЛЕПРОГРАМАХ

У зв'язку з високою конкуренцією серед ЗМІ та підвищенням рівня запитів аудиторії перед медіа постає задача пошуку нових форм подачі інформації. Для вирішення такої задачі ЗМІ почали активно застосовувати різноманітні методи візуалізації контенту, такі як: графіки, діаграми, інфографіка, схеми, інтерактивний сторітеллінг, картограми і т.д. Особливістю є те, що саме через зір людина сприймає майже 90 % інформації, тому використання інструментів візуалізації даних є актуальним та необхідним для роботи медіа.

Сучасні новинні програми намагаються удосконалювати процес сприйняття інформації, пояснювати складні речі простими словами, подавати великі масиви інформації максимально компактно, у чому їм вдало допомагає інфографіка. Тобто, спосіб подання інформації, при якому дані та знання передаються за допомогою графічного зображення. Враховуючи, що телебачення і так є каналом аудіовізуальної комунікації, то додавання матеріалів інфографіки, посилює подачу інформації до аудиторії.

Новинні телепрограми використовують інфографіку для: демонстрації алгоритму роботи; відображення співвідношення предметів чи фактів у часі та просторі; наочного представлення тенденцій розвитку об'єкта; компактного розкриття та подачі великого обсягу інформації [2].

Оскільки телевізійна інфографіка з'явилася порівняно недавно (приблизно на початку 2000-х рр.), то і досліджень з цього питання є не багато. Рекомендації фахівців-практиків не дають аналізу ЗМІ, вони лише систематизують свій досвід у плані створення та використання інфографіки у медіасередовищі. На наш погляд, зазначений аспект роботи над випуском телепередачі є на сьогоднішній день актуальним, тому інфографіку варто розглядати не лише як частину практичної роботи журналіста, а й як об'єкт наукового дослідження.

Інфографіка дає можливість подавати інформацію «будуючи» та розповідаючи історію, робити акцент на певній частині графіки (збільшувати її, змінювати колір і т.д.), трансформувати зображення. Це максимально залучає аудиторію до того, що

відбувається на екрані. Безперечно, підготовка таких матеріалів потребує більше часу, навичок та знань журналіста, оскільки, для підготовки інфографіки потрібно: дані, інформація, ілюстративний матеріал, концепція (визначити стиль інфографіки в залежності від змісту інформації, знання колористики та друкарні (уміння підібрати кольори, форми та шрифти). Суть прийому – передати інформацію максимально чітко та наочно.

Тобто, інфографіку слід розглядати і як окремий журналістський жанр, хоча таке її функціонування є ще не досить дослідженим. Можна зазначити декілька причин, чому інфографіка стає поширеним прийомом для телевізійних випусків новин: інфотейнмент прагне до спрощення, а інфографіка допомагає зрозуміло та швидко подати складні дані, якісна інфографіка, з одного боку, є швидким і зручним способом отримати інформацію, з іншого – розвагою, яка покладена в основу концепції інфотейнменту, яскраві картинки, схеми, діаграми залучають глядача до гри, що також є базовим принципом інфотейнменту [1].

У телевізійних новинних програмах використовують інфографіку в тих випадках, коли диктору не вистачає слів та жестикуляції, аби пояснити той чи інший матеріал і донести його значущість глядачеві. З кожним роком стає все більш популярною телеграфіка (відеоінфографіка) як самостійний засіб створення телевізійних новинних сюжетів. Такий метод є ефективним, оскільки вартість хвилини графічного зображення нижча вартості хвилини відеоконтенту при більш високому рейтингу. З допомогою інфографіки можливо репрезентувати складні цифри, взаємозв'язки між великими даними, зробити порівняння, проаналізувати певну інформацію тощо. Інфографіка дає можливість сприймати й аналізувати великі обсяги інформації в організованій і зручній формі.

СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бибик С. Інфографіка перемагає графіку? *Культура слова*. 2015. Вип. 82. С. 123-125.
2. Бокарева Ю. С., Дейненко Ж. В., Черемський Р. А. Інфографіка: сучасний засіб цифрового контенту. *Поліграфічні, мультимедійні та WEB-технології (PMW-016)* :

тези доповідей 1-й Міжнародної науково-технічної конференції (16–20 травня 2016 р., Харків). Харків : ХНУРЕ, 2019. Т. 1. – С. 140–141.

СЕМАК Л. А.

к.філол.н., доцент,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет,

м. Дніпро

semak.l.a@dsau.dp.ua

orcid.org/0000-0002-2495-4680

СОЦІАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ: ПОНЯТТЯ ДІЄВОЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Спілкування є найважливішим чинником моделювання людського життя в перспективі. Припустимо, що будь-чие існування є безглуздом без можливості спілкуватися, оскільки саме через спілкування ми розуміємо себе й інших, наше оточення, власну поведінку та дії, а також можемо описати себе, свої почуття і погляд на світ. Науковці, намагаючись описати важливу роль, що її відіграє спілкування в нашому житті, визначають комунікацію як «засіб, що дає змогу нам згадувати минуле, думати про сьогоднішнє та планувати майбутнє. Це дозволяє нам врегульовувати наші стосунки з іншими, інтерпретувати наше оточення та взаємодіяти з ним» [1]. Більшість людей народжуються зі здатністю спілкуватися, згодом оволодіваючи навичками користуватися інструментами спілкування. Проте загальновідомо, що як саме індивідуум навчився спілкуватися і які способи він використовує під час спілкування визначає дієвість його комунікації, оскільки існує неабияка різниця між простим спілкуванням і дієвим спілкуванням.

Мета цієї розвідки – описати проблеми дієвого й результативного спілкування в сьогоденному суспільстві.

Науковець R. Emanuel зазначає, що «спілкування – це навичка, яку виробляють. Більшість людей народжуються з фізичними здібностями, щоб

оволодіти необхідними засобами спілкування, але такий потенціал не гарантує, що вони навчаться ефективно спілкуватися» [2]. Комунікацію зазвичай також визначають як «процес, за допомогою якого індивідуум призначає та передає смисли, намагаючись взаємопорозумітися з оточенням. Такий процес потребує великого арсеналу навичок внутрішньоособистісної та міжособистісної обробки, слухання, спостереження, говоріння, опитування, аналізу та оцінювання. Наведені процеси поширені в усіх сферах життя: дім, школа, громадські місця, робота тощо» [1].

Комунікація в сучасному технологічно розвиненому й швидкому суспільстві потерпає від недалекоглядності, оскільки люди прагнуть швидкого й короткого спілкування з обмеженням усталених мовних форм, шанобливих висловлювань, що займає багато часу. Час, що сьогодні витрачають на соціальну взаємодію, різко скоротився в усіх комунікативних ситуаціях і актах, через що виникає істотна розбіжність між ефективністю з погляду швидкості та ефективністю погляду якості взаємодії. Усе це сприяє деструктивності спілкування, що проявляється у виникненні й посиленні соціальних і міжкультурних конфліктів, зростанні непорозумінь між окремими індивідуумами, спільнотами. Ефективна комунікація зазвичай потребує часу й обдумування для чіткої і відповідної побудови, що передбачає мовомисленеві процеси. У нашому суспільстві зростає попит на інтенсивність спілкування і швидку реакцію, тому винайдені досягнення техніки повинні задовольняти цей попит. Наприклад, інтернет, соціальні мережі, мобільний зв'язок розроблені з метою обміну миттєвими відео-, аудіо- й текстовими повідомленнями. Проте люди, які є соціальними істотами, розвиваються переважно через спілкування як найважливішу інструментальну форму соціальної взаємодії та розвитку, тому через таку швидкість втрачають такі важливі навички, як співпраця, гармонійне співіснування. Звичайно, «зміни в сформованих суспільних відносинах впливають на психоемоційний стан громадян, особливо молодого віку» [3].

Зважаючи на це, у нашому суспільстві виникає комунікаційна криза, «коли індивіди та групи не можуть дієво та результативно спілкуватись одне з одним,

щоб досягти консенсусу й уникнути непорозуміння, що можуть спричинити конфлікти» [1]. Щоб комунікація досягла заздалегідь окресленої мети, вона має бути дієвою і результативною. Під дієвою комунікацією слід розуміти мінімальні затрати часу, навичок або зусиль, а під результативною – досягнення очікуваного ефекту. Дієва комунікація означає комунікацію заощадливих ресурсів, тоді як результативна має реалізувати саме те, що має на меті задумане повідомлення. Проблема дієвості спілкування в нашому сучасному суспільстві полягає в тому, що нерідко дієве спілкування підмінюють поняттям швидкого спілкування: успішною, наприклад, уважатимуть ту доповідь, що лаконічно, стисло, швидко повідомляє тему, проте така доповідь може ігнорувати важливі деталі і послідовний розвиток подій. Такий підхід часто зумовлює пропущення істотних на перший погляд дрібниць, а інколи спотворює розуміння інформації через відсутність відповідних доказів.

Отже, дієва комунікація потребує зусиль, навичок і ретельної побудови, що вимагає часу й повного зосередження в такі процеси, як слухання, говоріння, правильна вимова, потрібна побудова складної синтаксичної конструкції, повторення, обміркування і зворотній зв'язок. Попит на швидку або заощадливу комунікацію продиктований сьогодні обмеженим часом і нетерпимістю в сучасній культурі, що декларує інтернет, соціальні мережі, але все це впливає на якість, дієвість і результативність спілкування, що є складником успішної соціалізації і особистісного розвитку. Метою сьогоденного суспільства повинна стати не оптимізація комунікації, а навпаки усунення інтенсивного швидкоплинного неефективного спілкування. Засоби масової інформації, освітні, соціальні інституції можуть популяризувати таку думку й відігравати вирішальну роль, популяризуючи важливість мови та способи спілкування індивідуумів між собою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Donovan A. McFarlane. Social Communication in a Technology-Driven Society: A Philosophical Exploration of Factor-Impacts and Consequences. *American*

Communication Journal. 2010. Volume 12. URL : https://www.researchgate.net/publication/265808497_Social_Communication_in_a_Technology-Driven_Society_A_Philosophical_Exploration_of_Factor-Impacts_and_Consequences (дата звернення: 10.11.2023).

2. Emanuel R. Communication: Humanities' core discipline. *American Communication Journal*. 2007. Volume 9. Issue 2. URL : <http://acjournal.org/holdings/vol9/summer/articles/discipline> (дата звернення: 10.11.2023).

3. Pakhomova T., Vasilieva P., Piddubtseva O., Rezunova O., Serdiuchenko Y. Education in Universities in the Context of Distance Education. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. 2022. 22 (6). pp. 190–199. URL : <https://www.proquest.com/openview/674b43cc41ae2271d68ef5c13b14ed4c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=766331> (дата звернення: 10.11.2023).

СОТНІЧУК Ю. О.

курсант,
Національна академія Державної прикордонної
служби України ім. Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький
ambassador2151@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Соціальні комунікації – це процес, за допомогою якого люди обмінюються інформацією, ідеями та значеннями. Це може відбуватися в різноманітних формах, таких як усна мова, письмова мова, невербальна комунікація та цифрові комунікації [5]. Соціальні комунікації відіграють важливу роль у нашому житті. Вони дозволяють нам налагоджувати стосунки, будувати спільноти та формувати думки. Вони можуть бути двосторонніми або односторонніми, формальними або неформальними, та вербальними або невербальними.

Соціальні комунікації мають широкий спектр функцій, включаючи:

інформування, формування відносин, контроль, переконання, розваги. Соціальні комунікації відіграють важливу роль у нашому суспільстві. Вони дозволяють нам спілкуватися з іншими людьми, налагоджувати стосунки та формувати думки.

Історію розвитку соціальних комунікацій можна поділити на чотири періоди:

1) Період до винаходу друку (до 15-го століття), у цей період соціальні комунікації здійснювалися переважно за допомогою усної мови, письмової мови та невербальних засобів спілкування.

2) Період друку (15-19 століття), з винаходом друку соціальні комунікації стали більш масовими та доступними.

3) Період масових комунікацій (20-21 століття), з винаходом радіо, телебачення та Інтернету соціальні комунікації стали ще більш масовими та різноманітними.

4) Період соціальних мереж (21 століття), з появою соціальних мереж соціальні комунікації стали ще більш персоналізованими та інтерактивними [1].

Сучасні соціальні комунікації характеризуються такими тенденціями: глобалізація, масштабність, інтерактивність, персоналізація. Вони мають важливе значення для суспільства, що дозволяє людям спілкуватися один з одним, отримувати інформацію, обмінюватися ідеями та створювати спільноти. Соціальні комунікації також відіграють важливу роль у політичному, економічному та соціальному житті суспільства.

Технологічні фактори є одними з найважливіших факторів розвитку соціальних комунікацій. Вони впливають на всі аспекти цих комунікацій, від способу, яким люди спілкуються один з одним, до характеру самих комунікацій. Серед найважливіших технологічних факторів розвитку соціальних комунікацій можна виділити:

1) розвиток Інтернету та його доступності, мережа Інтернет дозволила людям спілкуватися один з одним незалежно від відстані та часу, це призвело до зростання глобальних соціальних мереж і до появи нових форм соціальної

взаємодії, таких як онлайн-спілкування, відеоконференції та соціальне вподобання;

2) розвиток мобільних технологій, мобільні пристрої, такі як смартфони та планшети, зробили соціальні комунікації більш мобільними та доступними. Люди тепер можуть спілкуватися один з одним у будь-який час і в будь-якому місці;

3) розвиток соціальних мереж, таких як Facebook, Twitter та Instagram, створили нові можливості для соціальної взаємодії. Вони дозволили людям спілкуватися з друзями та родиною, знайомитися з новими людьми та обмінюватися інформацією. Технологічні фактори продовжують розвиватися, і це матиме значний вплив на розвиток соціальних комунікацій у майбутньому [2].

Соціально-економічні фактори розвитку соціальних комунікацій є різноманітними і взаємопов'язаними. До них можна віднести: зростання доступності Інтернету та мобільного зв'язку, рівня освіти та культури, зміни соціальних цінностей, розвиток нових технологій.

У контексті України, до соціально-економічних факторів розвитку соціальних комунікацій можна віднести також: розвиток громадянського суспільства, поширення демократії, стабілізація економіки [4]. Соціальні комунікації відіграють важливу роль у сучасному суспільстві. Вони дозволяють людям спілкуватися один з одним, обмінюватися інформацією, формувати громадську думку і впливати на процеси, що відбуваються в суспільстві.

До культурних факторів розвитку соціальних комунікацій можна віднести: культурні цінності та норми, стереотипи та упередження, норми спілкування, коди спілкування [3]. Культурні фактори розвитку соціальних комунікацій мають як позитивний, так і негативний вплив. З одного боку, вони допомагають людям краще розуміти один одного, оскільки вони поділяють спільні цінності, норми та правила спілкування. З іншого боку, культурні відмінності можуть призводити до непорозумінь і конфліктів.

У сучасному світі, коли соціальні комунікації стають все більш глобальними, культурні фактори відіграють ще більш важливу роль. Завдяки

розвитку інформаційних технологій люди з різних культур можуть спілкуватися один з одним в режимі реального часу. Це створює нові можливості для взаєморозуміння, але також підвищує ризик виникнення непорозумінь і конфліктів.

Отже, можна стверджувати, що соціальні комунікації постійно розвиваються в сучасному світі завдяки швидкому розвитку технологій. Люди взаємодіють один з одним через соціальні мережі, месенджери, відеодзвінки, а також особисті зустрічі. Це дозволяє людям бути в постійному контакті навіть на великій відстані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.

2. Беркешук І. С., Дзюбак Н. М. Основи теорії мовної комунікації: навчально-методичний посібник для студентів факультету української філології та журналістики напряму підготовки 6.020303 «Філологія. Українська мова і література». Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. URL : <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj0kMz-746DAxUcgP0HHWnsC3YQFnoECAwQAQ&url=http%3A%2F%2Felar.kpnu.edu.ua%3A8081%2Fxmlui%2Fbitstream%2Fhandle%2F123456789%2F3722%2FBerkes-hchuk-I.S.-Dziubak-N.M.-Osnovy-teorii-movnoi-komunikatsii.pdf%3Fsequence%3D1%26isAllowed%3Dy&usg=AOvVaw2lGPK6Rxd2k0023JjWNex4&opi=89978449>

3. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс : монографія. Київ : Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. 2010. 230 с.

4. Ільганаєва В. О. Теорія соціальних комунікацій на шляху фундаменталізації медіа-знання. *Соціальні комунікації: результати досліджень 2013* : колективна моногр. [за ред. О. М. Холода]. Київ : КиМУ, 2014. С. 5–43.

5. Ільганаєва В. Соціальна комунікація об'єкт теоретизації. *Філософія спілкування: Філософія. Психологія. Соціальна комунікація*. 2009. № 1. С. 60–67.

ТКАЧ Д. К.

здобувач рівня вищої освіти «магістр»
освітньої програми «Міжнародна журналістика»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ

TkachDK@krok.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0009-1401-3324>

ЖУРНАЛІСТИКА В УГОРЩИНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У сучасному світі, де інформація стрімко змінюється та розвивається, роль журналістики стає все більш важливою. Журналістика в Угорщині, країні з багатою історією та унікальними політичними реаліями, зазнала значних трансформацій протягом останніх років. Спостерігаючи за цими змінами, ми бачимо, як вплив уряду, глобальні технологічні тенденції та суспільні вимоги формують медійний ландшафт.

Починаючи з 2010 року, коли уряд Фідес-УГС прийшов до влади в Угорщині, медіа-середовище країни зазнало ряду законодавчих та політичних змін. Нормативно-правова база, яка регулює діяльність ЗМІ, пройшла крізь фази реформування, що суттєво вплинуло на свободу преси та незалежність журналістики. Це, в свою чергу, породило дискусії та занепокоєння як всередині країни, так і на міжнародному рівні. Водночас, глобальні технологічні зміни та еволюція цифрових медіа принесли нові можливості та виклики для угорських журналістів. Цифрова передплата, соціальні мережі нового покоління, інновації у форматах контенту, такі як подкасти та відеоблогінг, а також застосування

штучного інтелекту в новинарстві, змінили спосіб, яким новини створюються, поширюються та сприймаються.

Після приходу до влади уряду Фідес-УГС у 2010 році в Угорщині були внесені ключові зміни у законодавство, що регулює ЗМІ. Парламент країни ухвалив новий закон про медіа, який передбачав штрафи за висвітлення, яке вважалося "незбалансованим" з боку незалежних журналістів, викликаючи критику на міжнародному рівні [1]. Але цей закон залишився в силі, дозволяючи уряду Фідес-УГС впливати на незалежні та критично налаштовані ЗМІ. Крім того, уряд і його бізнес-партнери почали здійснювати контроль над значною частиною медіаіндустрії, включаючи друковані видання, телебачення та радіо, що призвело до проблем з прозорістю власності на ЗМІ, політизацією регуляторів, державним контролем над публічними медіа та несправедливим розподілом державних коштів. Незалежні ЗМІ стикаються з багатьма перешкодами, включаючи обмежений доступ до урядових пресконференцій, відмову урядових чиновників надавати коментарі та труднощі в доступі до інформації. Це, разом з ігноруванням з боку урядових рекламодавців, створює додаткові фінансові виклики для них [2].

Цей контроль над медіаіндустрією та обмеження свободи преси спричинили велике занепокоєння серед захисників прав людини та міжнародних спостерігачів, які вважають такі дії уряду Угорщини загрозою демократії. Зміни в медіа-законодавстві та урядові інтервенції в роботу ЗМІ в Угорщині є прикладом викликів, з якими стикаються свобода слова та незалежна журналістика у сучасному світі. Це вказує на важливість міжнародного діалогу та співпраці у забезпеченні захисту основних свобод і демократичних цінностей у всіх країнах. Одночасно з цими викликами, угорські незалежні медіа продовжують адаптуватися та шукати способи висвітлювати важливі теми, незважаючи на обмеження. Це включає в себе інновації в цифровій журналістиці, використання соціальних мереж та інших платформ для поширення контенту. Цей рух незалежних медіа в Угорщині демонструє важливість збереження різноманітності думок та інформації в будь-якому суспільстві, особливо у часи

політичних та соціальних змін. Вони служать як важливий елемент демократичного суспільства, забезпечуючи критичний аналіз та незалежне висвітлення подій, важливих для громадян.

Медіаполітика в Угорщині на сучасному етапі тісно пов'язана з діяльністю правлячої партії Фідес-УГС. Від часу їхнього приходу до влади, відбулася реорганізація медіа-простору країни, що вплинуло на ландшафт журналістики. Уряд Угорщини впровадив ряд законодавчих ініціатив, спрямованих на зміцнення контролю над ЗМІ. Важливим аспектом є створення системи, в якій проурядові медіа отримують підтримку, як фінансову, так і політичну, а незалежні ЗМІ стикаються з обмеженнями та утисками.

В Угорщині спостерігається чітке розділення на медіа, які підтримують уряд, і незалежні медіа, які часто піддаються тиску та маніпуляціям. Уряд використовує різні методи для контролю над ЗМІ, включаючи фінансування, регулювання та прямий вплив на редакційну політику. Це призводить до обмеження різноманітності висвітлення подій та погіршення якості журналістики [3].

Однак, незважаючи на це, в Угорщині залишаються незалежні ЗМІ, які намагаються підтримувати принципи свободи слова та об'єктивності в новинах. Вони використовують різні платформи та технології для досягнення своєї аудиторії, а також шукають альтернативні джерела фінансування, щоб уникнути залежності від держави.

Загалом, медіаполітика в Угорщині під керівництвом Фідес-УГС показує тенденцію до зміцнення державного контролю над медіа, обмеження преси та впливу на публічне сприйняття через медіа. Це створює виклики для демократії та свободи слова в країні, а також підкреслює значення незалежних ЗМІ як важливого елемента для збереження різноманітності думок та інформації.

У відповідь на дії уряду, багато незалежних ЗМІ в Угорщині вдаються до інноваційних підходів, адаптуючи сучасні цифрові технології та соціальні медіа для розширення свого охоплення та посилення взаємодії з аудиторією. Це включає розвиток онлайн-платформ, використання мультимедійних форматів та

інші креативні способи подачі контенту. Такі зусилля допомагають забезпечити альтернативні точки зору та демократичне дискурсування, що є критично важливим для здоров'я будь-якої демократії [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. One year after election, media freedom in Hungary remains suffocated. URL : <https://ipi.media/analysis-one-year-after-election-media-freedom-in-hungary-remains-suffocated/>
2. Digital Transformation Market by Offering (Solutions, Services). URL : https://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/digital-transformation-market-43010479.html?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAjfyqBhAsEiwA-UdzJF5bZlvzhpfk4M9P4ZZoeBnL07-gznrCKV3cN-xPWzhk2BhgQXxWtRoCJeUQAvD_BwE
3. Bátorfy A., Urbán Á. The State of Media in Hungary: Post-2010 Analysis.
4. Innovation and Resistance: The Role of Independent Media in Hungary. URL : <https://ipi.media/mission-report-media-freedom-in-hungary-ahead-of-2022-election/>
5. Visnovsky J. 2017 "Digital Journalism Revolution in Hungary: Trends and Challenges".

ЦЮСЬ З. Ю.
студентка магістратури,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ
zlatacios1970@gmail.com

ФЕНОМЕН ПОЗИТИВНОЇ ПРОПАГАНДИ У СИСТЕМІ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Пропаганда активно досліджується у сучасному інформаційному просторі. Дане явище як комунікативна технологія в соціальних комунікаціях

характеризується універсальністю та повторюваністю, що гарантує його наявність у всіх каналах масової комунікації – як в традиційних ЗМІ та в інтернет-просторі, так і у мистецтві. Так, пропаганда віднайшла сприятливе для себе середовище у багатьох мистецьких сферах. Дослідження пропаганди в кіно, телебаченні та в інших видах мистецтва демонструє збільшення потужності мислення, орієнтованого на розваги, протягом певного часу, коли розважальні цінності стали домінувати в публічній комунікації.

Відомий вчений Г. Лассвелл вважав, що комунікації властиві будь-якому соціальному феномену і, в першу чергу, пропаганді. Серед його значимих розробок – цілісний опис масово-інформаційних процесів та їх обіг, він одним із перших в американській комунікативістиці порушив питання щодо управління масовою свідомістю. Г. Лассвелл стверджував, що саме від здатності пропаганди забезпечити основу соціальної безпеки залежить майбутнє всього людства [1].

Пряме спілкування суб'єкта з об'єктом пропаганди в площині соціальних комунікацій відбувається за допомогою організації і проведення масових заходів – мітингів, демонстрацій, зборів, концертів. Як наслідок впливу, об'єкт усвідомлює причетність до загальнозначущих цілей, ймовірність особистого впливу на динаміку соціальних процесів. Зокрема, роль посередника є обов'язковою в інших випадках. Так, ця роль відводиться різним соціальним акторам – ЗМІ, лідерам думки, громадським організаціям, а також іншим інструментам масової комунікації (листівки, плакати, нариси, книги, пам'ятки тощо).

Безумовно, пропаганда може бути використана й на благо самого суспільства. Яскравим прикладом можуть бути кампанії, присвячені соціальній рекламі, боротьбі із курінням, алкоголізмом, наркоманією тощо. Але водночас пропаганда може й спонукати людей купувати той самий алкоголь, сигарети тощо, вдаючись до різних символів й маніпулюючи людськими почуттями. Оцінити із моральної точки зору це дуже складно, адже ми живемо у епоху пропаганди.

Тому реклама також здійснює дуже великий вплив на формування

суспільної свідомості у сучасному інформаційному суспільстві. У сучасних умовах пропаганда охоплює дуже широкий діапазон соціальних явищ: пропаганда музичної культури, пропаганда санітарії й гігієни, пропаганда правил вуличного руху, пропаганда туризму й пропаганда захисту природи. Соціальна реклама, яка охоплює широкий спектр проблем суспільства, є яскравим прикладом впливу пропаганди на соціально-психологічному рівні. Наприклад, у Чехії загальновідома компанія ІКЕА у 2020 році випустила соціальну рекламу, в якій підняла важливу тему – насильство в сім'ї. Реклама спершу нагадує якийсь фільм жахів, і тільки вкінці стає зрозумілим посил кампанії. Аудіосупровід та кольори передають моторошну атмосферу, цим самим впливають на нашу підсвідомість [2].

Зазначимо, що кіно, як соціальний інститут, формувало і продовжує формувати глядача і впливати на суспільство, сприяючи розширенню свідомості. Кіно тримається на двох стовпах: історія та герой. Історія, розказана в кіно, може бути дуже схожа на правду. І має бути актуальною для того часу, коли розказується. Тому герой, якого автори фільмів пропонують масам, теж відповідає реаліям та потребам нинішньому часу. Наприклад, під час Другої світової війни в Голлівуді шаленою популярністю користувалися героїчні військові драми за участю Джона Вейна, але по завершенню війни потреба в них відпала [3]. В умовах нової соціальної реальності виникають нові запити, і відповідно сучасний кінематограф висвітлює актуальні суспільні проблеми.

Варто відмітити, що кіно – ідеальний інструмент для застосування позитивної пропаганди. Наприклад, американський фільм «Всі радісні місця» («All the bright places») виробництва компанії NETFLIX, який був випущений у 2020 році, пропагує захист ментального здоров'я та акцентує увагу на необхідності шукати підтримки, якщо ви цього потребуєте, та допомагати іншим долати психологічні труднощі. В свою чергу, п'ятисерійний серіал-антологія «Маленька сокира» («Small Axe») виробництва компанії BBC Films, який був випущений також у 2020 році, висвітлює глобальну проблему расової дискримінації та пропагує з нею боротися. Між іншим, режисер присвятив

кінокартину Джорджу Флойду та “всім чорношкірим, які були вбиті за те, ким вони є”. Тож, художні фільми, безперечно, являються потужним інструментом для втілення впливу на підсвідомість людини шляхом застосування методів позитивної пропаганди.

Таким чином, багато сучасних вчених пропонують застосувати саме комунікативний підхід до вивчення феномена позитивної пропаганди, оскільки вважають, що саме комунікація лежить в основі сучасної пропаганди. Пропаганду здебільшого сучасні дослідники описують як систему соціальних комунікацій для поширення політичних, соціальних, наукових, творчих та інших ідей у суспільстві з метою формування певних поглядів у соціумі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Harold D. Lasswell. Propaganda Technique in the World War. New York : Peter Smith, 1938/1927. 259 p. URL : <http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015000379902;view=1up;seq=327>

2. Соціальна кампанія ІКЕА Чеської Республіки, 2020 рік. URL : https://www.youtube.com/watch?v=WPoouzZM1DI&ab_channel=IKEA%C4%8Cesk%C3%A1republika

3. Як розрізнити мистецтво та пропаганду/ [Електронний ресурс]/Режим доступу: <http://mediadriver.online/kino/yak-rozrizniti-mistetstvo-ta-propagandu/>

ЦИБУЛЯ А. В.

студентка рівня вищої освіти «магістр»
освітньої програми «Міжнародна журналістика»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ

TsybuliaAV@krok.edu.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ УГОРСЬКОГО РИНКУ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ ПІСЛЯ ЗМІНИ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ І ВПЛИВ НА ЖУРНАЛІСТИКУ

Професія журналіста має загальні риси у всьому світі, вимагаючи глибоких знань у різних галузях, майстерності в аналізі ситуацій, творчого натхнення та вміння витримувати психологічну напругу. Однак, у кожній країні ця професія має свою специфіку, особливі риси, які притаманні журналістам з урахуванням національного характеру, культури, мови та народних традицій. Зокрема, усі провідні глобальні соціально-медійні платформи мають свою представленість в Угорщині. Також у країні сформувалася мережа угорських Інтернет-новинних порталів. Водночас, в цифровому просторі продовжує спостерігатися тенденція до високоактивного втручання уряду Орбана та його оточення в контроль та керівництво електронними ЗМІ. Майже всі ключові угорські Інтернет-новинні портали перебувають під контролем влади, тоді як ті, що належать опозиції, мають обмежені ресурси і невелику аудиторію.

Аналіз медійних текстів і подій, що вплинули на угорську журналістику, допомагає з'ясувати її сучасні особливості, які формуються під впливом як національної культури, так і власних історичних традицій. Після падіння Берлінської стіни у 1989 році зміни на ринку друкованих видань Угорщини та трансформації у власності та управлінні відзначилися змінами у змісті газет і журналів, що вплинуло на загальний розвиток журналістики країни.

Закон про ЗМІ визначає, що мовлення в Угорщині є безкоштовним, і мовник має свободу визначати його зміст, однак повинен дотримуватися конституційних норм та не порушувати права людини. Це означає, що мовлення не повинно сприяти ненависті до будь-якої меншини чи більшості та не може підтримувати расистську ідеологію. Результатом введення Закону стала подвійна система ЗМІ в Угорщині. З одного боку, політичні інтереси деяких медіа-установ переважали над професійними аспектами і об'єктивним відображенням подій. З іншого боку, ЗМІ, які займалися суспільним життям і політичними подіями, стали заідеологізованими і часто перетворювалися на інструменти політичних партій. Цей Закон не призвів до більш незалежної преси, оскільки вона стала об'єктом політичних маніпуляцій. Однак у медіасфері

виникла дуальна система ЗМІ внаслідок його впровадження.

Зменшилася важливість державних та громадських медіа, оскільки національні комерційні телеканали здобули перевагу і залучили більшість глядачів. Комерційні канали стали більш конкурентоспроможними, трансформуючи ринок телебачення. Загалом можна сказати, що епоха, яку ми спостерігаємо зараз, характеризується збільшенням медіаконтенту та його демократизацією, оскільки Інтернет став надзвичайно доступним. У порівнянні з попереднім урядовим циклом, теперішні зміни полягають у тому, що державні ЗМІ тепер перетворені на медіа з необмеженим бюджетом, які намагаються охопити різні жанри і вікові групи аудиторії без проміжних інстанцій. Великі комерційні телеканали, як TV2, відкуплені, або ж намагаються витіснити їх з ринку за допомогою державного втручання, як у випадку з RTL Klub. Крім того, влада відмовилася від своєї приватної медіа-імперії, і родинне керівництво було замінене безпосереднім керівництвом Орбана.

Щодо використання Інтернет-послуг, Угорщина займає 14-те місце серед країн-членів ЄС, піднявшись на 5 позицій порівняно з 2019 роком. Щодо соціальних мереж, Угорщина посідає перше місце, де 86% населення користується цими платформами. В Угорщині спостерігається зростання використання Інтернет-дзвінків, завдяки чому країна увійшла у топ-3 країн-членів ЄС за цією показником у 2020 році. Однак, щодо корпоративної інтеграції цифрових технологій, розвитку електронного уряду та цифрових навичок робочої сили, Угорщина залишається позаду середнього рівня ЄС. У рейтингу корпоративної інтеграції цифрових технологій Угорщина займає 26-е місце, відстаючи на дві позиції від попереднього року і залишаючись на 24-му місці у рейтингу загалом. Найпопулярнішими соціальними мережами в Угорщині є Facebook, Messenger, Instagram, Linkedin, Pinterest та Twitter. Щодо Інтернет-новинних порталів, у країні активно використовуються такі платформи, як Index, NCore, Freemail – Freemail, Origo, Blog, Hasznaltauto, Jofogas, HVG, Sports747, Hir24.

У цілому можна сказати, що Угорщина досягла значних успіхів у сегменті

мас-медіа за останні роки. Як радіо, так і телебачення отримали можливість продовжити свій розвиток, а Інтернет активно впровадився в медіапростір. Платформи соціальних мереж отримали широке використання, а угорські Інтернет-новинні портали стали невід'ємною частиною медіа ландшафту країни. У той же час слід зазначити, що у сфері онлайн-медіа продовжується втручання уряду Орбана та його оточення у контроль і управління електронними ЗМІ. Більшість провідних угорських Інтернет-новинних порталів знаходяться під контролем влади, в той час як ті, що в опозиції, мають обмежений ресурс та аудиторію. Ця ситуація викликає сумніви та критику як на внутрішньому рівні, так і за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Rupnik J. Hungary's Quiet Revolution // New Republic. 1989. November 20. P. 20; New York Times. 1989. April 16. P. E3.
2. Т.Іу. Руніна. Rol sredstv massovoi kommúnikatsii v smene politicheskoi modeli obestva na primere deiatelnosti vengerskih media v 1988—1989 gg. URL : <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=26674366>
3. Gálík Mihály-Halmaí Gábor-Hirschler Richárd-Lázár Guy: A nyilvánosság rendszerváltása, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 1998.

ШИЯН Р. В.

студент спеціальності «Журналістика»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ
shyianrv@krok.edu.ua

БУРМАКА М. В.

к.філол.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ

ПРОБЛЕМАТИКА МІЖНАРОДНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

У сучасному світі міжнародна журналістика стає важливою складовою інформаційного простору. Зростання глобалізації і швидкість обміну інформацією ставлять перед представниками міжнародних медіа нові завдання та виклики. Поглиблення взаємозалежності країн і культур призводить до необхідності здійснення об'єктивного та точного освітлення подій на світовому рівні.

Проте, на тлі цих можливостей виникають різноманітні проблеми, які ускладнюють роботу міжнародних журналістів. Відсутність загальноприйнятих стандартів і етичних норм у міжнародному журналістському середовищі, питання цензури та втручання у роботу журналістів, а також проблеми перекладу та інтерпретації інформації - усе це викликає серйозні сумніви щодо об'єктивності та достовірності інформації, яку споживачі отримують у міжнародному інформаційному просторі. У даному контексті вивчення проблематики міжнародної журналістики стає актуальним завданням, спрямованим на розуміння та вирішення викликів, що виникають перед професіоналами у цій сфері.

Мета дослідження проблематики міжнародної журналістики в інформаційному просторі полягає в розкритті та розумінні ключових аспектів, що визначають якість та об'єктивність інформації на світовому рівні.

Міжнародна журналістика у сучасному світі стоїть перед завданням не лише повідомляти про події, а й забезпечувати високий ступінь якості та об'єктивності інформації. Для досягнення цієї мети необхідно розглянути ключові аспекти, які формують якість журналістського матеріалу на світовому рівні. Одним із важливих аспектів є здатність міжнародних журналістів розуміти та враховувати різноманіття культур та поглядів. В умовах глобалізації різниця в поглядах може впливати на трактування подій. Тому, щоб забезпечити об'єктивність, журналісти повинні бути культурно чутливими, враховуючи особливості різних груп та спільнот. Важливо розуміти, що міжкультурна комунікація - це спілкування, що відбувається в умовах, які так відрізняються від

культурно обумовлених традицій у комунікативній компетенції її учасників, що ці відмінності суттєво впливають на успіх чи невдачу комунікативної події. Міжкультурна комунікація характеризується тим, що її учасники під час прямого контакту використовують спеціальні мовні варіанти та дискурсивні стратегії, що відрізняються від тих, якими вони користуються для спілкування всередині своєї власної культури. Журналісту-міжнароднику неодмінно важливо це враховувати під час робочого процесу [1].

Іншим ключовим аспектом є здатність утримувати баланс та об'єктивність в інформаційних матеріалах. Журналісти повинні уникати впливу власних переконань та стежити за тим, щоб не допустити викривлення фактів чи однобічного представлення подій. Забезпечення об'єктивності вимагає постійного аналізу та самоконтролю. І. Михайлин так описує принцип об'єктивності: «Головним принципом журналістики є не об'єктивність, а правда. Критерієм правди в журналістиці є справедливість, сприйнята як дотримання норм загальнолюдської моралі й орієнтація на ідеал повноцінного національного розвитку» [4]. Таким чином, ключова місія журналіста не у тому, щоб бути об'єктивним, а надавати правдиву інформацію, спираючись при цьому на загальні норми етики. Важливим елементом є здатність розрізняти факти від думок. Це особливо актуально в умовах інформаційного перенасичення та поширення "фейків". В Україні слово фейк можна часто почути з екранів телевізорів, з текстів ЗМІ, проте дослідники зауважують, що й до сьогодні немає чітко визначеної дефініції цього поняття. Як пише І. Муда, «часто фейком називають недостовірну, неправдиву інформацію, неперевірений фактаж. Вважаємо, що ці поняття не відображають суті фейку. Адже фейк – це підробка, фальшивка, яка розповсюджується спеціально для того, щоб дезінформувати аудиторію» [6]. Міжнародні журналісти повинні мати аналітичний підхід та здатність критично оцінювати джерела інформації. Висвітлення цих аспектів у матеріалах міжнародних журналістів не лише забезпечить високу якість інформації, але й сприятиме підвищенню рівня об'єктивності та глибини аналізу в міжнародному медіапросторі.

Міжнародні журналісти щоденно стикаються з численними викликами, які не лише впливають на характер їх роботи, але й покладають велику відповідальність на їх плечі. Ретельний аналіз цих викликів дозволяє краще розуміти проблеми та розробляти стратегії їхнього вирішення. Однією з основних проблем є етичні складнощі. Конфлікти інтересів, що виникають унаслідок фінансового чи політичного тиску, можуть порушити нейтралітет та об'єктивність інформаційного матеріалу. Журналісти повинні знаходити баланс між потребами аудиторії й збереженням високих етичних стандартів. Цензура та втручання в роботу міжнародних журналістів є серйозними викликами. У багатьох країнах свобода слова обмежується політичними чи економічними інтересами. Журналісти можуть стикатися з тиском влади або впливових організацій, що ускладнює їх можливість об'єктивно інформувати громадськість.

Основною метою міжнародної журналістики є забезпечення достовірності та незалежності інформації. Однак існуючі стандарти й норми не завжди виявляються ефективними в умовах сучасного медіапростору. Аналіз їх ефективності включає в себе розгляд того, наскільки ці стандарти враховують сучасні виклики, такі як швидкі зміни технологій, зростання ролі соціальних мереж та глобалізація інформації. Важливим аспектом є захист самих журналістів від тиску та загроз. Нерідкісним є випадки переслідувань, фізичного і психологічного насильства, які спрямовані на те, щоб придушити їх незалежність та критичний погляд на події. Ефективні заходи захисту стають критичними для забезпечення свободи слова й здатності журналістів працювати без обмежень[5]. Аналіз цих викликів є важливою передумовою для розробки ефективних стратегій та рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня об'єктивності й захисту інтересів міжнародних журналістів у складних умовах сучасного інформаційного простору.

Висновки. У даних тезах обговорено ключові аспекти якості та об'єктивності інформації на світовому рівні, виклики, з якими стикаються міжнародні журналісти, й надано рекомендації для підвищення якості інформаційного взаєморозуміння. Зазначено важливість культурної чутливості

та здатності журналістів розрізняти факти від думок для забезпечення об'єктивності. Запропоновані рекомендації включають розвиток професійної етики, використання технологічних інновацій для захисту, зміцнення міжнародного співробітництва, адаптацію стандартів до сучасних умов і зростання свідомості громадськості. Зазначені стратегії та рекомендації можуть стати основою для покращення якості інформаційного взаєморозуміння у глобальному медіапросторі, сприяючи більшій об'єктивності й свободі слова для міжнародних журналістів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : ЦУЛ, 2012. 288 с. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/lingst_2013_27_51.pdf
2. Gesteland R. R. Cross-Cultural Business Behavior. Copenhagen Business School Press, 2002. URL : <https://ru.scribd.com/document/550120951/Gesteland-Richard-R-Cross-Cultural-Business-Behavior-A-Guide-for-Global-Management-Copenhagen-Business-School-Press-2012>
3. М'язова І. Ю. Особливості тлумачення поняття «міжкультурна комунікація». *Філософські проблеми гуманітарних наук*. 2006. № 8 . С. 108–113.
4. Михайлин І. Л. Об'єктивність і правда в журналістиці. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 101. С. 131-134. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/77497>
5. Гуз А. М. Історія захисту інформації в Україні та провідних країнах світу : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2007. 260 с. URL : <http://librarium.freehostia.com/pravo/inform/10/istoria-zahistu-informacii.html>
6. Мудра І. Поняття «фейк» та його види у ЗМІ. *Теле- та радіожурналістика*. 2016. Вип. 15. С. 184-188. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2016_15_27

ШЛАПАК С. О.
студентка спеціальності «Журналістика»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ,
shlapakso@krok.edu.ua

ВОВЧЕНКО О. В.
к.е.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ,
VovchenkoOV@krok.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7502-5702>

ТЕМАТИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНТЕНТУ ДІЛОВОГО ВИДАННЯ

У світі швидких змін та глибоких трансформацій, де економіка й інформаційний простір тісно пов'язані, розуміння того, як саме ділові видання вибирають теми, структурують інформацію та впливають на сприйняття бізнес-подій, стає критично важливим. Зростання конкуренції, вплив технологій на медіапростір, та потреба у точній та адаптованій інформації для бізнес-спільноти роблять цю тему актуальною для вивчення. Аналіз тематики та структури ділових видань допоможе розкрити стратегічні вибори журналістів, визначити їхню роль у формуванні образу економічної реальності та забезпечити якісну інформаційну взаємодію у глобальному медіапросторі.

Дослідження тематичних та структурних особливостей контенту ділових видань відкриває перед журналістами та редакціями широкий простір для покращення якості та ефективності висвітлення економічних та корпоративних подій. Журналісти повинні бути уважними до актуальних аспектів бізнес-життя та стратегічно обирати теми для висвітлення. Для поліпшення цього процесу рекомендується стежити за тенденціями в економіці, вивчати потреби читачів та уважно аналізувати конкурентні матеріали. Забезпечення різноманітності тем підвищує привабливість видання для аудиторії [4, с. 47].

Щодо виявлення стратегічних виборів у висвітленні подій, важливо

розуміти вплив редакційної політики та журналістської позиції на сприйняття інформації [3, с. 48]. Рекомендується активно взаємодіяти з читачами, отримувати їхній фідбек, а також розвивати механізми взаємодії з експертами для отримання додаткових точок зору.

Визначення особливостей організації матеріалу має вирішальне значення для ефективного сприйняття інформації. Потрібно ретельно планувати структуру матеріалів, використовувати чітке формулювання заголовків та підзаголовків, а також робити акцент на ключові точки. Важливо збалансувати текст щодо глибини та доступності інформації, щоб задовольнити потреби різних аудиторій.

Розробка практичних рекомендацій є важливою складовою дослідження, оскільки вона визначає напрямки для покращення професійної діяльності. Рекомендації мають на меті підвищити ефективність висвітлення бізнес-тем та адаптацію до сучасних вимог інформаційного середовища. Серед них можуть бути такі конкретні поради, як регулярне оновлення тематичного плану, використання інтерактивних елементів для залучення читачів, та використання аналітичних інструментів для визначення популярності тем. На сьогодні українські мас-медіа відзначаються конкретними національними особливостями та тенденціями, відмінностями від англійських чи німецьких медіасистем, які визначаються традиціями. Це свідчить про те, що процес формування вітчизняного медіаринку ще не завершений і вимагає подальшого розвитку та удосконалення [2, с. 116].

Ділові видання визначаються конкретними тематичними та структурними особливостями, які спрямовані на задоволення інформаційних потреб бізнес-спільноти та формування образу економічного середовища (табл. 1).

Тематичні та структурні особливості контенту ділового видання

Ознака	Характеристика
Широкий спектр економічних тем	Ділові видання акцентують увагу на широкому спектрі економічних тем, включаючи, але не обмежуючись, фінансовими ринками, корпоративними подіями, економічними тенденціями та підприємницькою діяльністю. Такий розмах тем відображає багатогранність економічного життя та відповідає інформаційним потребам різних сегментів аудиторії.
Глибока аналітика та експертний огляд	Ділові видання вирізняються глибокою аналітикою та експертними оглядами економічних подій. Журналісти, спеціалізовані в галузі, надають читачам не лише факти, а й глибокий розбір ситуації, аналіз впливу та експертні перспективи.
Комплексне висвітлення корпоративних подій	Контент ділових видань включає комплексне висвітлення корпоративних подій, від фінансових результатів компаній до стратегічних рішень управління. Це дозволяє читачам здійснювати об'єктивну оцінку стану підприємств та галузей економіки.
Інтерактивні графіки та діаграми	Сучасні ділові видання активно використовують інтерактивні графіки та діаграми для візуалізації статистичних даних, фінансових показників та трендів. Це надає читачам зручний інструмент для аналізу складних економічних питань.
Розширена мультимедійна платформа	Ділові видання активно використовують розширені мультимедійні платформи, щоб надати читачам більше можливостей отримання інформації. Відеорепортажі, подкасти та інтерактивні елементи доповнюють текстовий контент.
Структурна чіткість та логічність	Структура матеріалів в ділових виданнях характеризується чіткістю та логічністю. Це включає чітку ієрархію заголовків, підзаголовків та тексту, що допомагає читачам ефективно сприймати інформацію.
Орієнтація на бізнес-цільову аудиторію	Ділові видання акцентують на орієнтації контенту на бізнес-цільову аудиторію. Вони створюють матеріали, спрямовані на менеджмент, підприємців та фахівців у галузі.

Ці тематичні та структурні особливості ділових видань обумовлені потребами сучасної бізнес-спільноти в глибокому та комплексному розумінні економічних аспектів та корпоративних подій. Представники малого та середнього бізнесу в регіонах фактично опинилися в інформаційному вакуумі, оскільки окремі галузі ділової активності в Україні не мають відповідного інформаційного «покриття» ні на місцевому, ні на національному рівнях. Ймовірно, ця нестабільність призводить до того, що преса, позиціонуючи себе як ділову, інтегрує елементи масовізованості в свій контент. Такі проблеми на ринку ділової преси України перш за все обумовлені його несформованістю та скороченням темпів становлення національної, незалежної економічної періодики.

Визначимо практичні рекомендації для журналістів та редакцій, які спрямовані на підвищення ефективності висвітлення бізнес-тем та адаптацію до вимог сучасного інформаційного середовища: систематичне оновлення

тематичного плану; вивчення читацьких переваг; активна комунікація з аудиторією [1]. Ці рекомендації покликані сприяти підвищенню якості та ефективності висвітлення бізнес-тем у ділових виданнях, створюючи умови для взаєморозуміння та взаємодії в умовах сучасного медіапростору.

Тобто, дослідження тематичних та структурних особливостей контенту ділових видань дозволяє журналістам та редакціям не лише аналізувати, але і конкретно вдосконалювати свою професійну практику. Практичні рекомендації, вивчені під час дослідження, стануть цінним ресурсом для вдосконалення якості інформаційного взаємодії в економічному сегменті медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Друль Н. Ділові інтернет-видання в системі ЗМІ України. *Вісник Львівського університету. Серія журналістика*. 2013. Вип. 37. С. 290-294.
2. Дудченко Л. М. Ділова преса України : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2019. 154 с.
3. Кукушкін О. М. Стратегія розвитку вітчизняних періодичних видань (на прикладі газети «Бизнес»). URL : <http://pvs.uad.lviv.ua/static/media/43/9.pdf>
4. Sokolova S., Ivanova I. *Social Communications in Business Environment : Scientific monograph*. Warsaw : Gasperi University of Euroregional Economy in Józefów. 2022. 295 p.

СЕКЦІЯ 4. ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

MARUKHOVSKA-KARTUNOVA O. O.

Associate Professor, Head Social Sciences Section of
the Department of Foreign Languages and General
Education Disciplines,
University of Economics and Law «KROK»,
Kyiv

OlgaM@krok.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5207-0671>

PHILOSOPHICAL ASPECTS OF SOCIO-CULTURAL COMMUNICATIONS

The modern world is experiencing a period of rapid technological development, globalization and rapid changes in society. In this context, socio-cultural communications play a key role in the interaction between different cultures and in shaping the worldview of a modern person. *The relevance of the philosophical aspects of socio-cultural communications* lies in their impact on the formation of social values, the development of a culture of mutual understanding and the promotion of harmonious development of humanity.

Sociocultural communications are viewed from a philosophical perspective as a mechanism that allows individuals and communities to interact, co-create and implement cultural values and ideas. Philosophy examines the nature of interpersonal communication, its impact on the formation of worldview and the construction of meanings in life. *The philosophy of socio-cultural communications* analyzes cultural changes that occur as a result of interaction. This aspect allows us to understand how communication shapes an individual's identity, influences their worldview and perception of their place in the cultural space. Philosophy explores how socio-cultural communications contribute to the formation of values, defining common approaches to life.

First of all, we should turn to philosophical trends that help us understand the nature of human interaction in a cultural context. The influence of existentialism, phenomenology, and postmodernism on the perception of the other in the modern world adds new dimensions to socio-cultural relations. *Philosophical hermeneutics*, in particular, developed by *G. Gadamer*, is an important basis for understanding socio-cultural communications. The principle of taking into account the context and interaction of the individual with culture allows us to better understand the meaning and interpretation of messages exchanged in the social environment. *The phenomenological approach*, presented by *E. Husserl*, emphasizes direct experience and intuition as sources of understanding. In socio-cultural communications, it contributes to a deeper perception of cultural characteristics and interaction without preconceptions.

It is known that there are certain differences between the concepts of «socio-cultural communications», «social communications», «intercultural communications». The analysis of scientific publications shows that there are different approaches to the essence of each of the above concepts. The most approved is the detailed definition of a well-known Ukrainian scientist, specialist in social communications V.V. Rizun: «**social communications** should be understood as a system of social interaction that includes certain ways, methods, means, principles of establishing and maintaining contacts on the basis of professional and technological activities aimed at developing, implementing, organizing, improving, modernizing relations in society that develop between different social institutions, where, on the one hand, social and communication institutions, services most often act as initiators of communication, and on the other - organized communities (society, social and, on the other hand, organized communities (society, social groups) as full participants in social interaction»[1, p. 306].

The definition of the concept of «**intercultural communication**» by the Ukrainian scientist F.S. Batsevich in the Dictionary of Intercultural Communication Terms is worthy of attention: «intercultural communication is the process of communication (verbal and non-verbal) between people (groups of people) who belong to different national linguistic and cultural communities, usually use different

languages, have different communicative competence, which can cause communicative failures or cultural shock in communication» [2].

In addition, we can define the concept of «*socio-cultural communication*» as a system of interaction based on the exchange of information, values, traditions and norms between individuals or groups of individuals in different socio-cultural environments and promoting mutual understanding, identity formation and conflict resolution in a cultural context [3].

It is worth noting important differences between socio-cultural, social and intercultural communications: 1). *Regarding the object of communication interaction:* Sociocultural communications: the exchange of cultural aspects that define the identity and characteristics of a group or culture. Social communications: focus on the interaction between individuals or groups within society. Intercultural communications: interaction between people from different cultures, focused on understanding and promoting cultural harmony. 2). *Regarding the scope of communications:* Socio-cultural communications: history, art, traditions. Social communications: in all spheres of society to establish and maintain social ties. Intercultural communications: in international, intercultural interactions.

To summarize, we can conclude that these differences emphasize the unique aspects of each type of communication and the importance of understanding their features in the context of social, intercultural and socio-cultural interaction. It is clear that the philosophical aspects of socio-cultural communications define and shape our understanding of the modern world.

REFERENCES

1. Rizun V. V. (2012) Outlines of social communication research methodology. *Psycholinguistics*. № 10. pp. 305-314. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_10_44 (access date 11.23.2023).
2. Bacevich F. S. (2007) Communication is intercultural. *Dictionary of terms of intercultural communication*. Lviv Ivan Franko National University. K. : Dovira,

205 p. URL : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/k> (access date 11.24.2023).

3. Makhinov V. (2012) Sociocultural communication as the genesis of linguistic personality. *Education of the country. Politology. Psychology. Communications*. 2012. №. 2. URL : <https://social-science.uu.edu.ua/article/835> (access date 11.25.2023).

МОМОТ Н. М.

к.філол.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних відносин та журналістики,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ

MomotNM@krok.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1054-4517>

**МІСЦЕ УКРАЇНИ У ГЕОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ЄВРОПИ
(НА МАТЕРІАЛІ «НАРИСІВ З ІСТОРІЇ НАШОЇ КУЛЬТУРИ»
Є. МАЛАНЮКА)**

Постановка проблеми та актуальність. Складні історичні віхи більшовицької окупації, її гегемонії після Другої світової війни трагічно вплинули на життя в Україні. Еміграція зросла після війни, розширивши свої географічні горизонти від Європи до Америки. Українська інтелігенція в екзилі шукала свого шляху за океаном у надії облаштувати своє існування. Саме тому цей спільний біль, драматичні спомини давали сили творити той мистецький спадок, що не лише збагатив українську культуру, а й дав можливість зберегти той вільний творчий інтелектуальний потенціал, що витворив сміливу потужну українську думку. Таку національну пам'ять, ставлення до національної духовності спостерігаємо у згармонізованій системі світогляду поета та публіциста Євгена Маланюка, зокрема у його публіцистичній праці «Нариси з історії нашої культури».

Метою статті є аналіз «Нарисів з історії нашої культури» Є. Маланюка щодо

місця України у геокультурному та геополітичному просторі Європи.

Виклад основного матеріалу. У власних спостереженнях у «Нарисах з історії нашої культури» Є. Маланюк визначає ключовий переломний хід переміщення полярності у геокультурному та геополітичному просторі від Греції до Риму за часів Київської держави Середньовіччя. На зміну культуроплідним процесам приходять явища, пов'язані з культурою політичною, державною, військовою, правничою. Від центрального образу особистості вектор зміщується на дисципліну, ієрархію, цілість. Індивідуальність повинна зайняти структурно-будівне місце. Маланюк убачає набуття спільної ідентичності з антами, спираючись на первнів з-поміж візантійських джерел – Маврикія, Прокопія Кесарійського (VI ст.). Як висновок такого аналізу, хліборобські племена отримали мілітарні можливості, але не державницькі. А далі Маланюк досить логічно перейде до принципово концептуальної у його творчості теми (поезія навіть загострено її розкриває) – варязтво як матеріальна складова нашої історії. Полемізуючи з М. Грушевським, який поборював «норманську теорію», Маланюк його бачить навіть у козацтві. За його теорією, шведи були названі фінами «руотсі», тризуб має свої відбитки у Данії, національні кольори відбиті у національній кольористиці Швеції, скандинавські імена перших князів тощо. Важливою тезою цієї частини нарису є такі рядки: «Видається певним, що мусіла з'явитись якась сила, якийсь чинник, який збудив осілого хлібороба, заколисаного геокультурними і геополітичними умовинами, до державного життя, який дав йому своєрідну мілітарно-державну «ін'єкцію», який прищепив йому почуття «меча» і «держави», коротше, виконав роль «Риму» в нашій історії. І таким чином були, без сумніву, нормани, що їх наш літопис зве «варягами» [2, с. 26]. Для Маланюка це вказує на певний рушійний фактор, що пояснює таку цивілізаційну концепцію – перехід від концепції нації до концепції цивілізації. Саме шляхом «із варяг у греки» приходять до Києва норманська династія Рюриковичів. Маланюк розкриває феномен «українізації» варягів: князь Ігор (чоловік Ольги), Святослав Завойовник (онук Рюрика, син Гельги – Ольги). Явища, які подаються у нарисі, демонструють розвиток

культури і цивілізації на теренах тодішньої української землі, зародження й формування тієї ментальності, яка проявиться у подальшому з різних позицій: з постійним процесом боротьби за території та вольності й помилками князів-завойовників (як-от Святослав Завойовник, який знищив каганат, відкривши ворота Азії). Як висновок, Маланюк резюмує цю частину історії як нестачу «Риму» у вирішенні важливих питань Закону. Наше київське Середньовіччя створить пласт літератури, що стане пам'ятками давньоукраїнської культури, але шлях України, разом з тим, піде через Болгарію. Софія, перша бібліотека, становлення освіти, створення літописів, патериків тощо – все це є свідомством української культури середньовічного Києва. Такі тенденції культуробачення автора визначають 1054 рік як розподіл єдиного до того християнства. Маланюк відчуває усю трагедію України, яка прагла усамостійнення Київської Церкви.

Висновок. Формулюючи питання політичні, Є. Маланюк зазначив, що «Київ XIII ст. завалився, як політичний твір, але київська культура жила». Манускрипт, що дивом трансформувався через століття, «Слово про Ігорів похід» - «зацілілий фрагмент Київського Середньовіччя». Мистецька, літературна, політична, духовна пам'ятка українського народу щоразу фальшувалася, відбиралася у нас – як-то пам'ятка «московська», «всеросійська», а загалом «сфальшована», яка насправді не повинна перекладатися. Бо та оригінальна мова – наша українська латина, приваблива своєю живучістю, історичною пам'яттю та національною свідомістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маланюк Є. Книга спостережень. Київ : Атіка. 1995. 235 с.
2. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. Нью-Йорк: ООЧСУ та СУМА. 1954. 80 с.
3. Нога М. А. Творчість Євгена Маланюка: етноментальний аспект. URL : http://odrozenie.org.ua/2003-6/konf/04_2005/noga.pdf (дата звернення: 08.11.2023).

СИТНИК А. Д.
студентка спеціальності «Журналістика»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ
sytnykad@krok.edu.ua

БУРМАКА М. В.
к.філол.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ

ПУБЛІЦИСТИКА ЄВГЕНА МАЛАНЮКА: ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ ТА НАЦІЇ

Євген Маланюк, відчувши на собі весь драматизм програшних змагань 1917-1920 рр., вважав найважливішим завданням для українців добитися знищення рабського почуття, виробити в кожному це відчуття і зробити кожного сильним, самовпевненим і поважним до своїх прагнень, якими була побудова незалежної української держави. Серед багатьох особистостей і лицарів боротьби за державу Євген Маланюк виділяє насамперед Тараса Шевченка, якого називає «духовним Мойсеєм нашого народу». У розділі «Від Кобзаря до народу», що ввійшов до «Книги спостережень», зібрано тексти, які реконструюють образ «справжнього Шевченка» – «духовної Музи нашого народу», «апостола-поета, народного поета-пророка» [1]. Євген Нахлік слушно наголошує, що Шевченко в інтерпретації Євгена Маланюка — незламний борець за національне визволення, свідомий свого громадянсько-патріотичного покликання, «виразник козацького духу», духу нації (стаття «Буремна мандрівка», 1917-1927), «Ранній Шевченко», «Три літа», «До справжнього Шевченка», «Шевченко живий», «Репліка»). Проблематика цих статей дуже широка: необхідність переходу від аматорсько-етнографічного підходу до Шевченка до науково-патріотичного, перебудова його народницького іміджу, відмова від фальшивого радянського образу й обґрунтування національно-державницького, чесно показати його розвиток до висот поета і державного діяча

та реакцію на його перетворення в П. Куліша, М. Драгоманова, М. Євшана, М. Хвильового та ін., розкрити його зв'язки з росією, поставити під сумнів його «андрогінність» – служіння двом культурам, звільнення його образу від ідеалізації та підкреслення його «безсмертної та надісторичної цінності».

У розвідці «Малоросійство» Маланюк вказує на те, що під якою б маскою воно не було, це реакція на імперію, особливо російську. Адже малоросійство, як мало поляк, трохи німець, трохи француз і т. д., становить якусь анемію людини і мистецтва, зрештою веде до втрати зв'язку з духом, повільно роз'їдає духовне буття зсередини. Він виступає проти «мазепинства» Малоросії. Це кардинально інший тип українця, здатного мечем, словом і стратегічним мисленням захистити українську державу («*Illustrissimus Dominus Mazepa*»). Мазепинство – це «яскрава протилежність, яскраве заперечення, нещадне викриття і найрадикальніша обробка» Малоросії. Бо це активна свідомість нації та пов'язана з нею «політична і військова воля бути нацією» [2]. Вийти з малоросійства можна лише через «інтенсивну творчість духовного опанування», точну діагностику проблем, але без «псевдонаціональної поезії та етнографічного патріотизму», а також без «османства» та «махневщини». Маланюк — людина високого рівня, людина дії, рішення і звершення. Поет сказав: «З палаючим серцем – все, що переживаємо / В апокаліпсисі хижих літ». Тому сьогодні це необхідно не лише для культури, а й для формування вольового характеру нації, її сучасної ментальності.

У статті «Наслідки національної думки» Євген Маланюк розкриває проблему національної ідентичності, оскільки вважає націю «правосуб'єктністю» і підтверджує, що її основою є національний дух, оскільки він символізує культуру нації і виражається в свою мову, звичаї, традиції та символи. Носіями національного духу, на думку Євгена Маланюка, були Пантелеймон Куліш, Іван Франко, Леся Українка, поети «пізнього покоління» – Юрій Дараган, Юрій Липа, Олекса Стефанович та інші. Він звертає увагу на тезу про те, що збереження культури може бути досягнуто лише завдяки дотриманню індивідом культурних правил і стандартів, інакше він піддається атаці

«мікробів», і що вивчення культури не може бути повним і достатнім без вивчення особистості як її носія.

Висновок. Книги поезій і прози Євгена Маланюка друкувалися в Польщі, Чехії, Німеччині, Франції, США, Канаді. Його твори перекладалися німецькою, чеською, польською, французькою, англійською мовами. До останнього часу ім'я Євгена Филімоновича Маланюка було невідомим лише в Україні. Але настав час, у який вірив поет, заради якого жив і творив. До першого тому "Книги спостережень" Євген Маланюк узяв епіграфом слова відомого українського мислителя В'ячеслава Липинського: "Навчіть їх любити, а не ненавидіти один другого. Скажіть їм, що Україна – це не рай земний – бо раю на землі не може бути, – а найкраще виконаний обов'язок супроти Бога і людей. І скажіть їм, що Україна не створиться хитрими спекуляціями, а тільки великим і організованим ідейним поривом...Тільки великим хрестовим походом Духа на українське пекло тілесних пристрастей і хаосу матерії можна створити Україну" [3, с. 9]. Саме так прагнув писати і діяти Євген Маланюк.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Куценко Л. Є. Маланюк: поезія як можливість націєтворення. *Дивослово*. 1999. № 9.
2. Неврлі М. Муза болю, сумління і гніву. *Літературна панорама*. Київ, 1990.
3. Прохоренко О. "Розтоптані пелюстки" Є. Маланюка. *СІЧ*. 1998. № 9–10.

СЕКЦІЯ 5. РОЗВИТОК НАУКОВОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТІ

БИКОВА О. О.

студентка спеціальності «Журналістика»,
ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК»,
м. Київ

bykovasasha2000@ukr.net

<https://orcid.org/-4570009-0007-6533-9637>

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У РОЗВИТКУ ОНЛАЙН- НАВЧАННЯ

Реалії сучасного життя внесли суттєві корективи у спосіб проведення освітнього процесу в Україні. Українська освіта все більш інтенсивно почала розвиватися у онлайн-просторі. Саме тому є необхідність вчасного доступу до якісної інформації, що містить освітній компонент. Це стосується як освіти у цілому, так і на всіх її рівнів, зокрема і у закладах освіти.

Виникла потреба в онлайн-освіті як одному з різновидів освіти, що здійснюється з використанням ресурсів та технологій глобальної мережі Інтернет. Саме такий різновид освіти дає можливість повноцінно навчатися за умов війни, головна умова для учасників освітнього процесу – наявність інтернету і комп'ютера. Онлайн-освіта існує у трьох різновидах, залежно від відкритості роботи. До першої групи належать навчальні заклади, робота яких будується виключно на Інтернет-технологіях: вибір навчального курсу. спеціальності, оплата, заняття зі студентами, передача і перевірка контрольних завдань, складання іспитів та заліків – все це відбувається через глобальну мережу Інтернет, це так звані «віртуальні університети». До другої групи належать ті навчальні заклади, які поєднують різні форми очного і дистанційного навчання із нововведеннями у дусі часу (так, деякі вищі навчальні заклади частину своїх програм переводять у віртуальну форму, а центри дистанційного

навчання, використовуючи Інтернет-технології, можуть проводити і очні екзаменаційні сесії. Третя група закладів – навчальні центри, у яких Інтернет є внутрішнім комунікаційним середовищем, за спеціальним кодом розміщена інформація про навчальні програми, предмети, дисципліни чи бібліотечні каталоги (наприклад система Moodle, яка у кожного навчального закладу має своє внутрішнє шифрування).

Звісно, що під час проведення різних форм онлайн-навчання саме інформаційні ресурси, їх розмаїття сприяють кращому і якіснішому засвоєнню знань з певного предмета чи спеціальності. До таких складових повноцінного інформаційного забезпечення належать різноманітні види інформації, зокрема бази даних, освітні портали із інформаційними базами, різноманітні документи тощо. Також до інформаційних ресурсів належать технології та засоби їх отримання, обробки, аналізу, збереження і передачі інформації.

Інформаційні ресурси як сучасне невід'ємне джерело інформації для освітнього процесу сприяють організації умов для досліджень, допомагають в освіті новими концепціями та ідеями та сприяють творчому зростанню у процесі отримання онлайн освіти.

До сьогодні одне із провідних місць серед інформаційних ресурсів у онлайн просторі займають бібліотеки як національного значення – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна бібліотека імені Ярослава Мудрого тощо, так і наукові та публічні бібліотеки, створені у межах навчального закладу, міста чи області (Навчально-наукова бібліотека Університету економіки і права «КРОК», Глухівська центральна районна бібліотека тощо). Кожна із них наразі має свій сайт, електронну базу, що має потужні можливості щодо забезпечення учасників освітнього процесу предметами навчання, зокрема оцифрованими чи електронними підручниками, книгами, навчальними посібниками, фаховими періодичними виданнями, іншими документами, зокрема архівними матеріалами, переведеними в електронний формат. У процесі отримання онлайн освіти вони можуть забезпечувати доступ всім учасникам до Інтернет через створення обладнаних

каналів доступу.

Провідне місце у створенні комфортного інформаційного середовища для онлайн-освіти належить саме університетським науковим бібліотекам. Саме вони стоять у джерел підвищення якості послуг, розвитку та удосконалення традиційних та сучасних технологій інформаційного забезпечення. «Сьогодні університетська бібліотека – це простір для наукової творчості, свого роду центр освітньої діяльності, точка входу в цифровий інформаційний світ, за допомогою якого можливо знайти потрібну інформацію. Бібліотека підтримує зусилля міжнародної наукової спільноти із забезпечення вільного доступу до дослідницької літератури через Інтернет» [1, с. 107 – 108]. За сприяння якісних інформаційних ресурсів учасники освітнього процесу самостійно можуть удосконалювати свої знання. При цьому за наявності саме сучасних інформаційних джерел є можливість «прискорення інформаційних процесів (збирання, передавання інформації), доступу до віддалених інформаційних ресурсів та використання їх у будь-який зручний для користувача час» [2].

У процесі отримання онлайн-освіти застосування інформаційних ресурсів сприятиме підвищенню якості отриманих знань, навчить учасників освітнього процесу правильно працювати з інформацією, ефективно використовувати різні інформаційні джерела, набувати навички розрізняти надійні і якісні інформаційні ресурси. Також робота з інформацією формуватиме основи інформаційної культури учасників освітнього процесу як користувачів і водночас потенційних розробників інформаційних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іщенко С., Симоненко К. Інформаційні ресурси в навчальному процесі майбутніх педагогів професійного навчання в умовах воєнного стану. *Післявоєнний світ: люди, проблеми, цінності. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 15 квітня 2022 р. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 106 – 108.*

2. Горах К. В. Складові інформаційного забезпечення науково-

дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів. URL :
https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2179

БОРОЗДИХ Н. В.

к.і.н., м.н.с.,

ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу
та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»,

м. Київ

natalia.borozdyh@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4589-7424>

МАТРИЦЯ ОЦІНКИ КАР'ЄРИ ВЧЕНОГО ЯК КРИТЕРІЙ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для більшого залучення дослідників до інструментів відкритої науки, акцентується увага на набутті ними таких навичок, як лідерство, менеджмент та управління проектами. В академічних колах вони можуть допомагати дослідникам переходити із одного наукового сектора і інший, з виробничого в академічний і навпаки. Однак набуті навички не завжди враховуються при оцінці дослідника для його кар'єрного зростання чи фінансування.

Загалом, оцінку дослідника не можна звести до числа, оскільки його заслуги та досягнення є складним набором різних змінних, які важко узагальнити однією цифрою. Кращий підхід полягає в оцінці багатовимірних критеріїв, беручи до уваги те, що очікується від дослідника та що є актуальним для його/її кар'єри/найму. Для більш точної оцінки кар'єрних досягнень Європейська Комісія розробила Матрицю оцінки кар'єри відкритої науки, The Open Science Career Assessment Matrix (OS-CAM) [1]. Матриця забезпечує структуру, яку можна використовувати для розробки систем оцінювання, застосовуючи її на різних рівнях (на індивідуальному, з метою набору та просування по службі), та на груповому рівні під час оцінювання заявок на гранти та стипендії. Критерії оцінки повинні показувати «виконання» запитів відкритої науки, але також вони

повинні бути адаптовані для визначення рівня дослідника, від більш початкового до просунутого рівня. Важливим аспектом цього підходу є те, що кожний критерій має враховувати досвід дослідника, якого оцінюють (від початкового до провідного). Наприклад, якщо дослідник шукає посаду на виробництві, це може означати, що він він/вона, малоімовірно, не активно займався академічною діяльністю, публікуванням статей у відкритих базах даних. Критерії відкритої науки в цій матриці ілюструють широкий спектр діяльності дослідників, залучених до відкритої науки. Не очікується, що кожен дослідник виконуватиме всі ці критерії, тому що не всі вони можуть відповідати специфіці посади. Хоча деякі критерії оцінки в матриці OS-CAM можна перевести в цифри, все ж таки це не може транслювати загальну картину процесу. На будь якому етапі оцінювання широке розмаїття досвіду та можливостей дослідників є такими, при якому правильні рішення вимагають якісного оцінювання і бажано групою незалежних дослідників, які дотримуються принципів відкритості, прозорості та чесності [2].

Матриця оцінки кар'єри в ОС (OS-CAM), бере до уваги те, що очікується від дослідника та від його конкретної посади, гранту чи просування по службі. Цей підхід вимагає більше часу, оскільки він має бути добре спланованим, а його впровадження повинно постійно контролюватися та вдосконалюватися. Результатом цих змін має бути підвищення якості науки як такої, що забезпечить цілісність дослідження та виступить стимулом для залучення більшої кількості колег і громадськості в дослідженні. Для цього знадобляться техніко-економічні обґрунтування та пілотні навчання, щоб гарантувати, що підхід досягне бажаного результату. Саме OS-Career Assessment Matrix (CAM) буде враховувати повний спектр досягнень для відображення різноманітних кар'єрних шляхів. Також має бути застосован процес перевірки виконання та змісту OS-Career Assessment Matrix (CAM) в оцінці дослідників на європейському, національному, регіональному та організаційному рівнях, беручи до уваги широкий спектр дисциплін [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Evaluation of research careers fully acknowledging Open Science practices Rewards, incentives and/or recognition for researchers practicing Open Science. URL : <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/47a3a330-c9cb-11e7-8e69-01aa75ed71a1/> (дата звернення: 06.06.2023).
2. Euraxess. URL : <https://euraxess.ec.europa.eu/> (дата звернення: 12.07.2023).
3. Human Resources Strategy for Researchers (HRS4R). URL : <https://euraxess.ec.europa.eu/jobs/charter> (дата звернення: 23.05.2023).

БРИГАДИР Л. Г.

здобувачка рівня вищої освіти «магістр»,
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини,
м. Умань
vid.energo2020@gmail.com

Науковий керівник:

ТКАЧЕНКО І. А.

д.п.н., професор кафедри фізики та
інтегративних технологій навчання природничих наук,
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини,
м. Умань

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

Викладання – мистецтво. Як художник, музикант зазнає мук творчості і найвищої насолоди в процесі своєї праці, так і вчитель мучиться, якщо йому не вдається спаяти роботу класу, поставити на певні рейки, заразити дітей своїм інтересом до справи.

Сухомлинський В.О.

Основною формою набуття знань учнями був і залишається урок. Сучасний учень став іншим – він багато знає: це він бачив, це він чув, про це він

читав, він стає більш вимогливіший до подачі матеріалу. І сьогодні перед вчителем стоїть завдання: зробити так, щоб навчання було не примусовим, а щоб воно було вмотивованим внутрішніми потребами та бажаннями учитися, оволодівати новими знаннями та технологіями.

Теперішній час вимагає йти шляхом пошуку нових, ефективніших методів навчально-пізнавальної діяльності учнів, які забезпечать задоволення і потреби суспільства. Завдання сучасної освіти полягає у формуванні особистості з гнучким розумом, із швидкою реакцією на все нове, з повноцінними, розвинутими потребами подальшого пізнання та самостійної репродукції, з міцними орієнтувальними навичками й творчими здібностями.

Найкоротший шлях до знань лежить через пізнавальну і самостійну активність учнів у освітньому процесі, через їхню продуктивну діяльність, «безпосередній інтерес – великий рушій, єдиний, який бачить правильно й далеко», – як писав Жан-Жак Руссо.

Мета публікації: охарактеризувати форми і методи інноваційних технологій навчання в закладах загальної середньої освіти.

Завдання сучасної школи — навчити дітей самостійно мислити, окреслювати й вирішувати проблеми, залучати для цієї мети знання з різних галузей, уміти прогнозувати результати й можливості, наслідки різних варіантів рішення, установлювати причинно-наслідкові зв'язки. Усього цього можна досягти шляхом упровадження інноваційних технологій. А. Дістервег говорив: «Учитель повинен свідомо йти в ногу з сучасністю, проймається й надихатися силами, які пробудилися в ній».

При викладанні предметів природничого циклу можна використовувати такі технології [1]: групові (колективні) технології, технології індивідуалізації процесу навчання, ігрові технології, інтерактивне навчання, мультимедійні технології, мережеві технології.

Групова (колективна) технологія навчання передбачає організацію навчального процесу, за якої навчання здійснюється у процесі спілкування між учнями (взаємонавчання) у групах. Група може складатися з двох і більше учнів,

може бути однорідною або різнорідною за певними ознаками, може бути постійною і мобільною.

Групові форми навчання дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання. Формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоєння та передачі інформації. Сприяють формуванню комунікативних якостей учнів, активізують розумову діяльність. Робота в групах (колективна) дає найбільший ефект у засвоєнні знань.

Технології індивідуалізації процесу навчання. (А. Границька, В. Шадріков) - організація навчально-виховного процесу, при якій вибір педагогічних засобів та темпу навчання враховує індивідуальні особливості учнів, рівень розвитку їх здібностей та сформованого досвіду. Її основне призначення полягає в тому, щоб забезпечити максимальну продуктивну роботу всіх учнів в існуючій системі організації навчання. Індивідуальне навчання - форма, модель організації навчального процесу при якому: 1) вчитель взаємодіє лише з одним учнем; 2) один учень взаємодіє лише із засобами навчання (книги, комп'ютер тощо). Головною перевагою індивідуального навчання є те, що воно дозволяє повністю адаптувати зміст, методи та темпи навчальної діяльності дитини до його особливостей, слідкувати за кожною дією та операцією при вирішенні конкретних завдань, за його рухом від незнання до знання, вносити вчасно необхідні корективи в діяльність як учня, так і вчителя.

Ігрові технології навчання (Й. Гензерг). Технології ігрового навчання - це така організація навчального процесу, під час якої навчання здійснюється у процесі включення учня в навчальну гру (ігрове моделювання явищ, "проживання" ситуації).

Сьогодні віддають перевагу терміну "імітація" замість "гра" (акцент переноситься на внутрішню сутність дії). Навчальні ігри мають за мету, окрім засвоєння навчального матеріалу, вмінь і навичок, ще й надання учневі можливості самовизначитися, розвивати творчі здібності, сприяють емоційному сприйманню змісту навчання.

Інтерактивне навчання. В Україні розроблена та пропагується технологія

інтерактивного навчання О. Пометун. Інтерактив (від англ.- взаємний та діяти). Інтерактивне навчання-це спеціальна форма організації пізнавальної активності, що має за мету створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів; учитель і учень є рівноправними суб'єктами навчання. Інтерактивне навчання сприяє формуванню навичок а вмінь як предметних, так і загальнонавчальних; виробленню життєвих цінностей; створенню атмосфери співробітництва, взаємодії; розвитку комунікативних якостей. Технологія передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем.

Інтерактивне навчання - це навчання діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань, розвитку особистісних якостей учнів.

Мультимедійні технології пов'язані із створенням мультимедіа-продуктів: електронних книг, енциклопедій, комп'ютерних фільмів, баз даних. У цих продуктах об'єднуються текстова, графічна, аудіо- та відеоінформація, анімація. Мультимедіа-технології перетворили комп'ютер на повноцінного співрозмовника, дозволили учням (будь-якого віку), не виходячи з навчальної аудиторії, будинку, офісу, бути присутніми на лекціях видатних вчених, брати участь у конференціях, діалогах, вести кореспонденцію. Як принципово новий навчальний засіб електронна книга відкрила можливості «читати», аналізувати «живі» озвучені сторінки, Тобто можливості бачити, чути, читати.

Мережеві технології призначені для телекомунікаційного спілкування учнів з викладачами, колегами, працівниками бібліотек, лабораторій, установ освіти тощо. Телекомунікаційний доступ до баз даних здійснюється через всесвітню мережу Інтернет. Формами мережевої комунікації є:

- електронна пошта - призначається для обміну інформацією між суб'єктами зв'язку, здійснення консультування, організації дистанційного навчання;

· телеконференція - дозволяє викладачеві та учням, що знаходяться на значній відстані одне від одного, організувати спільне навчання, обговорювати навчальні проблеми, брати участь у ділових іграх, практикумах тощо в умовах так званого віртуального класу.

Перед кожним із нас два шляхи: жити минулими заслугами, закриваючи очі на кардинальні зміни у світі, прирікаючи своїх учнів (і власних дітей) на життєвий неуспіх, або пробувати щось змінити у своєму ставленні до новітніх освітніх технологій. Мудро про це сказав І. Підласий: "Можна бездумно тужити за втраченими ідеалами, скаржитись на падіння духовності та вихованості, втрату людяності й моральності, загалом на життя і зовсім незвичну школу, але хід подій вже не повернути. Погрожувати поїздові, що стрімко віддаляється від перону, дозволено лише дітям".

Висновок. Таким чином, одним з найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої освіти України є забезпечення якості освітнього процесу за рахунок впровадження інноваційних технологій та методик. Розв'язання цього завдання можливе за умова зміни дидактичних умов та впровадження новітніх педагогічних підходів під час викладання предметів природничого циклу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
2. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

ВОВЧЕНКО О. В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ,

VovchenkoOV@krok.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-7502-5702>

БІЗНЕС-ЖУРНАЛІСТИКА: ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЇ ЖУРНАЛІСТА

Економічна журналістика — галузь журналістики, яка відстежує, аналізує та інтерпретує зміни в економічному стані суспільства. В останні роки ця галузь стала дуже важливою, оскільки суспільство хоче знати більше про банки та компанії, послугами яких вони користуються. Крім того, зростання транснаціональних компаній та електронної комерції розширило клієнтську базу для багатьох компаній, які в минулому продавали свої продукти та послуги на невеликих місцевих ринках. Тобто, аудиторія бізнес-видань лише розширюється.

Якісна журналістика оживляє бізнес та економіку, роблячи їх актуальними та цікавими для всіх, а не лише для бізнесменів. Подібно до того, як журналісти, які висвітлюють політичні питання, притягують державних службовців до відповідальності за їхні дії та виносять це на суспільний загаль, ділові та економічні журналісти працюють подібним чином [4]. Наприклад, Іда Тарбелл, яка увійшла в історію економічної журналістики як журналістка, яка змінила цілу індустрію. Оскільки її журналістське розслідування, яке тривало десять років, розкрило незаконні дії нафтової компанії Рокфеллера та виявило, що вони є монополістами галузі. Це призвело до того, що у 1911 р. Верховний суд США визнав монополію незаконною і скасував її [3].

Щоб стати професійним бізнес-журналістом, потрібно розуміти деталі економіки, бізнесу та фінансів, а також володіти майстерністю збору, обробки та представлення новин. Тобто, бізнес-журналіст повинен бути фахівцем у багатьох питаннях, при цьому мислити глобально, а писати компактно.

Загалом економічна новина не відрізняється від звичайної, вона має бути точною, ретельною, добре дослідженою, збалансованою, чесною та містити

інформацію з кількох джерел. Відмінністю є наявність важливих цифр, конкретних даних та статистики. Фаховий репортер завжди починає з основних запитань: хто, що, де, коли, чому та як, однак, бізнес-репортер додає ще запитання «скільки». Вони не бояться запитувати, скільки коштують речі, звідки надходять гроші та кому вони йдуть? У цьому є основний успіх професійного бізнес-журналіста. Наприклад, Б. Форбс – перший, хто наголосив, що за цими цифрами та бізнес-історіями стоять справжні люди. Саме Б. Форбс показав приклад спілкування з бізнесменами, успішними акторами економічного середовища [1, с. 77].

Можна визначити правила роботи бізнес-журналіста: правда і точність; експертний огляд; незалежність; подавання контексту; забезпечення можливості отримання фідбеку від аудиторії [2].

Зрозуміло, що підготовка бізнес-журналіста розпочинається ще в студентських аудиторіях, проте для України постає проблема відсутності спеціальних освітніх програм. На сьогоднішній день створення такої програми є нерентабельним, тому актуальності набирає включення специфічних дисциплін, таких як: бізнес-журналістика, економічна журналістика, економічний та бізнес-репортаж тощо. Тобто, вітчизняна освіта розуміє, що попит на економічну інформацію зростає і, відповідно, зростає попит на фахівців з економічної журналістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дудченко Л. М. Ділова преса України : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2019. 154 с.
2. Патрікеєва Н. Ділова журналістика в Україні: чорна кішка у темній кімнаті. URL : <https://medialab.online/news/dilova-zhurnalisty-ka-v-ukrayini-chorna-kishka-u-temnij-kimnati/>
3. Ida Tarbell: The Woman Who Took On Standard Oil. URL : <https://connecticuthistory.org/ida-tarbell-the-woman-who-took-on-standard-oil/>

4. Pani P. Introduction to Business and Economic Journalism. URL :
[https://www.idem-
institute.org/downloads/introductiontobusinessandeconomicjournalism.pdf](https://www.idem-institute.org/downloads/introductiontobusinessandeconomicjournalism.pdf)

ГЕЗА А. В.
молодший науковий співробітник,
ДУ Інститут досліджень науково-технічного потенціалу
та історії науки ім.Г.М.Доброва НАН України,
м. Київ
alena_geza@ukr.net

ЛЬВІВСЬКИЙ ЦЕНТР ІНСТИТУТУ КОСМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ ТА ДКА УКРАЇНИ

8 квітня 1996 році було створено Львівський центр Інституту космічних досліджень НАН України та ДКА України (ЛЦ ІКД НАН України та ДКА України) на основі реорганізації СКТБ Фізико – механічного інституту ім. Г.В. Карпенка НАН України і є його правовласником згідно з угодою між НАН України та Національним космічним агентством НАН України від 14 лютого 1996 року, їх спільним наказом від 8 квітня 1996 року № 55/63 та від 18 листопада 2003 року № 474 [1]. У 2015 році, згідно з розпорядженням Президії НАН України від 12.11.2015 року №688, внесли зміни до назви установи: Львівський центр Інституту космічних досліджень НАН України та Національного космічного агентства України змінили на: Львівський центр Інституту космічних досліджень НАН України та Державне космічне агентство України [2]. Слід зазначити, що наукові дослідження, пов'язані з космічною наукою, проводились тут з 1968 року. Центр входить до складу Відділення інформатики, обчислювальної техніки та автоматизації НАН України.

З 8 квітня 1996 року і до квітня 2011 року ЛЦ ІКД НАН України та ДКА України очолював кандидат технічних наук С.О. Сорока, з 2011 року Центром керує кандидат технічних наук А.А. Луценюк та його заступник Є.В. Корепанов

– кандидат технічних наук, член ради з космічних досліджень НАН України, член Міжвідомчої ради з наукового приладобудування, член ради з космічних досліджень (11.07.2001 – 31.12.2005 рр.), учений секретар – кандидат технічних наук М.О. Мельник [3].

Основною структурою ЛЦ ІКД НАН України та ДКА України є відділи № 111, № 121, № 128, які займаються такими дослідженнями, як: теорія та експериментальні електромагнітні дослідження в провідному середовищі (космічній плазмі, ґрунті, морській воді); фундаментальні дослідження акусто-електромагнітних взаємодій в атмосфері та іоносфері, створення акустичних випромінювачів великої потужності; створення бортових систем збору та обробки даних; розробка приладів та систем вимірювання, управління та контролю технологічних процесів технологічних підприємств. Слід зазначити, що у Львівському центрі Інституту космічних досліджень НАН України та ДКА України діє єдина в Україні школа з наукового космічного приладобудування і магнітометрії, яка заснована професором Б.І. Блажкевичем та старшим науковим співробітником Р.Я. Беркманов, заснована на початку 1960-х років.

ЛЦ ІКД НАН України та ДКА України має такі впровадження: нове покоління довгоперіодних і широкопугастих магнітотелуричних станцій для досліджень структури земної кори, новий базовий варіант магнітометра для світової мережі «Інтермагнет» (його успішно випробували у Бельгії), вироблено серію наукових приладів для дослідження атмосферних гравітаційних хвиль (метеомагнітних та магнітотелуричних станцій для Національного антарктичного наукового центру, створено багато унікальних наукових приладів (які успішно експортуються у понад 20 країн світу: США, Німеччина, Бельгія тощо). У 2008 році В.Є. Корепанов та Ф.Л. Дудкін (кандидат технічних наук, старший науковий співробітник ЛЦ ІКД НАН України) отримали Державну

премію України в галузі науки і техніки за роботу «Космічні системи, прилади та методи діагностики електромагнітних полів у геокосмосі» [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статут Львівського центру Інституту космічних досліджень НАН України та ДКА України (нова редакція). Ідентифікаційний код 05447504. Розпорядженням Президії НАН України від 10.05.2018 року № 255 та зареєстровано в реєстрі № 242. Львів, 2018 р. 15 с.

2. Зміни до статуту Львівського центру Інституту космічних досліджень НАН України та ДКА України. Ідентифікаційний код 05447504. Розпорядженням Президії НАН України від 12.11.2015 року № 688. Львів, 2015. 3с.

3. Офіційний сайт Львівський центр Інституту космічних досліджень НАН України та ДКА України. URL : <https://www.nas.gov.ua/UA/Org/directorate/Pages/default.aspx?OrgID=0000370>

4. Вікіпедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Львівський_центр_Інституту_космічних_досліджень_НАН_України_та_ДКА_України

ІСАКОВА К. Ю.

студентка III курсу першого рівня (бакалаврського) вищої освіти,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса
orlova.elizaveta@stud.onu.edu.ua

Науковий керівник:

КІРІЛІНА М. А.

старший викладач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса
kirilinal@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4527-792X>

ПЕТЛЯ ЯКОСТІ

Управління змінами в організації є ключовим елементом для забезпечення успішного розвитку та адаптації до постійно змінюючогося оточення. Важливість цього процесу визначається його здатністю сприяти ефективному впровадженню нововведень та оптимізації робочих процесів [1]. Важливість цього процесу в організаційному контексті визначається кількома ключовими аспектами:

- Гнучкість і адаптивність: Організації, які можуть ефективно управляти змінами, стають більш гнучкими і адаптивними. Зміни в економіці, технологіях та інших аспектах бізнесу вимагають швидкої реакції, і вміння організації адаптуватися до нових умов стає ключовим фактором їхнього успіху [2].
- Підтримка і включення персоналу: Управління змінами передбачає ефективну комунікацію та включення персоналу в процес прийняття рішень та впровадження змін. Це сприяє відчуттю працівниками власної важливості та розумінню мети змін, що може позитивно впливати на їхню мотивацію та продуктивність.
- Ефективність та конкурентоспроможність: Організації, які вміють ефективно управляти змінами, можуть швидше реагувати на зміни в ринкових умовах, технологічному прогресі, а також вимоги споживачів. Це дозволяє зберігати та навіть підвищувати конкурентоспроможність.
- Зниження опору та ризиків: Управління змінами спрямоване на зниження опору працівників до нововведень та мінімізацію ризиків, пов'язаних із змінами. Чим ефективніше впроваджуються зміни, тим менше ймовірність опору з боку персоналу та виникнення проблем у процесі змін.
- Посилення стратегічного керівництва: Управління змінами вимагає активної участі та стратегічного керівництва вищого рівня. Це допомагає визначити і спрямувати організаційні зусилля на досягнення стратегічних цілей та забезпечує лідерську стійкість у періоди змін.

Серед основних моделей управління змінами можна визначити модель Курта Левіна, яка підкреслює важливість групового взаємодії і комунікації в

процесі змін; модель Джона Коттера, що враховує важливість створення внутрішнього "культурного" підґрунтя для змін; а також модель Уільяма Бріджеса, яка наголошує на емоційному аспекті змін у працівників.

Петля якості є ключовим аспектом управління змінами, оскільки вона вказує на необхідність постійного вдосконалення та адаптації організації. Ця концепція відноситься до циклічного процесу, що включає чотири етапи: планування (Plan), впровадження (Do), перевірка (Check) та корекція (Act). Цей цикл дозволяє організації систематично оцінювати свої дії та вдосконалювати їх для досягнення кращих результатів.

Петля якості включає в себе такі етапи:

- **Планування (Plan):** на цьому етапі визначаються цілі і завдання, розробляється стратегія та план дій.
- **Виконання (Do):** на даному етапі план реалізується через виконання запланованих дій.
- **Перевірка (Check):** проводиться оцінка результатів виконання, зіставлення їх зі сподіваними показниками та збором даних для подальшого аналізу.
- **Дія (Act):** на основі отриманих даних приймаються рішення щодо покращення процесу або продукту, вносяться корективи та запускається новий цикл покращення [3].

Отже, петля якості виявляється дієвим інструментом для досягнення високого рівня якості у продуктах та послугах. Цей підхід, що включає в себе постійне вдосконалення процесів, використовується в різних галузях, таких як продуктова промисловість, медицина, сфера послуг та інформаційні технології. Компанії, що виробляють товари або надають послуги, успішно використовують петлю якості для забезпечення високих стандартів у своїй діяльності. Це включає планування, контроль якості, аналіз результатів та постійні зміни для поліпшення. Застосування петлі якості демонструє важливість її впровадження для досягнення не лише задоволення потреб клієнтів, але й для забезпечення стабільного розвитку та конкурентоспроможності організацій у різних сферах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Armenakis A. A., Harris, S. G. Reflections: Our journey in organizational change research and practice. *Journal of Change Management*. 2009. № 9 (2). Pp. 127-142.
- 2.Burnes B. Kurt Lewin and the planned approach to change: A re-appraisal. *Journal of Management Studies*. 2004. № 41 (6). Pp. 977-1002.
- 3.Deming W. E. The PDCA Cycle. *In JUSE International Seminar*. 1986. pp. 1-13.

КІРІЛІНА М. А.

старший викладач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса

kirilina1@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4527-792X>

КОБЗАР К. В.

студент IV курсу першого рівня (бакалаврського) вищої освіти,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса

k.kobzar@stud.onu.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕХАНІЗМІВ У НЕІГРОВОМУ КОНТЕКСТІ

У контексті затвердженої «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки» реформування системи вищої освіти повинно відбуватися відповідно до нових викликів. Серед визначених для реалізації 5-ти стратегічних цілей слід звернути увагу на **забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності, конкурентоспроможної вищої освіти, для досягнення чого необхідно сприяння використанню** інноваційних технологій і новітніх засобів навчання в освітньому процесі [1]. Крім технологій самих по собі, освіта має використовувати новітні методи навчання. З розвитком технологій гейміфікація стали невід'ємною

частиною сучасної культури та розваг. Однак, крім розважальної функції, комп'ютерні ігри також мають потенціал для освіти та навчання. Згідно теорії конструктивізму знання краще всмоктуються через активну взаємодію із зовнішнім світом [2]. Теорія конструктивізму пов'язана з генерацією освіти через акцент на активній участі студентів у пошуку, побудові та розумінні знань. Відповідно до конструктивістської точки зору, студенти будують власне розуміння світу через активну участь у навчанні, включаючи пошук рішень, обмін та обговорення ідей та експериментів. У цьому контексті покоління освіти може відігравати ключову роль, оскільки це дозволяє студентам активно брати участь у навчальному процесі за допомогою інтерактивних ігрових елементів. Використання завдань, квестів, нагород та віртуальних середовищ може підтримувати студенти в активному пошуку знань та застосовуючи їх на практиці, що відповідає конструктивістським принципам навчання. Таким чином, генерація освіти допомагає зміцнити та розширити конструктивістський підхід, надаючи студентам більш активну роль у навчальному процесі та сприяючи розвитку їх здатності до самостійного та критичного мислення. Комп'ютерні ігри забезпечують віртуальне середовище, де студенти можуть експериментувати та застосовувати знання на практиці.

Ще одна теорія, яка була розроблена в 1970-х роках угорсько-американським психологом Міхай Чікцентміхайї, підкреслює значення гейміфікації у освітньому просторі [3]. Теорія потоку Міхай Чікцентміхайї пов'язана з іграми освіти через концепцію оптимального стану потоку, який описує стан глибокого занурення та повну концентрацію в завданні, в якому людина відчуває приємну ейфорію та повне поглинання у діяльність. Гейміфікація, як використання ігрових елементів та механіка поза ігровим контекстом, прагне створити умови, за яких студенти перебувають у стані потоку, тим самим збільшуючи їх мотивацію, результати освіти та загальне задоволення процесу навчання. Таким чином, генерація освіти безпосередньо пов'язана з теорією потоку, оскільки головна мета обох понять - створити середовище, яке сприяє максимальному залученню та досвіду потоку в навчальному процесі.

Впровадження елементів, характерних для потоку, таких як чіткі цілі, прямий зворотний зв'язок, виклик та рівень навичок, може зробити навчання більш захоплюючим, допомагаючи студентам досягти оптимальних станів освітньої діяльності та концентрації.

Гейміфікація може стати ефективним інструментом для вивчення економіки та управління, оскільки сприяє розвитку стратегічного мислення, прийняття рішень, аналізу ситуації та інших важливих навичок. Серед ігор, які можна використовувати в навчальній економіці та управлінні слід виділити такі, як: "Лабораторія капіталізму" (яка є бізнес - симулятором, який дозволяє гравцям керувати власною компанією, приймати стратегічні рішення щодо виробництва, маркетингу, фінансів та управління людськими ресурсами), "Simcity" (гра про будівництво та управління містом, в якому гравці стикаються з економічними та управлінськими аспектами управління міською інфраструктурою), "Торгова компанія Offworld" (цій економічній стратегії гравці беруть участь у конкурентній торгівлі на Марсі, вивчаючи основи управління ресурсами та прийняття економічних рішень), "Велика фармація" (у цій грі гравці керують фармацевтичною компанією, розробляючи та виготовляють ліки, що може допомогти зрозуміти аспекти виробництва та управління маркетингом у цій галузі). Такі ігри дають можливість студентам застосовувати теоретичні концепції та приймати рішення в контрольованому середовищі, що сприяє розумінню та асиміляції ключових принципів економіки та управління.

Як і будь-який метод навчання, гейміфікація вирішує головні цілі: підвищення мотивації, активізація залучення, навчання за допомогою практики. В ході реалізації та досягнення цілей використання комп'ютерних ігор, окреслюються її основні переваги: ігровий підхід до навчання може стимулювати інтерес до навчального процесу; комп'ютерні ігри сприяють розвитку критичного мислення, стратегічного планування, проблемного рішення, спільної роботи та інших навичок, які можна перенести на реальні навчальні завдання; комп'ютерні ігри дозволяють персоналізувати навчання, з урахуванням індивідуальних потреб студентів та надання можливості миттєвого зворотного зв'язку.

Використання комп'ютерних ігор в освіті має свої переваги та недоліки. При правильному підході та визначенні цих факторів, гейміфікація може стати цінним методом для навчання. Тим не менш, необхідно провести додаткові дослідження та моніторинг, щоб найбільш ефективно використовувати потенціал комп'ютерних ігор в освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Опубліковано Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>
2. Теорія конструктивізму - що це таке, визначення та поняття. URL : <https://uk.economy-pedia.com/11036629-constructivism-theory>
3. Еліс Робб. Що таке стан потоку і як у нього увійти. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cap-47120986>

КРАВЧЕНКО З. О.

здобувач,
Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
м. Дніпро

Науковий керівник:

ЦАРЬОВА І. В.

д.філол.н., доцент,
професор кафедри українознавства та іноземних мов,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро
tsarevasgd@ukr.net

РОЗВИТОК НАУКОВОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТІ

Процес становлення незалежної Української держави та її економічний

розвиток, а також зміцнення засад громадянського суспільства потребують належної уваги до високоефективної системи освіти. Освіта, визнана як ключовий фактор формування нового рівня економіки та суспільного життя, стає могутнім адаптивним резервом в умовах швидкоплинного трансформаційного суспільства.

Якість життя та освітній потенціал українського суспільства визначаються рівнем освіти і культури населення, його світоглядною орієнтацією та духовним розвитком. Це впливає на ступінь включеності українського суспільства в глобальні процеси прогресивного розвитку.

У світі XXI століття інформаційна цивілізація стрімко трансформує повсякденність. Неможливість систематизації, зведення інформації до знань у традиційному розумінні стає викликом для розвитку освіти. Ураховуючи радянську спадщину, гуманітарне співтовариство розуміє необхідність інноваційного розвитку освіти.

У розвинених країнах освітня інфраструктура активно включена до інноваційної політики, спрямованої на підвищення інноваційного рейтингу. В Україні необхідно поєднати формування політики, спрямованої на підвищення якості освіти, з ефективною економікою знань та світовими моделями реалізації. Це можливо через доктрину інноваційного розвитку освіти, що визначає пріоритети у подоланні проблем і стагнацій в системі освіти України [1, с. 70].

Сучасні автори акцентують увагу на тому, що інноваційна політика розглядається головним чином як інструмент управління. Вона визначається як сукупність цілей, завдань, засобів, способів, методів, пріоритетів та напрямів розвитку організації, які виступають як засіб досягнення мети і спільного керівництва для дій та ухвалення рішень. Зауважимо, що вищий навчальний заклад (ВНЗ), виконуючи функцію освітньої діяльності та виробництва кадрів, є суб'єктом різних видів діяльності, включаючи наукову, управлінську, фінансову та маркетингову. Важливо враховувати, що виховна діяльність виступає не лише як складова освітнього процесу, а й як органічний елемент у всіх аспектах діяльності [3, с. 45].

Підкреслюється, що інноваційна політика повинна враховувати різні

аспекти стосунків, що формуються між співробітниками організації при виборі та реалізації напрямків розвитку та ухваленні управлінських рішень. В інноваційному менеджменті ключовою стає поведінка та настрої кожного працівника, які визначають його здібність і готовність до творчості – важливого компонента інноваційного потенціалу [1, с. 37]. Організація інноваційної політики вищого навчального закладу має охоплювати всі сфери його діяльності та відповідати за розвиток та підвищення конкурентоспроможності. Передбачається, що цей процес має керуватися певними принципами, такими як єдність наукового та освітнього процесів, оптимальне поєднання державного регулювання та самоврядування, а також підтримка науковців, інтеграція в міжнародне співтовариство, та формування мережевих структур для інноваційної та наукової діяльності [4, с. 58].

Сучасна педагогічна література визначає основні напрямки запровадження освітніх інновацій, розглядаючи їх як комплексні та різноманітні. Один із напрямків – це індивідуальні та групові інновації, які враховують потреби студентів і професійні очікування. Сюди входять семінари, які проводяться студентами, та лабораторні симуляції. Інші ініціативи пов'язані з вивченням конкретних дисциплін та співпрацею між фахівцями споріднених інститутів [4, с. 37].

Додатковим аспектом є використання новітніх інформаційних технологій, таких як програмне забезпечення, електронна пошта та «онлайн ресурси». Інші інновації стосуються реформування навчальних програм, введення модульної системи та нової системи оцінювання [2, с. 35].

На важливе місце виходять інституційні ініціативи, такі як політика щодо використання інформаційних технологій, підтримка прикладної спрямованості навчання та розвиток викладачів. Системні ініціативи, такі як створення нових освітніх інституцій та фінансування системних змін, також відіграють значущу роль у сприянні підприємливості та розвитку професійних вмінь викладачів.

Наслідком цього дослідження є висновок, що освітні інновації, хоча і пов'язані із сучасними технологіями, виходять за межі лише їхнього

впровадження. Зміна форм та змісту освіти на всіх рівнях, їх технологізація відповідно до сучасного життя, визначається як необхідна компонента для ефективного розвитку освітніх практик у XXI столітті [4, с. 36].

Розуміючи значущу роль освіти в просуненні суспільного розвитку, логічним є прагнення до того, щоб інноваційна політика кожного вітчизняного ВНЗ була орієнтованою на зростання, науково обґрунтованою у формуванні, селективною за відбором та помірною у відношенні до ризику в освітніх і виховних технологіях, і ризиковою в науковій діяльності. Проте, на практиці виявляється, що впровадження цієї моделі не є легким завданням. Вітчизняна освіта, незважаючи на свої багаті традиції та позитивний світовий досвід, рухається вздовж цього шляху, не без труднощів, які обумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами.

Отже, можна стверджувати, що інноваційна політика повинна бути комплексною та спрямованою на всебічний розвиток вищих навчальних закладів. Вона повинна враховувати різноманітність вимог сучасного суспільства і виступати як катализатор інтеграції інтересів держави, суспільства та часу, підкреслюючи активну роль людини у процесі формування та впровадження інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братко М. В. Інноваційні процеси в освіті. *Науковий вісник*. 2021. С. 29.
2. Григорович О. П. Формування інноваційної культури педагога як стратегічна мета національної системи освіти. *Рідна школа*. 2018. С. 58.
3. Колєватова А. В., Коваленко А. С. Проблеми розвитку наукової та інноваційної діяльності в Україні, основні шляхи їх подолання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. 130-134.
4. Майстро С. В., Вітренко-Хрустальова Т. М. Інноваційна складова конкурентоспроможності економіки України. *Публічне управління: виклики XXI*

століття : зб. тез XIII Міжнар. наук. конгресу, 21–22 березня 2013 р. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2013. 368 с.

ЛІСЕЦЬКА Ю. О.

студентка,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету,
м. Вінниця
yulialisetcka@gmail.com

Науковий керівник:

СТРАТІЙЧУК В. М.

доцент, доктор філософії з економіки,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ

Сучасні умови вимагають від країн міжнародної співпраці в інноваційній сфері. Міжнародна кооперація дозволяє об'єднувати можливості різних країн для вирішення спільних проблем та розробки інновацій, які відповідають потребам глобального ринку. Швидкий розвиток цифрових технологій посилює важливість міжнародних інноваційних проєктів. Цифрові технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн, хмарне зберігання та обробка даних, дозволяють здійснювати обмін інформацією та результатами досліджень в режимі реального часу, створювати спільні віртуальні команди для розробки інноваційних продуктів та послуг. Ці технології також сприяють зростанню конкуренції між країнами та компаніями. У глобалізованому світі компанії, які не інвестують в інновації, ризикують втратити конкурентоспроможність, тому розвиток міжнародних інноваційних проєктів є необхідним для успіху в глобальній економіці.

У науковій економічній літературі інноваційний проект розглядається як система взаємопов'язаних заходів, які розроблені з метою створення, виробництва та просування на ринок нових високотехнологічних продуктів при ресурсних обмеженнях [3, с. 45]. Іншими словами, це комплекс співвідносних цілей і програм щодо їх досягнення, які включають дослідно-конструкторські, науково-дослідні, організаційні, виробничі, фінансові, комерційні та інші заходи, що оформлені проектною документацією та дозволяють забезпечити ефективне вирішення конкретного науково-технічного завдання, вираженого в кількісних показниках, які сприяють інноваціям [5, с. 27]. Під міжнародним інноваційним проектом розуміємо проект, який спрямований на розробку, впровадження або поширення інновації, і в якому беруть участь учасники з різних країн. Інновація може бути будь-яким новим продуктом, послугою, процесом або технологією, яка має потенціал для поліпшення ефективності, продуктивності або якості життя. Міжнародні інноваційні проекти загалом спрямовані на: розвиток нових ринків для інновацій, співпрацю між різними інноваційними центрами, розподіл ризиків і витрат на розробку інновацій, прискорення процесу інновацій [4, с. 19].

Реалізація міжнародних інноваційних проектів в умовах цифрової економіки має ряд особливостей, які пов'язані з такими факторами, як:

- глобалізація та розвиток інтернету – міжнародні інноваційні проекти все частіше реалізуються за допомогою глобальних мереж, що вимагає від учасників проекту наявності відповідних навичок та знань;

- швидкі зміни в технологічній сфері – міжнародні інноваційні проекти повинні бути адаптовані до швидких змін в технологічній сфері, що вимагає від учасників проекту постійного навчання та розвитку;

- різниця в культурних та правових нормах країн-учасниць – міжнародні інноваційні проекти повинні враховувати культурні та правові норми країн-учасниць, що може ускладнити процес їх реалізації [1, с. 56].

Міжнародні інноваційні проекти є важливим інструментом для розвитку економіки та підвищення конкурентоспроможності країн, вони дозволяють:

- запроваджувати нові технології, які сприяють зростанню продуктивності

праці та якості продукції;

- створювати нові робочі місця;
- підвищувати експортний потенціал країни;
- зміцнювати міжнародні зв'язки.

Згідно з дослідженням, проведеним Європейською комісією у 2022 році, цифрові технології використовуються в 85% міжнародних інноваційних проектів. Домінуючими цифровими технологіями, які використовуються в таких проектах, є:

- віртуальні конференції – використовуються для проведення зустрічей та обговорень між учасниками проекту;
- хмарні обчислення – використовуються для спільного доступу до інформації та ресурсів;
- технології штучного інтелекту – використовуються для автоматизації завдань [1, с. 59].

Успішність міжнародних інноваційних проектів визначається якістю самого проекту та його відповідності потребам ринку, кваліфікацією учасників проекту та успішним управлінням проектом. Кількість міжнародних інноваційних проектів у світі зростає щороку. У 2022 році було реалізовано близько 100 000 таких проектів, обсяг інвестицій у міжнародні інноваційні проекти склав 1,5 трильйона євро. Найбільшими інвесторами у міжнародні інноваційні проекти є США, Китай, Японія та Європейський Союз [1, с. 61]. Більшість міжнародних інноваційних проектів фінансуються приватними компаніями. Однак урядові організації та міжнародні організації також відіграють важливу роль у фінансуванні таких проектів. Найпоширенішими сферами реалізації міжнародних інноваційних проектів є технології (штучний інтелект, штучне навчання, хмарні обчислення тощо), медицина та охорона здоров'я, виробництво, енергетика та екологія.

Отже, особливості реалізації міжнародного інноваційного проекту в умовах цифрової економіки полягають у важливості використання цифрових технологій, необхідності урахування культурних особливостей та важливості міжнародного

співробітництва, яке є основним фактором успішної реалізації міжнародного інноваційного проекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Guo Y., Wang, Y. The role of international technology transfer in the innovation of emerging market firms. *Journal of International Business Studies*. 2023. № 54 (7). Pp. 54-73.

2. Величко К. Ю., Цибульська Є. І., Овчаренко К. В. Трансформація бізнес-моделей суб'єктів економічних відносин в цифровій економіці. *Вчені записки ХГУ «НУА»*. 2022. Т. XXIX. С. 157–170.

3. Висоцький О. М. Міжнародне інноваційне співробітництво: теорія і практика : монографія. Київ : Нілан-ЛТД, 2019. 296 с.

4. Зубанич О. В. Фактори, що впливають на міжнародну торгівлю технологіями. *Міжнародна економіка*. 2021. № 1. С. 15-27.

5. Ковальчук О. В. Фактори, що впливають на ефективність міжнародного інноваційного співробітництва підприємств. *Інноваційна економіка*. 2018. № 1. С. 25-37.

РАПУТА Г. І.

здобувач освітнього ступеня бакалавра,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет «Чернігівський колегіум»,
м. Чернігів
glebraputa@gmail.com

БОНДАР Н. О.

доцент кафедри лісового господарства та агротехнологій,
Національний університет «Чернігівський колегіум»,
м. Чернігів,
nataliia_bondar@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1072-0015>

3D-МОДЕЛЮВАННЯ У ВИКЛАДАННІ ІНЖЕНЕРНОЇ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ

Сучасне суспільство неможливо уявити без комп'ютерів та різноманітних електронних пристроїв. Технології тривимірного моделювання використовуються у всіх сферах життєдіяльності людей, особливо у творчих професіях – дизайні та архітектурі. До появи 3D-моделювання люди розробляли майбутню форму виробу лише за малюнком чи кресленням.

Тривимірне моделювання поступово стає основним інструментом інженерної діяльності. Водночас недостатня графічна підготовка шкільної освіти з дисциплін «Креслення», «Геометрія», слабка просторова уява робить особливо актуальним використання тривимірного моделювання при вивченні дисципліни «Інженерна та комп'ютерна графіка». З цього випливає, що використання методів комп'ютерного моделювання поряд з традиційним виконанням графічних робіт на початкових курсах із загальноосвітніх дисциплін, є невід'ємною частиною освітнього процесу [1, 157].

Дисципліна «Інженерна та комп'ютерна графіка» в системі технічної освіти входить в ряд базових дисциплін і є основою успішного подальшого вивчення інших технічних предметів. Відзначимо, що у викладанні дисципліни «Інженерна та комп'ютерна графіка» використовуються сучасні інформаційні технології й у здобувача є можливість вибору програмного продукту, в якому він бажає працювати та який стане в нагоді йому для подальшої професійної діяльності. Відповідно, при складанні робочої програми дисципліни необхідно показувати застосування отримуваних знань для виконання певних практичних дій, для вирішення проблем, що виникають в процесі вивчення інших дисциплін, а також проблем, які можуть виникнути в подальшій професійній діяльності.

3D-моделювання також важливе при читанні лекцій дисципліни «Інженерна та комп'ютерна графіка», тому що потрібна демонстрація значної кількості складних графічних зображень. Показ об'ємних моделей полегшує сприйняття складної абстрактної інформації, наприклад, задач з основ нарисної

геометрії.

3D-технології на базі сучасної комп'ютерної техніки та програмного забезпечення активно входять в практику проєктування і дозволяють за тривимірними моделями отримати робочі кресленики, легко вносити зміни в проєкти і скорочувати терміни проєктування. В автоматичному режимі можна за необхідності отримати проєкції даної моделі – види, розрізи і перерізи тощо.

Сучасний навчальний процес спрямований на формування у здобувачів вищої освіти не тільки вміння оперувати графічною інформацією, а й опанування сучасними системами автоматизованого проєктування (САПР).

Вивчення 3D-моделювання активізує мислення, розвиває інтерес до предмета, залучає до пізнавального пошуку, розвиває індивідуальні здібності та вміння самостійно знаходити і опрацьовувати інформацію.

Перспектива успішного застосування сучасних інформаційних технологій в освіті сприяє вдосконаленню програмного і методичного забезпечення та підвищенню кваліфікації викладацького складу.

З точки зору роботодавця, випускник повинен впевнено працювати з різними програмами тривимірного проєктування, для прискорення конструкторського процесу використовувати бібліотеки і бази даних САПР, швидко знаходити необхідні комплектуючі для виробу від світових виробників.

В роботах науковців обґрунтовано пропонується перерозподілити навчальні години між базовими дисциплінами, а саме, збільшити кількість навчальних годин, що відводяться для дисципліни «Інженерна та комп'ютерна графіка» на освоєння здобувачами вищої освіти 3D моделювання з застосуванням сучасних САПР, на базі яких можливо успішне вивчення інших технічних дисциплін. Найбільше це стосується здобувачів технічних спеціальностей [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савельєва Т., Пустовой Д. Використання програм 3D моделювання у викладанні інженерної на комп'ютерної графіки. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. № 2(14). С.155–166.

2. Мацюк І., Савельєва Т., Пустовой Д. Викладання інженерної графіки з використанням сучасних інформаційних технологій. *Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття*: матеріали конференцій МЦНД. Черкаси, 2020. С. 37–41.

ШКАРУПА В. М.

студентка,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький
vskaruaa@gmail.com

ЛЮТКО Н. В.

к.політ.н., доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Основною метою екологічної освіти є формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності. Екологічна освіта, з одного боку, повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, і з іншого боку, виконує інтегративну роль у всій системі освіти[4].

Екологічна освіта має отримати статус стратегічної, масштабної, важливої пріоритетної галузі, з розширеним і оновленим змістом, формою та методами навчання в умовах інформаційного суспільства.

На сучасному етапі реформування освіти слід утвердити нову позицію стосовно екологічної освіти як інструмента соціалізації індивіда, його адаптації до життя в урбанізованому середовищі в умовах розвитку громадянського, інформаційного суспільства [2].

Безперервна екологічна освіта має виступає як ключовий елемент системної освіти для сталого розвитку, і її головним завданням має стати інтеграція та

спрямування усіх інших галузей освіти (економічної, гуманітарної, інженерно-технічної тощо) на усіх рівнях навчання (дошкільному, шкільному, вищому, післядипломному) в напрямку створення екологічно орієнтованих навчальних програм та підходів.

Сучасна екологічна освіта передбачає послідовне освоєння знань про закони функціонування всього живого, екологічних систем і роль людини в збереженні навколишнього середовища. Вона також включає в себе процеси екологічного виховання та навчання, а також набуття професійних знань і навичок, необхідних для діяльності в сфері охорони природи.

Основними принципами екологічної освіти є комплексність, неперервність та доступність цієї системи освіти для всіх верств населення, враховуючи їхні індивідуальні професійні інтереси, стимули і особливості соціальних та територіальних груп.

Екологічна освіта включає такі складові як екологічні знання, екологічне мислення, екологічний світогляд, етику та культуру. Стратегічним завданням її розвитку є встановлення наукових основ екологічної освіти та її поетапне удосконалення з урахуванням позитивних національних і світових традицій у взаємодії з природою і згідно з принципами Стратегії освіти в інтересах сталого розвитку. Ключовим завданням є виховання нового покоління з підвищеним рівнем екологічної культури.

Практичними завданнями екологічної освіти є наступні: розроблення і постійне удосконалення державних стандартів для професійної екологічної освіти; підготовка, підвищення кваліфікації та перепідготовка викладачів, які викладають екологічні дисципліни, а також керівних кадрів у сфері екології; організація екологічних курсів, семінарів та центрів для підвищення рівня знань та усвідомлення екологічних питань; розроблення та видання якісної навчальної літератури з екології для різних рівнів та форм навчання; підготовка тематики та програм для екологічних теле- та радіопередач; організація співпраці в сфері екологічного виховання з громадськими організаціями, релігійними установами та навчальними закладами; розвиток міжнародних зв'язків і співробітництво для

подальшого розвитку екологічної культури.

Сучасний стан екологічної освіти, як складової національної системи освіти, на жаль, не відповідає вимогам європейського еколого-освітнього простору. Його характеризують наступні недоліки: недостатня орієнтованість на підвищення екологічної культури всіх верств населення і низька екологічна свідомість суспільства; обмежена структура дисциплін екологічної освіти, яка не враховує всі стратегічні напрями державної та європейської екологічної політики; відсутність таких важливих дисциплін, як «Основи екологізації галузей економіки», «Екологічна політика», «Збалансоване природокористування» тощо [2]. Екологічна освіта повинна бути багатодисциплінарною та бути орієнтованою на вирішення різноманітних екологічних проблем, які впливають на якість та безпеку життя людини та її здоров'я, а також вирішення локальних і глобальних проблем.

Необхідно активно впроваджувати нові дисципліни та змінювати підходи в екологічній освіті, орієнтовані на боротьбу зі зміною клімату, збереження біологічного різноманіття, запобігання екологічним катастрофам і іншим сучасним екологічним проблемам. Ці недоліки вимагають системного перегляду та модернізації екологічної освіти для того, щоб вона краще відповідала сучасним екологічним викликам і потребам суспільства.

Важливою є розробка інноваційних підходів до екологічної освіти (нові методи навчання, онлайн-ресурси, ігрові технології та інші інновації для покращення якості та доступності екологічної освіти). Крім того, особливої уваги варто надати адаптації екологічної освіти до конкретних регіональних та культурних контекстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

2. Бондар О. І., Барановська В. Є., Єресько О. В. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях : науково-методичний посібник для вчителів / ред. О. І. Бондар. Херсон : Грінь Д. С., 2015. 228 с. URL : <https://dea.edu.ua/img/source/24122015.pdf> (дата звернення: 07.11.2023).

3. Висоцька О. Освіта для сталого розвитку : науково-методичний посібник. Дніпропетровськ : Роял Принт, 2011. 200 с.

4. Гладун Т. С. Основні цілі та завдання екологічної освіти. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія : Пед. науки.* 2018. Вип. СХХХХІ (141). С. 63–70. URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24875> (дата звернення: 07.11.2023).

ШОСТАК О. С.

здобувач освітнього ступеня бакалавра,
ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
м. Чернігів
stud.shostak@gmail.com

БОНДАР Н. О.

доцент кафедри лісового господарства та агротехнологій,
Національний університет «Чернігівський колегіум»,
м. Чернігів,
nataliia_bondar@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1072-0015>

ВИКЛАДАННЯ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

На сьогоднішній день інноваційні технології швидко увійшли в усі галузі нашого життя. Інформація, подана в підручнику, швидко втрачає свою актуальність. Тому виникає гостра потреба розробки нових та впровадження розроблених раніше інноваційних технологій при формуванні знань, умінь і навичок студентів та майбутніх викладачів інженерів, конструкторів, технологів,

учителів технологій (трудового навчання), майстрів виробничого навчання.

Сьогоденний потужний потік інформації, яку викладач повинен донести до студентів у рамках обмеженого академічного часу, вимагає пошуків нових і більш ефективних методів навчання. Проблеми теорії та практики використання інноваційних технологій в освіті відображені у наукових працях В. Бикова, С. Гончаренка, Н. Ничкало та ін. Дослідження багатьох науковців (І. Голіяд, О. Джеджули, Д. Кільдерова, І. Нищака, Г. Райковської, В. Сидоренка, О. Торубари, Н. Щетини та ін.) спрямовані на розкриття можливостей нових інформаційних технологій навчання у графічній підготовці майбутніх учителів технологій та інженерів. Але проблема впровадження інноваційних освітніх технологій у процес вивчення графічних дисциплін є актуальною і потребує окремих досліджень.

Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Інформаційно-комунікаційні технології – один із основних видів інноваційних технологій. Серед властивостей інформаційно-комунікаційних технологій можна зазначити інтерактивність, підвищення зацікавленості у предметі вивчення, використання різних методів та прийомів для кращого засвоєння матеріалу.

Комп'ютерна техніка уможливорює принципові зміни у системі освіти, призводить до перебудови змісту навчання, методів та форм педагогічної взаємодії, значно розширює коло навчальних задач, дає змогу забезпечити принципово нове навчальне середовище і можливість діалогізувати процес навчання.

Сучасні засоби інформаційно-комунікаційних технологій володіють значним дидактичним потенціалом для підвищення ефективності освітнього процесу, що передбачає: – новизну роботи з цифровою технікою, що забезпечує підвищення пізнавального інтересу, посилення мотивації до навчання; –

використання кольору, графіки, анімації, що значно розширює можливості подання навчальної інформації; – збільшення кількості типів навчальних задач, зокрема на моделювання різноманітних навчально-виробничих ситуацій; – можливість залучення до дослідницької діяльності, організації віртуальних експериментів; – можливість інтеграції знань; – звільнення від трудомісткої рутинної роботи (зокрема численних обрахунків та графічних побудов), полегшення редагування, внесення відповідних виправлень; – доступ до раніше недоступної інформації, миттєве одержання необхідних відомостей; – активне включення студентів до освітнього процесу, можливість зосереджувати увагу на важливому; – організацію індивідуалізованого навчання на основі моделі студента, яка враховує історію його навчання, особливості психічних процесів (пам'яті, мислення, уяви та ін.), допомагає студенту обирати оптимальну траєкторію навчання, отримати необхідну допомогу [1, с. 34].

Під час інтерактивного навчання студенти стають більш комунікабельними, демократичними у спілкуванні, навчаються мислити критично, приймати продумані рішення.

Графічні дисципліни постійно розвиваються та вдосконалюються. Із розвитком технологій у викладанні цих дисциплін також відбуваються зміни. Інноваційні технології, такі як 3D-графіка, віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR), штучний інтелект (ШІ) та ін, відкривають нові можливості для навчання та творчості.

3D-графіка є однією з найпопулярніших інноваційних технологій, що використовуються в графічних дисциплінах. 3D-моделювання та анімація дозволяють створювати реалістичні та вражаючі зображення, які можуть використовуватися в різних сферах.

Віртуальна реальність (VR) дозволяє користувачам зануритися в повністю штучний світ. VR-технології можуть використовуватися для створення інтерактивних навчальних середовищ, які дозволяють студентам вивчати графічні дисципліни в більш захоплюючому та ефективному форматі. Студенти можуть вивчати як створювати 3D-об'єкти, матеріали, текстури, освітлення тощо у

віртуальному середовищі.

Доповнена реальність (AR) дозволяє користувачам додавати віртуальні об'єкти до реального світу. AR-технології можуть використовуватися для створення інтерактивних навчальних матеріалів, які дозволяють студентам вивчати графічні дисципліни в більш практичному форматі.

Штучний інтелект (ШІ) може використовуватися для автоматизації деяких завдань у графічних дисциплінах. ШІ-технології можуть використовуватися для створення генеративної графіки, яка дозволяє створювати реалістичні зображення на основі даних. Студенти можуть вивчати, як використовувати ШІ для створення реалістичних зображень

Інноваційні технології навчання – шлях до підвищення якості освіти, зацікавленості здобувачів у навчанні. Вони дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання, генерують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоювання та передачі інформації, сприяють формуванню комунікативних якостей, активізують розумову діяльність. Візуалізація об'єктів вивчення за допомогою комп'ютерної техніки є значним потенціалом у руках викладача, який при правильному застосуванні допоможе студентам з легкістю опанувати нові знання, формувати навички і уміння, розвивати технічне мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нищак, І., Юрків, М. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках трудового навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Молодь і ринок*. 2021. № 1 (187). С.32–37.

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Дякуємо всім учасникам конференції «МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКИ ХХІ СТОЛІТТЯ» за цікаві тези та актуальні теми, які привертають увагу сучасних молодих науковців та здобувачів! У ході конференції теми розподілилися за п'ятьма тематичними напрямками:

1. Соціально-економічні виклики сучасності.
2. Розвиток міжнародного співробітництва.
3. Розвиток соціальних комунікацій.
4. Філософсько-культурологічні аспекти інформаційної діяльності.
5. Розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті.

За результатами обговорень оргкомітет конференції визначив основні висновки та рекомендації.

1. У дослідженнях розглянуто та запропоновано інноваційні інструменти у подоланні соціально-економічних проблем сучасного світу, зокрема пов'язані з російсько-українською війною.

2. Розглянуто актуальні тенденції у сфері міжнародних відносин, пов'язані з євроінтеграційними процесами в Україні.

3. Вивчено проблематику міжнародної журналістики в інформаційному просторі.

4. Досліджено історико-філософські та культурологічні напрацювання україністики, їх роль у збагаченні духовної спадщини України.

5. Проаналізовано інноваційні технології у вищій освіті та шляхи розвитку науково-освітньої галузі в Україні.

Загалом конференція була плідною та розкрила багато аспектів, що потребують ґрунтовних наукових спостережень. Молода наукова еліта продемонструвала активність та зацікавленість актуальними темами. **Оргкомітет вважає роботу конференції успішною у напрямку популяризації науки серед молоді та бажає успіхів молодим науковцям у подальших дослідженнях!**

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

III Всеукраїнська науково-практична
Інтернет-конференція
молодих учених та студентів

м. Київ, Україна, 1 грудня 2023 р.

***Науковий редактор: Момот Н.М.
Технічний редактор: Вовченко О.В.
Оригінал-макет підготувала: Вовченко О.В.***

Університет економіки та права «КРОК»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 613 від 25.09.2001 р.

Надруковано департаментом поліграфії
Університет економіки та права «КРОК»
місто Київ, вулиця Табірна, 30-32
тел.: (044) 455-69-80
e-mail: polygrafia.krok@gmail.com